

Rada
Evropské unie

Brusel 15. června 2020
(OR. en)

8580/20

COHOM 39
COPS 173
CFSP/PESC 455
DEVGEN 71
FREMP 36
INF 116
JAI 464
RELEX 405
CSDP/PSDC 273
COJUR 4

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Předmět:	Výroční zpráva EU o lidských právech a demokracii ve světě za rok 2019

Delegace naleznou v příloze výroční zprávu EU o lidských právech a demokracii ve světě za rok 2019, na jejímž znění se Rada dohodla dne 15. června 2020 zjednodušeným písemným postupem podle čl. 12 odst. 2d jednacího řádu Rady.

Výroční zpráva EU o lidských právech a demokracii ve světě za rok 2019

Obsah

1. ÚVOD.....	4
2. ZVLÁŠTNÍ ZÁSTUPCE EU PRO LIDSKÁ PRÁVA	5
3. ČINNOST EU NA MNOHOSTRANNÉ ÚROVNI.....	9
EU v rámci fór OSN pro lidská práva	10
74. zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN	11
Zasedání Rady OSN pro lidská práva v roce 2019.....	13
EU v rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.....	15
EU v rámci Rady Evropy	17
EU v rámci Mezinárodní organizace práce	18
4. DEMOKRATICKÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH	20
5. PŘÍZNIVÉ PROSTŘEDÍ PRO OBČANSKOU SPOLEČNOST	26
6. OBRÁNCI LIDSKÝCH PRÁV	31
7. SVOBODA PROJEVU A SVOBODA SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ.....	34
8. SVOBODA NÁBOŽENSKÉHO VYZNÁNÍ NEBO PŘESVĚDČENÍ	41
9. MUČENÍ A JINÉ ŠPATNÉ ZACHÁZENÍ	47
10. TREST SMRTI.....	51
11. ROVNOST A BOJ PROTI DISKRIMINACI.....	53
Genderová rovnost a posílení postavení žen a dívek.....	54
Práva dítěte	65
Mládež	74
Starší osoby	76
Lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby (LGBTI).....	77
Osoby se zdravotním postižením.....	83
Práva původního obyvatelstva.....	85
Práva příslušníků menšin.....	87
Rasismus, rasová diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivost.....	90

12. HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ PRÁVA	91
13. PODNIKÁNÍ A LIDSKÁ PRÁVA	97
14. PŘÍSTUP EU KE KONFLIKTŮM A KRIZÍM ZALOŽENÝ NA LIDSKÝCH PRÁVECH	103
Začleňování problematiky lidských práv do předcházení konfliktům, zvládání krizí a přechodného soudnictví	103
Mezinárodní trestní soud	108
Mezinárodní humanitární právo	109
Boj proti terorismu a násilnému extremismu a předcházení násilnému extremismu	111
15. LIDSKÁ PRÁVA VE VŠECH KLÍČOVÝCH VNĚJŠÍCH POLITIKÁCH EU	114
Mobilita, migranti, uprchlíci a žadatelé o azyl	114
Obchod	121
Rozvojová spolupráce	123
16. NÁSTROJE EU	126
Obecné zásady v oblasti lidských práv	126
Strategie pro jednotlivé země v oblasti lidských práv a demokracie.....	127
Dialogy o lidských právech	128
Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva	131
Nástroj na podporu politik v rámci nástroje partnerství	134

1. ÚVOD

Výroční zpráva EU o lidských právech a demokracii ve světě za rok 2019 představuje závěrečnou fázi provádění akčního plánu EU pro lidská práva a demokracii (2015–2019)¹. Představuje pokrok, jehož bylo dosud dosaženo, pomocí komplexního souboru opatření přijatých Evropskou službou pro vnější činnost (ESVČ), Evropskou komisí a delegacemi a kanceláři EU po celém světě.

V roce 2019 EU opět prokázala, že je spolehlivým, spolupracujícím a zásadovým globálním hráčem, který usiluje o lepší svět, v němž jsou plně dodržována a chráněna všechna lidská práva.

V mnoha částech světa však přetrvávají problémy. Obránci lidských práv, novináři a pracovníci sdělovacích prostředků jsou kvůli své každodenní práci terčem výhrůžek a útoků, občanský a demokratický prostor je i nadále zužován, jsou porušována lidská práva žen a dívek a zranitelné skupiny jsou často dále opomíjeny a čelí diskriminaci a nespravedlnosti.

V této souvislosti oslavilo v roce 2019 mezinárodní společenství 10. výročí Listiny základních práv, 30. výročí Úmluvy OSN o právech dítěte, 70. výročí Rady Evropy a 100. výročí Mezinárodní organizace práce. Tato výročí představovala velký impuls pro setrvalé úsilí EU o uvedení svých právních a politických rámců v oblasti lidských práv do praxe. EU spolupracovala se všemi partnery na tom, aby se výzvy staly pro všechny lidské bytosti příležitostmi, a to bez ohledu na čas a místo.

Na 21. fóru EU a nevládních organizací věnovaném lidským právům, které se konalo ve dnech 3. a 4. prosince v Bruselu, se soustředila pozornost na spojitost mezi lidskými právy a životním prostředím jakožto na nově se objevující výzvu a tato otázka přitáhla nebývalou pozornost. Dne 9. prosince 2019 se Rada pro zahraniční věci dohodla na tom, že je z politického hlediska vhodné, aby EU zavedla globální režim sankcí v oblasti lidských práv s cílem řešit v celosvětovém měřítku případy závažného porušování lidských práv ze strany státních a nestátních subjektů.

¹ [Závěry Rady o akčním plánu pro lidská práva a demokracii 2015–2019, dokument 10897/15, 20. července 2015.](#)

V roce 2019 byly přijaty vůbec první obecné zásady EU zaměřené na hospodářská, sociální a kulturní práva: obecné zásady EU týkající se lidských práv na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky. Tyto obecné zásady otevřely nové horizonty při prosazování neoddělitelnosti občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv. Rada rovněž přijala obecné zásady týkající se zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti a revidované obecné zásady politiky EU vůči třetím zemím týkající se mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Závěry Rady o demokracii přijaté v říjnu navíc poskytly komplexní rámec pro posílení demokratické správy věcí veřejných.

Tato zpráva se soustředí na tematické otázky, používá řadu příkladů z jednotlivých zemí a má být praktickým nástrojem pro všechny zúčastněné subjekty. Zprávy o lidských právech a demokracii na úrovni jednotlivých zemí je možné nalézt na internetových stránkách ESVČ² a delegací EU.

2. ZVLÁŠTNÍ ZÁSTUPCE EU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Zvláštní zástupce EU pro lidská práva Eamon Gilmore byl jmenován rozhodnutím Rady dne 28. února 2019. Zvláštní zástupce EU vykonává pod vedením vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, místopředsedy Komise rozsáhlý, flexibilní mandát, který umožňuje přizpůsobit činnost měnící se geopolitické situaci. Usiluje o provádění politiky Unie v oblasti lidských práv, podporuje dodržování mezinárodního humanitárního práva a mezinárodní trestní soudnictví, usiluje o uplatňování rozhodnutí Rady o Mezinárodním trestním soudu (MTS) a zároveň zvyšuje soudržnost politik a posiluje evropský vliv prostřednictvím dialogů o lidských právech.

Zvláštní zástupce EU má od nástupu do funkce v březnu 2019 náročný program. Patří k němu dvoustranné návštěvy, aktivní účast v dialozích EU se třetími zeměmi o lidských právech a intenzivní zapojení do konzultací o lidských právech na mezinárodních a mnohostranných fórech. Aktivní zapojení je pro dosažení pokroku v politice EU v oblasti lidských práv zásadní a zvláštní zástupce EU je s to prosazovat politiku EU na nejvyšší úrovni v náročných regionech a hrát významnou úlohu v úsilí o upevnění míru, stability a právního státu.

² Internetové stránky ESVČ, https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/8437/eu-annual-reports-human-rights-and-democratisation_en.

Klíčovou složkou angažovanosti EU ve prospěch lidských práv je obětavá oddanost multilateralismu. Bezprostředně po nástupu do funkce odcestoval zvláštní zástupce EU Eamon Gilmore do New Yorku na řadu setkání na vysoké úrovni s vedoucími misí EU a zástupci OSN. Po celý rok se nepřestával angažovat na mnohostranných fórech, mimo jiné pořádáním zasedání v Radě Evropy ve Štrasburku a zastupováním vysoké představitelky, místopředsedkyně Komise na ministerském zasedání Rady Evropy v Helsinkách. V červnu navštívil zvláštní zástupce EU v průběhu 41. zasedání Rady OSN pro lidská práva Ženevu, kde měl dlouhá a plodná jednání s vysokou komisařkou OSN pro lidská práva a Mezinárodním výborem Červeného kříže. Zdůraznil současné globální výzvy v oblasti lidských práv a podtrhl význam vedoucího postavení EU, pokud jde o agendu týkající se lidských práv.

Zvláštní zástupce EU je odhodlaný navázat na iniciativu týkající se pozitivních příběhů o lidských právech³, kterou v roce 2018 na Valném shromáždění OSN zahájili vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise Federica Mogheriniová, generální tajemník OSN António Guterres a vysoká komisařka OSN pro lidská práva Michelle Bacheletová ve spolupráci s meziregionální koalicí 14 členských zemí OSN. Cílem této iniciativy je ukázat pozitivní příklady na celém světě tím, že se upozorňuje na účinné politiky v různých zemích založené na lidských právech, a to i v zemích, které v oblasti lidských práv nejsou obvykle vnímány jako příkladné. Takto se pomáhají vytvářet aliance a podporovat pozitivní obraz a pozitivní změny, které by mohly mít dopad na okolní regiony i ve světovém měřítku. Tento podnět podpořila v září roku 2019 akce „Iniciativa týkající se pozitivních příběhů o lidských právech“ konaná v rámci 74. zasedání Valného shromáždění OSN. Jejím tématem bylo budování kvalitního života prostřednictvím hospodářských, sociálních a kulturních práv, což zúčastněným zemím umožnilo prezentovat další „pozitivní příběhy“. Tyto příběhy nastínily bohatý a inspirativní obraz pokroku v oblastech, jako je posílení postavení žen a dívek, všeobecné zdravotní pojištění, práva obětí, kulturní práva a práva na rodičovskou dovolenou. Letos se k této iniciativě připojila i Kolumbie, čímž se počet zúčastněných zemí, kromě EU, zvýšil na 15.

³ Iniciativa „Good Human Rights Stories“ (Pozitivní příběhy o lidských právech), https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/51241/good-human-rights-stories-coalition-launched_en.

Mandát zvláštního zástupce EU se zaměřuje rovněž na mezinárodní humanitární právo, mezinárodní trestní soudnictví a na uplatňování rozhodnutí Rady o Mezinárodním trestním soudu (MTS). Záříjová návštěva zvláštního zástupce EU v Haagu byla příležitostí navázat spolupráci s MTS a dalšími mezinárodními organizacemi se zaměřením na otázky mezinárodního humanitárního práva a mezinárodního trestního soudnictví a získat hlubší uznání toho, jak může zvláštní zástupce EU s těmito subjekty při plnění svého mandátu spolupracovat.

Zvláštní zástupce EU posiloval přítomnost a angažovanost EU rovněž prostřednictvím mnoha dvoustranných návštěv. V průběhu svého mandátu se zaměřuje především na země, které jsou strategickými partnery EU, sousední země, země mající výrazný vliv na mnohostranná fóra v oblasti lidských práv a na země procházející transformací. V květnu navštívil Etiopii a Eritreu, kde nadále přetrvávají problémy v oblasti lidských práv, ačkoli pomalu ale jistě dochází k pokroku. Jeho návštěva v Asmaře byla první návštěvou EU na vysoké úrovni v Eritreji zaměřenou na otázky lidských práv. Jednalo se o významný úspěch a pokrok v obnovených vztazích mezi EU a Eritreou. Zvláštní zástupce EU se bude dále zaměřovat i na další země, jelikož znepokojivá nebo zhoršující se situace v oblasti lidských práv vyžaduje okamžité a aktivní zapojení EU. V červnu navštívil Bangladěš a Myanmar/Barmu, kde měl příležitost přednést důrazné poselství nejvyšším představitelům. Nejistá situace a extrémně obtížné podmínky ve městě Cox's Bazar, které je v současnosti největším uprchlickým táborem na světě, podtrhly rozsah rohingské krize.

Během své červencové návštěvy Washingtonu se rovněž zapojil do rozsáhlé dvoustranné agendy. Setkal se s vysokými úředníky USA, politickými představiteli, zástupci občanské společnosti a dalšími zúčastněnými stranami, aby si vyměnili názory na priority EU v oblasti lidských práv, a to jak na mnohostranných fórech o lidských právech, tak i v rámci dvoustranných vnějších vztahů. V rámci dialogu s USA odevzdal partnerům silné poselství a zdůraznil, že je třeba pokračovat ve společné agendě EU a USA týkající se lidských práv. Významným výsledkem úsilí vyvinutého na obou stranách bylo obnovení konzultací o lidských právech mezi EU a USA, k němuž došlo v prosinci.

V říjnu uskutečnil zvláštní zástupce EU dvoustrannou návštěvu Gambie (u příležitosti dialogu mezi EU a Africkou unií o lidských právech, který se konal v Banjulu). V rámci této návštěvy se setkal s prezidentem, ministry a dalšími subjekty. Po 22 letech diktatury probíhá v této zemi přechod k demokracii a Gambie se chce etablovat jako „hlavní město světa v oblasti lidských práv“. Na základě inkluzivních konzultací a otevřené komunikace probíhá proces ústavní reformy. Gambie má potenciál stát se pro daný region a kontinent vzorem. Pro přechod k demokracii byla klíčová podpora EU a je třeba ji zachovat.

Zvláštní zástupce EU dále zdůrazňoval priority EU, když předsedal četným dialogům o lidských právech, mimo jiné i s Myanmarem/Barmou, Kolumbií, Brazílií, Kubou, Africkou unií (AU) a Jihoafrickou republikou, a zahájil dialogy s Čínou, Běloruskem a Sdružením národů jihovýchodní Asie (ASEAN). Prostřednictvím těchto dialogů se EU účastní vzájemné výměny, která podněcuje k otevřené diskusi o otázkách lidských práv. Tato platforma dává zvláštnímu zástupci EU příležitost přednést klíčové priority EU, včetně boje proti mučení, zrušení trestu smrti, svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, ochrany obránců lidských práv, prosazování požívání lidských práv ze strany žen a dívek i LGBTI osob, svobody projevu, boje proti porušování mezinárodního humanitárního práva a odpovědnosti za porušování a zneužívání lidských práv.

Pro zajištění toho, aby se dialogy i nadále zaměřovaly na výsledky, je klíčové přímé zapojení organizací občanské společnosti. Zvláštní zástupce EU s organizacemi občanské společnosti pravidelně spolupracuje, a to i před dialogy o lidských právech. Prioritou je pro něj chránit úlohu občanské společnosti, učit se od místních a regionálních subjektů v oblasti lidských práv a posílit jejich postavení, aby mohli pokračovat ve své práci. V této souvislosti se zvláštní zástupce EU v říjnu zúčastnil páté platformy obránců lidských práv v Dublinu, kterou uspořádala organizace Front Line Defenders.

V průběhu roku nadále posiloval zviditelnění EU tým, že zastupoval EU a vysokou představitelku, místopředsedkyni Komise na první světové konferenci o svobodě sdělovacích prostředků ve Spojeném království a navštívil Washington, aby EU reprezentoval na druhém zasedání ministrů USA věnovaném pokroku v otázce náboženské svobody. Zajistil, že EU zůstává v čele úsilí o prosazování dodržování, ochrany a naplňování lidských práv po celém světě prostřednictvím aktivní a cílené účasti v panelových diskusích, akademických interakcích a na mezinárodních konferencích zaměřených na klíčové nové problémy v oblasti lidských práv, jako jsou hospodářská, sociální a kulturní práva, podnikání a lidská práva, lidská práva a multilateralismus a lidská práva a nové technologie, včetně umělé inteligence.

V budoucnu chce zvláštní zástupce EU dále navazovat na již vykonanou práci, mimo jiné i prostřednictvím nadcházejících plánovaných návštěv a konzultací mj. s Ukrajinou, Běloruskem, Íránem, Kubou a Brazílií. Rovněž podpoří ESVČ a další orgány EU při prosazování a uplatňování obecných zásad EU v oblasti lidských práv a nového akčního plánu pro lidská práva a demokracii na období let 2020–2024.

3. ČINNOST EU NA MNOHOSTRANNÉ ÚROVNI

V roce 2019 EU nadále zastávala vedoucí úlohu v oblasti všeobecného prosazování a ochrany lidských práv na mnohostranné úrovni a pokračovala v podpoře lidských práv, demokracie, právního státu a genderové rovnosti na všech příslušných fórech, včetně Rady OSN pro lidská práva a Třetího výboru Valného shromáždění OSN. Rovněž podporovala činnost Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva, Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, specializovaných agentur OSN a dalších organizací v rámci systému OSN, jako je Mezinárodní organizace práce.

EU v rámci fór OSN pro lidská práva

EU podporuje činnost systému OSN pro lidská práva řešením problému porušování a zneužívání lidských práv, mimo jiné prostřednictvím prohlášení a rezolucí zaměřených na jednotlivé země, vyšetřovacích komisí, zjišťovacích misí a zvláštních postupů a všeobecného pravidelného přezkumu. Aktivně podporuje všechny, kdo bojují proti porušování a zneužívání lidských práv. EU společně se svými členskými státy a myšlenkově spřízněnými partnery na celém světě v roce 2019 nadále stála v čele iniciativ v rámci fór OSN pro lidská práva zaměřených tematicky a na jednotlivé země. EU podporovala meziregionální spolupráci v rámci mnohostranných fór pro lidská práva s cílem zajistit přesvědčivé výsledky ve stále složitějším kontextu vyznačujícím se výzvami, jimž čelí mnohostranné instituce, a řadou celosvětových negativních trendů v oblasti lidských práv, demokracie a právního státu.

74. zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN

74. zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN⁴ v říjnu a listopadu 2019 bylo z hlediska priorit EU velmi úspěšné. Bylo přijato všech 62 rezolucí, které byly na pořadu jednání pro daný rok, včetně prioritních rezolucí EU, jako jsou například dvě rezoluce o situaci v oblasti lidských práv týkající se konkrétních zemí, a to Korejské lidově demokratické republiky (KLDR) a Myanmaru/Barmy, a dvě tematické rezoluce o právech dítěte a o svobodě náboženského vyznání či přesvědčení, a bylo uspořádáno více než 76 interaktivních dialogů s držiteli mandátu OSN a vyššími úředníky. EU rovněž podpořila významné iniciativy předložené jinými účastníky, například rezoluci o lidských právech v Sýrii. Jedním z hlavních úspěchů tohoto zasedání bylo konsensuální přijetí ambiciózního textu týkajícího se rezoluce o právech dítěte pod vedením EU a skupiny latinskoamerických a karibských států (GRULAC), k němuž se připojilo 107 zemí, a to pouhé dva dny před připomínkou 30. výročí Úmluvy OSN o právech dítěte. Třetí výbor se dohodl, že začne každé dva roky přijímat rezoluci o právech dítěte. Zvláštní zástupce EU však bude na 75. zasedání Valného shromáždění OSN informovat o uplatňování Úmluvy OSN o právech dítěte. Třetí výbor Valného shromáždění OSN rovněž přijal rezoluci o zlepšení koordinačního úsilí proti obchodování s lidmi, přičemž byl poprvé zmíněn mandát koordinátora EU pro boj proti obchodování s lidmi. Rezoluce znovu potvrzuje dlouhodobé cíle a priority EU a význam prevence a výslovně vybízí vnitrostátní orgány, aby ukončily beztrestnost pachatelů.

⁴ Veškeré přijaté rezoluce jsou k dispozici na [internetových stránkách OSN](https://www.un.org/en/ga/74/resolutions.shtml), <https://www.un.org/en/ga/74/resolutions.shtml>.

Rezoluce o svobodě náboženského vyznání nebo přesvědčení, jež byla aktualizací rezoluce z minulého roku, byla znovu přijata bez hlasování, přičemž k tomuto znění se připojilo 74 zemí. Pokračováním spolupráce s Organizací islámské spolupráce (OIC), která byla navázána na zářijovém zasedání Rady pro lidská práva a na předchozím zasedání Valného shromáždění OSN, je přijetí společné rezoluce o lidských právech v Myanmaru/Barmě. Rezoluce o situaci v oblasti lidských práv v KLR letos předložila pouze EU, čímž se opakuje situace z březnového zasedání Rady pro lidská práva, kdy se Japonsko přestalo podílet na jejím vypracovávání. Tato rezoluce byla opět přijata bez hlasování a podpořil ji stejný počet zemí jako v roce 2018 (61 států). Pokud jde o rezoluci o lidských právech v Sýrii, většina návrhů EU byla do znění zahrnuta, zejména pokud jde o nový vývoj na severovýchodě a na severozápadě země, ústavní výbor, mezinárodní, nestranný a nezávislý mechanismus (IIIM), vyšetřovací komisi, přístup k humanitární pomoci a používání chemických zbraní. EU se připojila k základní skupině pro rezoluci o situaci v oblasti lidských práv na Krymu a ve městě Sevastopol. EU nadále jednomyslně vyjadřovala nesouhlas s Ruskem předloženou rezolucí o boji proti glorifikaci nacismu.

V průběhu uvedeného zasedání byly iniciativy EU a členských států EU (celkově 14) úspěšné – všechny byly přijaty bez hlasování nebo s pohodlnou většinou hlasů. EU se zúčastnila většiny z 60 interaktivních dialogů s držiteli mandátu zvláštních postupů a vyššími úředníky OSN a v rámci různých bodů pořadu jednání vydala devět všeobecných prohlášení. Členské státy EU úzce spolupracovaly s delegací EU při OSN v New Yorku na podpoře postojů EU, mimo jiné prostřednictvím dělby práce na rezolucích a prohlášeních.

Zasedání Rady OSN pro lidská práva v roce 2019

V roce 2019 EU i nadále hrála vedoucí úlohu v Radě pro lidská práva, a to jednak tak, že prosazovala tematické priority a věnovala se otázkám týkajícím se problematické situace v jednotlivých zemích prostřednictvím prosazování rezolucí a prohlášení, a jednak zapojením se do meziregionální činnosti a podporou aktivit jiných subjektů. V průběhu roku 2019 EU opakovala svůj dlouhodobý postoj, že všechna lidská práva jsou univerzální, nedělitelná a vzájemně provázaná. Všechny přijaté rezoluce jsou k dispozici na internetových stránkách OSN⁵ a prohlášení EU jsou k dispozici na internetových stránkách ESVČ⁶.

Na 40. zasedání v březnu 2019 byla EU velmi aktivním a výrazným účastníkem díky předložení pěti rezolucí. Rezoluce o situaci v oblasti lidských práv v KLDR, prosazovaná EU a přijatá na základě konsenzu, připomněla zoufalou situaci v oblasti lidských práv v dotčené zemi a prodloužila mandát zvláštního zpravodaje. Výrazné meziregionální podpory se dostalo rezoluci o situaci v oblasti lidských práv v Myanmaru/Barmě, kterou prosazovala EU a jejímž cílem bylo obnovit mandát zvláštního zpravodaje. EU se rovněž podílela na předložení rezoluce o spolupráci s Gruzii. Pokud jde o tematickou stránku, předložila EU rovněž rezoluci o právech dítěte se zaměřením na posílení postavení dětí se zdravotním postižením, aby bylo zajištěno, že budou plně požívat svých lidských práv, mimo jiné prostřednictvím inkluzivního vzdělávání. Společně s partnery z celého světa i nadále vycházela ze své iniciativy v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení.

⁵ 40. zasedání Rady pro lidská práva,
<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session40/Pages/ResDecStat.aspx>.

41. zasedání Rady pro lidská práva,
<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session41/Pages/ResDecStat.aspx>.

42. zasedání Rady pro lidská práva,
<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session42/Pages/ResDecStat.aspx>.

⁶ Delegation Evropské unie při OSN a dalších mezinárodních organizacích v Ženevě,
https://eeas.europa.eu/delegations/un-geneva_en.

Na 41. zasedání konaném v červnu roku 2019 EU zaujala jasný postoj k otázce genderové rovnosti a vyzvala k plnému požívání všech lidských práv ze strany žen a dívek a posilování jejich postavení. EU se aktivně účastnila jednání o všech rezolucích souvisejících s genderovou otázkou, které byly v průběhu zasedání předloženy, mimo jiné o rezoluci o násilí na ženách, diskriminaci žen a rezoluci skupiny afrických států o mrzačení ženských pohlavních orgánů. Prioritou EU bylo obnovení mandátu nezávislého experta na ochranu před násilím a diskriminací na základě sexuální orientace a genderové identity, jež bylo v hlasování přijato. Rezoluce o situaci v oblasti lidských práv v Bělorusku, již prosazovala EU, jež vyjadřovala trvalé znepokojení nad situací v oblasti lidských práv a základních svobod v dotčené zemi a již byl obnoven mandát zvláštního zpravodaje, byla přijata větším počtem hlasů než v předchozích letech.

Na 42. zasedání v září roku 2019 bylo patrné aktivní a trvalé úsilí EU o nalezení nových partnerství a úsilí o ochranu lidských práv napříč regiony. Drtivou většinou hlasů byla přijata rezoluce o Myanmaru/Barmě, kterou prosazovala EU a OIC. Tato rezoluce se zaměřovala na otázku odpovědnosti a zajištění toho, aby v politice byla situace v Myanmaru/Barmě věnována nadále pozornost. EU rovněž předložila rezoluci o Burundi s ohledem na tamní pokračující závažnou situaci v oblasti lidských práv, již byl obnoven mandát vyšetřovací komise, což umožní zintenzivnit vyšetřování. EU se zavázala zabezpečit, aby situace v Jemenu, Sýrii a Venezuele byla i nadále pod dohledem Rady pro lidská práva, a podpořila rozhodné kroky Rady pro lidská práva zaměřené proti porušování lidských práv v uvedených zemích.

EU v rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

EU se nadále zapojovala do dialogu a spolupráce v rámci „lidské dimenze“ komplexní bezpečnostní koncepce Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

Aktivně se účastnila všech akcí týkajících se lidské dimenze, a to konkrétně zasedání o provádění závazků v této oblasti, které se konalo ve dnech 16. až 27. září 2019 ve Varšavě, a všech tří doplňkových zasedání věnovaných této otázce i veškerých zasedání Výboru lidské dimenze. Během zasedání o provádění závazků v oblasti lidské dimenze se účastnila doprovodných akcí (podílela se na uspořádání jedné akce zaměřené na zabránění mučení) a konala dvoustranné schůzky se zástupci občanské společnosti. Aktivně vyzvala k tomu, aby účast na akcích OBSE byla otevřená organizacím občanské společnosti a aby se jich účastnily co nejvíce.

Na zasedáních Stálé rady OBSE se EU vyjádřila k řadě otázek, mimo jiné u příležitosti Světového dne svobody tisku, Mezinárodního dne proti trestu smrti a Mezinárodního dne proti násilí na ženách, a upozornila na jednotlivé případy porušování lidských práv. Rovněž upozorňovala na konkrétní případy porušování lidských práv a na vývoj v uvedené oblasti, zejména v Rusku, Turecku a Ázerbájdžánu. Byla rovněž jednou z hnacích sil společného prohlášení u příležitosti Mezinárodního dne na podporu obětí mučení.

Vzhledem k chybějícímu konsensu skončila rada ministrů bez vydání rozhodnutí či prohlášení týkajícího se lidské dimenze. EU se aktivně zapojovala do jednání s cílem přijmout rozhodnutí o zabránění mučení nebo o svobodě pokojného shromažďování.

EU nadále plně podporovala přínosnou činnost autonomních institucí OBSE (Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR), představitele pro svobodu médií a vysokého komisaře pro národnostní menšiny).

Co se týče sledování průběhu voleb, EU a OBSE mají společné cíle, standardy a podobnou metodiku. Jejich trvalé úsilí o posílení metodiky pro pozorování využívání nových technologií ve volebním procesu a o návaznou činnost na doporučení volebních pozorovatelských misí je příkladem spolupráce v zájmu podpory demokracie a prosazování lidských práv. V roce 2019 EU podporovala činnost ODIHR na pomoc zúčastněným státům OBSE, například financováním projektů v návaznosti na doporučení týkající se voleb na západním Balkáně, a za účelem vytvoření komplexního systému soudnictví, který by reagoval na trestné činy z nenávisti. Rovněž byla hlavním dárce, pokud jde o průzkum OBSE zaměřený na dobré životní podmínky a bezpečnost žen. Výsledky průzkumu byly zveřejněny v roce 2019 a EU se aktivně zúčastnila několika akcí ve Vídni, Bruselu a Varšavě s cílem zvýšit informovanost o těchto otázkách.

V návaznosti na výměnu názorů mezi generálními tajemníky Evropské komise, ESVČ a OBSE se konalo v červnu roku 2019 pololetní zasedání, kde byla zhodnocena spolupráce.

EU v rámci Rady Evropy

Dne 5. května 2019 oslavila Rada Evropy své 70. výročí. V průběhu celého roku se potýkala s nebyvalými problémy a setrvalým porušováním svých zásad. V souladu se svými prioritami spolupráce s Radou Evropy na období 2018 a 2019⁷ EU nadále podporovala Radu Evropy při obraně a prosazování lidských práv, demokracie a právního státu. Partnerství mezi EU a Radou Evropy je založeno na třech pilířích: politickém dialogu na vysoké úrovni, právní spolupráci a finanční podpoře. EU jednoznačně podporuje úlohu Evropského soudu pro lidská práva a systém úmluv Rady Evropy jakožto hlavních nástrojů obrany lidských práv v Evropě. Společné programy EU a Rady Evropy v regionu zemí v procesu rozšíření EU a v zemích Východního partnerství a zemích jižního Středomoří v roce 2019 i nadále poskytovaly rozsáhlé a významné odborné poznatky ohledně posilování kapacit institucí partnerských zemí k provádění vnitrostátních reforem a jejich přiblížení standardům Rady Evropy a EU v oblasti lidských práv, demokracie a právního státu.

EU nadále podporovala spolupráci s občanskou společností, začleňovala hledisko genderové rovnosti a posilování postavení žen a dívek do všech oblastí, prosazovala účinné politiky v oblasti mládeže, vzdělávání a odborné přípravy, urychlovala provádění agendy týkající se mladých lidí, míru a bezpečnosti, a v neposlední řadě se zabývala řešením problematiky migrace se zvláštním zřetelem k potřebám migrantů ve zranitelném postavení: ohrožených žen, dětí, osob se zdravotním postižením, osob, které jsou vystaveny diskriminaci na jakémkoli základě, a obětí násilí. EU vyzvala země, aby ratifikovaly a provedly Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání, známou též jako „úmluva z Lanzarote“.

⁷ [Priority EU pro spolupráci s Radou Evropy na období 2018 a 2019.](#)

V roce 2019 došlo k pokroku v řadě oblastí spolupráce mezi EU a Radou Evropy. Dne 10. července přijal Výbor ministrů Rady Evropy na základě konsensu rozhodnutí o udělení statusu pozorovatele EU ve Skupině států proti korupci (GRECO). Účast EU jakožto pozorovatele ve skupině GRECO představuje skutečnou přidanou hodnotu, přinejmenším proto, že usnadní společnou práci na budování kapacit a uplatňování standardů zaměřených na posílení právního státu a boj proti korupci. Ve sdělení Komise z července 2019 o dalším posilování právního státu v rámci Unie⁸ se zdůrazňuje význam judikatury Evropského soudu pro lidská práva a odborných stanovisek subjektů, jako je Benátská komise a GRECO.

EU byla i nadále plně odhodlána přistoupit k Evropské úmluvě o lidských právech. V čl. 6 odst. 2 SEU se stanoví právní základ a povinnost EU k této úmluvě přistoupit. Dne 7. října 2019 přijala Rada pro spravedlnost a vnitřní věci doplňující směrnice EU pro jednání s cílem obnovit jednání s ostatními státy Rady Evropy ohledně změn návrhu dohody o přistoupení z roku 2013.

EU v rámci Mezinárodní organizace práce

V roce 2019, kdy si připomínáme 100. výročí Mezinárodní organizace práce (MOP), byla EU klíčovým subjektem na jubilejní konferenci práce uspořádané MOP. Dne 21. června konference přijala Úmluvu MOP o násilí a obtěžování (úmluva č. 190), která byla doplněna doporučením (doporučení č. 206). V této úmluvě jsou stanoveny vůbec první závazné, celosvětově platné normy pro odstranění násilí a obtěžování ve světě práce. Uznává právo každého člověka na svět práce bez násilí a obtěžování, včetně sexuálního a genderově podmíněného násilí a obtěžování, a uvádí, že násilí a obtěžování ve světě práce může představovat porušení nebo zneužití lidských práv. Doporučení obsahuje podrobné obecné zásady týkající se prevence a potírání násilí a obtěžování a ochrany jeho obětí.

⁸ Sdělení Komise – Posilování právního státu v rámci Unie – Akční plán (COM/2019/343 final), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM%3A2019%3A343%3AFIN>.

Přijetí těchto nových nástrojů vedlo k historickému okamžiku v oblasti ochrany práva na důstojnou práci a – vzhledem k významné úloze sexuálního a genderově podmíněného násilí a obtěžování – zdůraznilo právo žen na život bez násilí ve světě práce. EU a její členské státy hrály zásadní úlohu a neustále spolupracovaly s vládami ze všech regionů a s organizacemi zaměstnanců a zaměstnavatelů.

Konference rovněž přijala deklaraci k budoucnosti práce přijatou u příležitosti 100. výročí založení MOP, v níž se stanoví pokyny pro přístup zaměřený na člověka ke změnám, jež probíhají ve světě práce, se zaměřením na pracovní a sociální ochranu pro všechny, genderovou rovnost, celoživotní učení a spravedlivý přechod k environmentálně udržitelné budoucnosti práce. Konference vyzvala k ratifikaci a uplatňování základních pracovních norem a zahájila proces pro začlenění bezpečných a zdravých pracovních podmínek do rámce základních zásad a práv v práci vytvořeného MOP.

EU a její členské státy byly navíc pevně odhodlány podporovat standardní systém dohledu vypracovaný MOP. Na konferenci vydaly prohlášení EU o uplatňování pracovních norem v 17 zemích, pokud jde o otázky, jako je svoboda sdružování a kolektivního vyjednávání, dětská práce, nucená práce a diskriminace. EU v těchto záležitostech rovněž aktivně spolupracuje se správní radou MOP a podporuje její úsilí o zajištění svobody sdružování, a to pečlivým sledováním případů výhrůžek a násilí vůči odborářům.

MOP za podpory EU přispěla k pokroku, k němuž došlo v roce 2019 v Kataru díky třem klíčovým reformám: zrušení výstupního víza, právo pracovníků svobodně změnit zaměstnavatele, čímž se společně dokončilo zrušení sponzorského systému *kafala*, a nediskriminační minimální mzda.

4. DEMOKRATICKÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH

V říjnu roku 2019 ministři zahraničních věcí zemí EU poprvé za deset let přijali závěry Rady o demokracii⁹. Tímto politickým prohlášením Evropská unie obnovila svůj závazek prosazovat demokracii jako jednu ze základních hodnot Unie¹⁰ a její univerzálnost¹¹. Tyto závěry poskytují komplexní rámec pro prosazování demokratické správy věcí veřejných.

Podpora demokracie je strategickým zájmem Unie, který přispívá k dosažení klíčových cílů společné zahraniční a bezpečnostní politiky a je prostředkem umožňujícím plnění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, a to zejména prosazování odpovědných institucí a inkluzivního a participativního rozhodování (cíl č. 16), snižování nerovností (cíl č. 10) a dosahování genderové rovnosti (cíl č. 5).

Od přijetí závěrů Rady o podpoře demokracie¹² z roku 2009 se globální kontext výrazně změnil. Mezinárodní řád založený na pravidlech je ohrožen, lidská práva jsou na celém světě vystavena stále většímu tlaku, kvalita demokracie klesá a prostor pro občanskou společnost se zužuje.¹³ V digitálním věku se objevují nové příležitosti pro účast na politickém životě, ale rovněž i zásadní výzvy, včetně podněcování k násilí nebo nenávisti, dezinformačních kampaní a porušování a zneužívání lidských práv, jako je svoboda projevu, na internetu. Cílení politických kampaní na konkrétní uživatele (tzv. micro-targeting) je navíc v rozporu s právem na ochranu soukromí.

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/10/14/democracy-eu-adopts-conclusions/>.

¹⁰ Článek 2 SEU.

¹¹ Všeobecná deklarace lidských práv v článku 21 uvádí, že „základem vládní moci budiž vůle lidu; [...] vyjádřena správně prováděnými volbami, které se mají konat v pravidelných obdobích“.

¹² Podpora demokracie v rámci vnějších vztahů EU, 2009.

¹³ <https://www.idea.int/publications/catalogue/global-state-of-democracy-2019?lang=en>.

Nové závěry vyzývají k urychlené a společné reakci na tyto výzvy a stanoví pro EU a členské státy podrobný soubor praktických závazků. Mezi ně patří: dlouhodobé priority, jako je prosazování participativních, odpovědných a demokratických institucí, podpora transparentních a důvěryhodných volebních procesů, podpora právního státu a nezávislosti soudnictví a posilování postavení občanské společnosti. Kromě toho zahrnují i novější přístupy jako například: posílení podpory parlamentů a politických stran, budování občanského a politického prostoru, podpora a ochrana nezávislých sdělovacích prostředků, řešení problematiky zmenšujícího se demokratického prostoru na internetu, jakož i řešení výzev v oblasti demokracie, které představují digitální technologie; investování většího úsilí do realizace opatření navazujících na doporučení volebních pozorovatelských misí EU; a boj proti nerovnosti s cílem obnovit důvěru v demokracii a demokratické instituce. Zvláštní pozornost je v rámci všech opatření věnována obráncům lidských práv, novinářům, ženám a mladým lidem.

V návaznosti na přijetí závěrů Rady se EU zúčastnila (poprvé s vlastní panelovou diskusí) Světového fóra pro demokracii, které ve dnech 6.–8. listopadu 2019 uspořádala ve Štrasburku Rada Evropy. Tato panelová diskuse byla příležitostí ke zvýšení povědomí o činnosti, kterou za účelem podpory demokracie Evropská unie vyvíjí na vnější i vnitřní úrovni, a o komplementaritě činnosti EU a Rady Evropy v této oblasti.

V rámci projektů spolupráce na podporu demokracie realizovaných v 37 zemích bylo v roce 2019 vynaloženo 147 milionů EUR. Tyto projekty podporovaly rozvoj odpovědných institucí, pořádání voleb, podporu vnitrostátních parlamentů a rozvoj nezávislých a kvalitních sdělovacích prostředků. Globální výzva k podávání návrhů vyhlášená v rámci evropského nástroje pro demokracii a lidská práva (EIDHR) byla zaměřena na využívání digitálních nástrojů k podpoře demokratické účasti a v jejím rámci byly uděleny tři granty na projekty ze střední Asie, Brazílie a Kambodži. Tyto projekty podpoří mediální gramotnost a boj proti nenávisným verbálním projevům a dezinformacím. Další globální výzva v rámci EIDHR byla vyhlášena na projekty podporující odpovědnost, transparentnost, dohled a přezkum provádění veřejných politik.

Spolu s organizacemi občanské společnosti Evropská unie uspořádala Mezinárodní den demokracie pro rok 2019, jehož základem bylo téma „Demokracie bez odpovědnosti není možná“.

V červenci byl zahájen program Partnerství mezi parlamenty, což je nový projekt EU na zlepšení kapacit parlamentů (INTER PARES)¹⁴ s cílem posílit kapacity parlamentů prostřednictvím sdílení odborných poznatků mezi parlamenty členských států EU a parlamenty partnerských zemí EU.

Projekt Podpora demokracie, který byl ukončen v roce 2019, pomohl organizacím občanské společnosti nalézt inovativní nástroje na podporu účasti občanů. Organizace občanské společnosti se setkaly s delegacemi EU v Malajsii a Libanonu, aby diskutovaly o způsobech, jak zlepšit využívání nových technologií pro účely aktivního občanství v prostředí omezujícím občanskou společnost. V návaznosti na tato setkání EU pracuje na zvýšení povědomí svých zaměstnanců o možnostech nových technologií a výzvách s nimi souvisejících. V prosinci 2019 byl uspořádán kulatý stůl o možných dopadech umělé inteligence na podporu demokracie.

Kromě toho EU v roce 2019 nadále podporovala volby na západním Balkáně prostřednictvím Úřadu OBSE pro demokratické instituce a lidská práva. Podporovala zejména instituce a občanskou společnost v tomto regionu v jejich úsilí o realizaci opatření navazujících na doporučení, která byla na základě pozorování voleb vydána v oblastech týkajících se řízení voleb, registrace voličů a úlohy a činnosti sdělovacích prostředků během volebních kampaní.

V průběhu roku EU rovněž poskytla technickou podporu několika zemím na světě. Například v rámci nástroje předvstupní pomoci začala EU pomáhat Bosně a Hercegovině s vypracováním pětileté strategie a souvisejícího akčního plánu zaměřených na zlepšení integrity, transparentnosti a efektivity volebního procesu.

EU rovněž pokračovala ve spolupráci s Radou Evropy v otázkách týkajících se podpory demokracie. Například na Ukrajině má společný projekt v oblasti svobody sdělovacích prostředků mimo jiné za cíl zajistit vyvážené a profesionální mediální pokrytí voleb konajících se v letech 2019–2020.

¹⁴ <https://www.idea.int/news-media/events/launch-conference-inter-pares-parliaments-partnership-eu-global-project-strengthen>.

Během roku 2019 byla Evropská nadace pro demokracii (EED) nadále klíčovým partnerem EU v zemích procesu rozšíření a evropského sousedství, přičemž podporovala iniciativy v několika oblastech sahajících od pozorování voleb a zvyšování povědomí o konkrétních otázkách, jako jsou potřeba volit a práva voličů, až po školení ohledně účasti ve volbách určená aktivistům bez odpovídajících zkušeností. Nadace EED navíc podporuje monitorování médií a sociální průzkumy, například monitorování postojů občanů k volbám.

Účast příslušníků romských komunit v místních volbách v Moldavské republice

Zastoupení Romů žijících v Moldavské republice v rámci místního a celostátního rozhodovacího procesu je výrazně nedostatečné. Nadace East Europe Foundation (EEF) navázala strategické partnerství s romskou nevládní organizací Tarna Rom a obě organizace spolupracovaly s cílem umožnit Romům, aby kandidovali v místních volbách. Za tímto účelem vyškolily organizace EEF a Tarna Rom v letech 2018–2019 sto účastníků z řad Romů ze 48 lokalit v otázkách politického vedení, úspěšné komunikace s veřejností a efektivních volebních kampaní. Uvedená školení spolu s návaznými akcemi, jejichž cílem bylo navázat dialog s politickými stranami, přispěla ke zvýšenému počtu romských kandidátů na kandidátských listinách.

Z monitorování voleb z hlediska účasti Romů, jež organizace EEF a Tarna Rom provedly v Moldavské republice poprvé v historii, vyplynulo, že 42 osob romského původu kandidovalo na funkci místního zastupitele, 17 romských kandidátů bylo zaregistrováno na funkci okresního zastupitele a tři osoby romského původu kandidovaly na funkci starosty. Následně bylo 12 zástupců romských komunit zvoleno do funkce místních zastupitelů. Jedná se o mírný, ale důležitý pokrok směrem k inkluzivnějšímu rozhodovacímu procesu a soudržné společnosti v Moldavské republice.

V roce 2019 Evropský parlament nadále podporoval parlamenty a subjekty, které s parlamenty souvisejí, prostřednictvím svých dobře zavedených aktivit v oblasti pozorování voleb, programů v oblasti budování kapacit, akcí týkajících se lidských práv a iniciativ v oblasti mediace a dialogu a během osmého legislativního období dokončil svou činnost v oblasti podpory demokracie vyvíjenou na základě komplexního přístupu k podpoře demokracie.

Západní Balkán byl i nadále prioritním regionem s výraznou politickou podporou pro jeho demokratické instituce, která byla zdůrazněna jednáním u kulatého stolu na vysoké úrovni, při němž se diskutovalo o evropské perspektivě zemí tohoto regionu. V roce 2019 pokračoval proces zvaný „dialog Jeana Monneta pro mír a demokracii“¹⁵ se Shromážděním Republiky Severní Makedonie, což svědčilo o odhodlání EU naplnit aspirace této země, pokud jde o přistoupení k EU. Byl navázán nový dialog mezi stranami s parlamentem Republiky Srbsko, který se zaměřil na zlepšení kultury politického dialogu mezi politickými stranami.

Činnost Evropského parlamentu v oblasti podpory demokracie vyvíjená se zeměmi evropského sousedství zahrnovala různé aktivity s parlamenty Gruzie, Moldavska, Ukrajiny a Maroka. Byl obnoven „dialog Jeana Monneta“ s Nejvyšší radou Ukrajiny (Verchovna Rada). Jedním z hlavních bodů činnosti Evropského parlamentu v rámci agendy týkající se mladých lidí, míru a bezpečnosti bylo zavedení stěžejních programů Evropského parlamentu pro mladé politické lídry v Arménii/Ázerbájdžánu a Izraeli/Palestině¹⁶ za účelem vedení diskusí o společných výzvách a osvědčených postupech pro mladé mírové aktivisty.

Na začátku devátého legislativního období Evropský parlament znovu potvrdil komplexní přístup k podpoře demokracie jakožto hlavní zásadu pro svou činnost v oblasti podpory demokracie, která je zaměřena především na předvstupní pomoc a sousední země. Evropský parlament potvrdil jako důležitou součást své podpory demokracie v nadcházejících letech řadu nových nástrojů, jako jsou parlamentní volební dialogy a školení školitelů.

Velice viditelným dokladem odhodlání EU podporovat demokracii a prosazovat po celém světě dodržování lidských práv a zásad právního státu jsou volební pozorovatelské mise. V roce 2019 EU vyslala osm volebních pozorovatelských misí (Salvador, Kosovo*, Malawi, Mozambik, Nigérie, Senegal, Šrí Lanka a Tunisko) a do partnerských zemí bylo vysláno sedm volebních misí odborníků (Afghánistán, Bolívie, Guatemala, Guinea-Bissau, Maledivy, Mauretánie a Jihoafrická republika).

¹⁵ <https://www.europarl.europa.eu/globaldemocracysupport/en/mediation-&-dialogue/jean-monnet-dialogues.html>.

¹⁶ *Toto označení se nesmí vykládat jako uznání Státu Palestina a nejsou jím dotčeny individuální postoje členských států k této otázce.*

* *Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.*

EU dále posílila svou činnost týkající se provádění opatření navazujících na doporučení volebních pozorovatelských misí, jež je zásadním prvkem při prohlubování demokracie v partnerských zemích. Byly vyslány další povolební mise (Salvador, Ghana, Gambie, Honduras, Myanmar/Barma, Paraguay a Zambie) a bylo vyvíjeno systematické úsilí o lepší propojení činnosti unijních volebních misí a technické pomoci na podporu volební reformy. Kromě toho EU vytvořila veřejnou databázi, která poskytuje přístup k centrální evidenci doporučení, jež volební pozorovatelské mise EU od roku 2016 vydaly.

EU podporovala místní volební pozorovatele v Beninu, Burkině Faso, Čadu, na Komorách, v Gruzii, na Madagaskaru, v Mauritanii, Moldavsku, na Papui-Nové Guineji, v Thajsku a na Ukrajině.

Databáze volebních misí Evropské unie

Doporučení lze vyhledávat podle roku, regionu/země, druhu mise, typu voleb a druhu doporučení. Databáze navíc umožňuje snadný přístup k závěrečným zprávám volebních misí EU, předběžným prohlášením a tiskovým zprávám od roku 2000 a poskytuje informace o stavu provádění doporučení podle jednotlivých zemí. Je proto užitečným nástrojem pro organizace občanské společnosti, občany a mezinárodní volební pozorovatele a delegace EU zasazující se o provádění doporučení a stejně tak i pro jakékoli zájemce o výzkum a analýzu týkající se doporučení volebních pozorovatelských misí EU a o sledování pokroku při jejich provádění.¹⁸

¹⁸ Databáze volebních misí EU je k dispozici na adrese <http://database.eucpm.eu>.

Vzhledem k tomu, jak se po celém světě exponenciálně zvyšuje využívání sociálních médií ve volebních procesech, EU rovněž přizpůsobuje svou metodiku pozorování voleb. Vypracovala specifický soubor metodických pokynů, které mají umožnit systematictější analýzu mediálních kampaní on-line i politických rámců s cílem zajistit, aby se volební standardy uplatňované mimo prostředí internetu uplatňovaly i v jeho rámci. Tyto nové pokyny byly otestovány specializovanými malými týmy analytiků v průběhu volebních pozorovatelských misí uskutečněných v roce 2019 v Nigérii, Tunisku a na Šrí Lance. Na základě prvních úspěšných výsledků bude metodika dále doladěna a systematicky uplatňována v rámci všech budoucích volebních pozorovatelských misí EU. Začlenění digitálního rozměru voleb do volebních pozorovatelských misí umožní Evropské unii podporovat země na celém světě při vytváření takového druhu politických rámců, který je nezbytný ke zvládnutí nových výzev pro demokratické volby prostřednictvím provádění opatření navazujících na doporučení.

5. PŘÍZNIVÉ PROSTŘEDÍ PRO OBČANSKOU SPOLEČNOST

Během roku 2019 EU pokračovala v činnosti navazující na sdělení s názvem „Kořeny demokracie a udržitelný rozvoj: spolupráce Evropské unie s občanskou společností v oblasti vnějších vztahů“¹⁹, jakož i na závěry Rady z roku 2017, v nichž se opětovně potvrzuje, že členové organizací občanské společnosti jsou aktéry správy věcí veřejných a současně samostatnými aktéry rozvoje a jako tací jsou klíčovými partnery pro úspěšné provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030.

EU (prostřednictvím své sítě delegací a kanceláří EU a prostřednictvím interakce s organizacemi občanské společnosti a podpory těchto organizací) se pravidelně zabývá hrozbami ohrožujícími prostor pro občanskou společnost a demokratický prostor a snaží se formulovat soudržnou a účinnou reakci na tento problém.

Mezi hlavní cíle činnosti EU nadále patřila spolupráce s občanskou společností a posilování jejího postavení. EU prostřednictvím veřejné i soukromé komunikace vystupovala v řadě zemí proti neodůvodněnému omezování prostoru pro občanskou společnost, jako jsou restriktivní právní předpisy, omezení, pokud jde o registraci a financování, očerňující kampaně a veškeré pokusy bránit činnosti občanské společnosti.

¹⁹ Závěry Rady o spolupráci EU s občanskou společností v oblasti vnějších vztahů (19. června 2017), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10279-2017-INIT/cs/pdf>.

V roce 2019 pokračovala revize plánů spolupráce EU s občanskou společností na období 2018–2020 stanovených pro jednotlivé země. U většiny z nich bylo i nadále prvořadou prioritou zajištění příznivého prostředí pro občanskou společnost. Cílem řady nových plánů je otevřít prostor pro dialog a pokud možno ovlivnit a vyvážit tendenci k zužování operačního prostoru pro organizace občanské společnosti i jednotlivce. Plány rovněž pomáhají prosazovat lidská práva a základní svobody, včetně ochrany obránců lidských práv, a to zejména v nestabilních situacích a tam, kde se prostor pro organizace občanské společnosti zužuje.

Před vyhlášením výzev k podávání návrhů týkajících se provádění relevantních činností a před konáním dialogů o lidských právech v souladu se současnou praxí probíhaly v Bruselu a ve třetích zemích po celý rok konzultace s občanskou společností a obránci lidských práv. V návaznosti na dialogy o lidských právech Evropská unie nadále pořádala hodnotící schůzky pro občanskou společnost. Cílem společné poznámky s názvem *Seven Tips for Meaningful Engagement of Civil Society Organisations in the Roll-Out of the European Neighbourhood Policy* (Sedm tipů pro smysluplnou spolupráci s organizacemi občanské společnosti při zavádění evropské politiky sousedství), kterou v roce 2019 vydaly ESVČ a Evropská komise, bylo pomoci delegacím navázat spolupráci s občanskou společností v zemích evropského sousedství.

Zástupci občanské společnosti byli v pravidelném kontaktu s Pracovní skupinou Rady pro lidská práva (COHOM) a jsou systematicky informováni o jejích závěrech. V roce 2019 se v Bruselu uskutečnila řada cílených akcí, jako například 21. fórum EU a nevládních organizací o budování spravedlivé environmentální budoucnosti, druhé fórum občanské společnosti v rámci projektu Majalat konané v prosinci 2019 a Evropské rozvojové dny (ERD) pořádané v červnu 2019.

Komise dále podporovala strategický globální a regionální dialog s organizacemi občanské společnosti prostřednictvím svého dlouhodobého politického fóra o rozvoji, které je příležitostí k výměně názorů s organizacemi občanské společnosti z celého světa ohledně stavu občanské společnosti a politických priorit. V roce 2019 bylo téma příznivého prostředí na programu třetího regionálního zasedání v Asii, které se konalo ve dnech 24.–26. září 2019 v Nepálu, a celosvětového zasedání politického fóra o rozvoji pro rok 2019, které se uskutečnilo ve dnech 13.–15. března 2019 v Bruselu.

Kromě toho byly v rámci dialogů o lidských právech s partnerskými zeměmi organizace občanské společnosti rovněž vyzvány k účasti na seminářích pro občanskou společnost financovaných prostřednictvím EIDHR, Služby nástrojů zahraniční politiky a tematického programu pro organizace občanské společnosti a místní orgány. V roce 2019 byly semináře zaměřené na problematiku občanské společnosti uspořádány v rámci dialogů o lidských právech vedených mimo jiné s Kubou, Indonésií, sdružením ASEAN, AU a Brazílií. V rámci mnohostranných fór Evropská unie zintenzivnila svou angažovanost při prosazování účasti nevládních organizací na práci Rady pro lidská práva, a to i obhajováním práva nevládních organizací vyjadřovat se k relevantním otázkám. V roce 2019 navíc EU a členské státy podpořily úspěšné postoupení hlasování na Hospodářskou a sociální radu (ECOSOC) s cílem zrušit opakované odkládání žádostí nevládních organizací ze strany Výboru OSN pro nevládní organizace.

EU nadále uplatňovala zákaz vývozu vybavení pro vnitřní represí a nadále kontrolovala vývoz některých jiných druhů zboží, které by mohlo být využíváno k výrobě a údržbě zařízení k vnitřní represí občanské společnosti.

V průběhu roku 2019 EU pokračovala v úsilí o zajištění prostoru pro politiku v oblasti lidských práv v kontextu politických dohod a dohod o spolupráci uzavíraných EU a v kontextu její obchodní politiky. Do těchto dohod začlenila specifická ustanovení o lidských právech a zajistila, aby byly do jejich provádění zapojeny organizace občanské společnosti.

V kandidátských a potenciálních kandidátských zemích EU byl s organizacemi pracovníků a zaměstnavatelů projednán stav sociálního dialogu a širší socioekonomické otázky týkající se programů hospodářských reforem jednotlivých zemí. EU s pomocí MOP podporuje prostřednictvím platformy pro zaměstnanost a sociální záležitosti na západním Balkáně rozvoj tripartitních orgánů, do nichž jsou zapojeny vlády, odbory a sdružení zaměstnavatelů.

Podporuje občanskou společnost prostřednictvím stávajících finančních nástrojů a přizpůsobením způsobů financování, a to například s cílem umožnit, aby finanční prostředky mohly obdržet organizace působící v exilu. Na základě úspěchů, jichž bylo v minulosti dosaženo při pomoci obráncům lidských práv v ohrožení, byla v roce 2019 aktivována nová generace financování pro mimořádné situace.

Organizace občanské společnosti jsou hlavními příjemci podpory z EIDHR a tematického programu pro organizace občanské společnosti a místní orgány. Prostřednictvím 25 rámcových dohod o partnerství uzavřených v rámci programu pro organizace občanské společnosti a místní orgány jsou organizace občanské společnosti podporovány jakožto klíčové subjekty přispívající k tvorbě politik na regionální i celosvětové úrovni. Některé z uvedených rámcových dohod (včetně dohody s Mezinárodní federací pro lidská práva, aliancí CIVICUS a sítí Forum Asia) přímo podporují zajištění příznivého prostředí a řeší otázku zužujícího se občanského prostoru. EU navíc prostřednictvím priorit programu pro organizace občanské společnosti a místní orgány, jakož i činnosti vyvíjené v rámci EIDHR v oblasti občanských a politických práv a správy věcí veřejných podporuje prosazování příznivého prostředí pro organizace občanské společnosti v partnerských zemích.

Na základě zkušeností s rámcovými dohodami o partnerství v rámci programu pro organizace občanské společnosti a místní orgány byly v roce 2019 podepsány rámcové dohody o partnerství i v Kosovu, na Ukrajině a na regionální úrovni pro východní sousedství. Prostřednictvím těchto strategických partnerství naváže EU dlouhodobou spolupráci s vybranými organizacemi občanské společnosti a bude účinněji směřovat podporu, jež bude mít větší dopad přímo na místě. Kromě toho malé a flexibilní granty prostřednictvím mechanismu rychlé reakce i nadále umožňovaly organizacím občanské společnosti v širším regionu východního sousedství reagovat na neočekávané změny v prostoru příznivém pro občanskou společnost.

EIDHR se mohl díky své hlavní výhodě, jíž je možnost působit bez souhlasu hostitelské vlády, zaměřit na citlivé otázky a inovativní přístupy a spolupracovat přímo s izolovanými nebo marginalizovanými organizacemi občanské společnosti. Výjimečné podmínky krizového nástroje pro oblast lidských práv v rámci EIDHR zejména umožňují, aby EU přidělovala přímé granty organizacím občanské společnosti, jež působí v podmínkách, které jsou z hlediska lidských práv a demokracie obzvláště obtížné a složité. Kromě toho byly realizovány specifické iniciativy zaměřené na demokracii, jejichž cílem bylo podpořit příznivé prostředí (např. iniciativy Supporting Democracy, Media4Democracy, Civic Tech 4 Democracy). EU rovněž poskytuje finanční podporu zvláštním zpravodajům OSN pro právo na svobodu sdružování a pokojného shromažďování a pro podporu a ochranu práva na svobodu přesvědčení a projevu, což jsou zásadní aspekty pro zajištění příznivého prostředí pro občanskou společnost. EU podporuje příznivé prostředí pro občanskou společnost rovněž prostřednictvím uplatňování metodických přístupů, jako je uplatňování genderového hlediska a přístup k rozvojové spolupráci založený na právech, jež delegacím EU umožňují, aby se lidskými právy zabývaly ve všech oblastech své činnosti. Tato mnohostranná podpora přispívá k boji proti omezujícím zákonům a praktikám, jež brání nezávislé občanské společnosti v činnosti.

Národní instituce pro lidská práva

Zásadními aktéry v rámci širší struktury v oblasti lidských práv a při umožňování procesů týkajících se rozvoje založeného na právech jsou národní instituce pro lidská práva. Má však na ně nepříznivý dopad zhoršující se situace způsobená zužujícím se demokratickým a občanským prostorem pro nezávislou činnost v oblasti lidských práv.

V roce 2019 EU i nadále monitorovala četné výzvy, jimž uvedené instituce při plnění svých mandátů čelí. V akčním plánu EU pro lidská práva a demokracii na období 2015–2019 byly tyto instituce označeny za klíčové partnery EU a byla uznána jejich zásadní úloha při prosazování a ochraně lidských práv. EU je pevně odhodlána podporovat ty instituce, jejichž činnost je v souladu s pařížskými zásadami, a s těmito institucemi spolupracovat. Totéž platí pro instituce, jež se o soulad s uvedenými zásadami snaží.

V návaznosti na závazek posilovat zapojení národních institucí pro lidská práva do procesu konzultací na úrovni jednotlivých zemí, který je uveden v akčním plánu EU, byly tyto instituce v roce 2019 přítomny během dialogů EU o lidských právech s Marokem, Kyrgyzstánem a Turkmenistánem.

Politický závazek EU podporovat národní instituce pro lidská práva doplňuje i finanční podpora. Uvedeným institucím byla sice v minulosti poskytována podpora ad hoc, avšak dokladem nového, výraznějšího závazku k jejich podpoře bylo přijetí nařízení o EIDHR na období 2014–2020. EIDHR v současnosti financuje dva strategické a cílené programy na podporu národních institucí pro lidská práva:

– cílený program s názvem „Budování kapacit národních institucí pro lidská práva“ (druhá fáze projektu NHRI.EU), který byl zahájen v lednu 2019 na období tří let s příspěvkem EU ve výši 3,75 milionu EUR. Cílem programu je nejen podpořit kapacitu národních institucí pro lidská práva, ale i spolupráci s jejich regionálními a mezinárodními sítěmi a dále posílit Globální alianci národních institucí pro lidská práva. Hlavním žadatelem je Dánský institut pro lidská práva a spolužadatelé jsou celosvětové a regionální sekretariáty národních institucí pro lidská práva uznávané OSN (Globální aliance národních institucí pro lidská práva, organizace Asia-Pacific Forum, Síť afrických národních institucí pro lidská práva a Evropská síť národních institucí pro lidská práva).

Do programu bude jako další spolužadatel doplněna Síť národních institucí pro lidská práva na americkém kontinentu (RINDHCA), která byla dne 7. června 2019 panamským ministerstvem státní správy uznána za organizaci s právní subjektivitou.

– druhý cílený program, v jehož rámci je poskytnuta částka 1 milionu EUR Evropské síti národních institucí pro lidská práva, s cílem zvýšit efektivitu těchto institucí při prosazování a ochraně lidských práv v konfliktech nebo situacích po ukončení konfliktu v rámci širší Evropy prostřednictvím budování kapacit, dialogu a spolupráce mezi dotčenými národními institucemi pro lidská práva a spolupráce s vnitrostátními, regionálními a mezinárodními aktéry.

6. OBRÁNCI LIDSKÝCH PRÁV

V roce 2019 EU nadále vytrvale podporovala obránce lidských práv, kriticky upozorňovala na zužující se prostor pro občanskou společnost a využívala politická a finanční opatření k podpoře osob, které bojují za lidská práva, a to zejména v případě, že jsou tyto osoby v ohrožení. Situace na celém světě byla i nadále mimořádně obtížná, přičemž se zvýšil počet případů represí, jako je obtěžování a zatýkání obránců lidských práv a útoky proti nim, včetně kybernetických útoků, a vražd²⁰.

Spolupráce mezi delegacemi EU a misemi členských států EU je i nadále jedním z nejúčinnějších nástrojů pro převedení obecných zásad EU týkajících se obránců lidských práv do podoby konkrétních opatření přímo v terénu. Mezi tato opatření patří pravidelnější podávání zpráv; zvýšení veřejné podpory obránců lidských práv, včetně vytvoření nových ocenění pro obránce lidských práv; zvýšená přítomnost EU během pozorování soudních řízení; vystupování proti neodůvodněným omezením, jako jsou zákazy cestování a zmrazení majetku, uloženým osobám s cílem odradit je od jejich aktivismu v oblasti lidských práv; obrana příznivého prostředí pro obránce lidských práv prostřednictvím politických a strategických dialogů s partnerskými zeměmi; vystupování proti případům zastrahování, obtěžování nebo represí; důrazné vystupování při návštěvách příslušných zemí a posílení ochrany obránců lidských práv prostřednictvím projektů specificky zaměřených na danou zemi.

Sledování situace obránců lidských práv se zefektivnilo například uplatňováním mechanismu pro sdílení zátěže mezi delegacemi EU a členskými státy.

Filtrovací skupina v Guatemale

Činnost obránců lidských práv podporovala filtrovací skupina (vedená delegací EU a složená z členských států EU, Švýcarska, Kanady, USA a místní kanceláře Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR) a Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)). Tato podpora zahrnovala pravidelná setkání s obránci lidských práv (12), návštěvy odlehlých oblastí, kde jsou obránce lidských práv vystaveni velkému riziku, účast na soudních jednáních, komuniké, návštěvy uvězněných obránců lidských práv a pravidelné schůzky s pracovníky justice a institucemi odpovědnými za ochranu obránců lidských práv s cílem monitorovat 27 případů útoků proti obráncům lidských práv a případy obránců lidských práv, které jsou předmětem soudních řízení.

²⁰ EU od roku 2005 podpořila více než 30 000 obránců lidských práv.

Na zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN se EU aktivně zapojila do jednání o rezoluci o obráncích lidských práv pod vedením Norska. V Radě OSN pro lidská práva EU podpořila rezoluci o obráncích lidských práv zabývající se otázkami životního prostředí, kterou prosazovalo Norsko. V této rezoluci byl uznán přínos obránců lidských práv v oblasti životního prostředí k uplatňování lidských práv, ochraně životního prostředí a udržitelnému rozvoji. Dosažení konsensu ohledně této zásadní otázky bylo významným krokem vpřed. Rada pro lidská práva na svém zářijovém zasedání rozhodnou většinou schválila rezoluci o represích namířených proti osobám spolupracujícím s OSN, jejími institucemi a mechanismy v oblasti lidských práv, přičemž tuto iniciativu důrazně podpořily členské státy EU.

EU v roce 2019 podpořila triennální rezoluci Rady pro lidská práva o mandátu zvláštního zpravodaje OSN pro právo na svobodu pokojného shromažďování a sdružování a nadále jej podporovala, stejně jako zvláštního zpravodaje OSN pro situaci obránců lidských práv a zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu práva na svobodu přesvědčení a projevu; práce těchto zpravodajů má zásadní význam pro to, aby se zamezilo zhoršování prostředí, v němž obránci lidských práv vyvíjejí svou činnost. EU aktivně pokračovala ve spolupráci s mezinárodními a regionálními mechanismy odpovědnými za ochranu obránců lidských práv, a to i tím, že se účastnila devátého setkání pracovníků těchto mechanismů týkajícího se ochrany obránců lidských práv, jež bylo společnou iniciativou Mezinárodní federace pro lidská práva (FIDH) a Světové organizace proti mučení (OMCT) a které dne 18. září uspořádal ve Varšavě Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) organizace OBSE. Tohoto setkání se zúčastnil mimo jiné i zvláštní zpravodaj OSN pro otázky obránců lidských práv, ředitelka ODIHR OBSE, Úřad komisařky Rady Evropy pro lidská práva a Agentura EU pro základní práva. Účastníci si vyměnili názory na to, jaký dopad na ochranu obránců lidských práv mají vnitrostátní právní předpisy v oblasti bezpečnosti a boje proti terorismu, a dále na strategie na potvrzení legitimacy, výsledků a pozitivní úlohy obránců lidských práv, jakož i na účast obránců lidských práv na činnosti mezivládních organizací. Návazně na to byla v rámci zasedání OBSE o provádění závazků v oblasti lidské dimenze věnované otázce ochrany obránců lidských práv uspořádána doprovodná akce, během níž byly představeny mezinárodní a regionální mechanismy a instituce.

Obránci lidských práv – zejména ti, kteří se zabývají otázkami lidských práv souvisejícími s půdou, životním prostředím a těžebním průmyslem – jsou terčem velice tvrdých represí, včetně vražd. Jako součást specifického závazku EU zintenzivnit úsilí o ochranu obránců lidských práv se na fóru EU a nevládních organizací o lidských právech, které se ve dnech 3. a 4. prosince 2019 uskutečnilo v Bruselu, sešli obránci lidských práv z více než 90 zemí, aby diskutovali o tom, jak vybudovat spravedlivou environmentální budoucnost.

Na zasedáních Stálé rady OBSE a v rámci výročního zasedání OBSE o provádění závazků v oblasti lidské dimenze ve Varšavě poukázala prohlášení EU na případy některých obránců lidských práv. EU rovněž aktivně přispěla k zasedání Výboru pro lidskou dimenzi věnovanému otázce obránců lidských práv, které se konalo v prosinci 2019, přičemž zdůraznila politickou podporu a finanční příspěvek, jež EU obráncům lidských práv poskytuje, a vyzvala všechny zúčastněné státy OBSE, aby naplnily stávající relevantní závazky (s ohledem na to, že některé zúčastněné státy zpochybňují koncept obránců lidských práv). Prohlášení EU vydané u příležitosti Dne lidských práv v rámci Stálé rady OBSE bylo zaměřeno na obránce lidských práv a na výzvy, jimž v oblasti OBSE čelí.

EU byla i nadále významným dárcem pro účely ochrany obránců lidských práv v rámci EIDHR, který je největším programem na světě věnovaným problematice lidských práv a demokracie (částka 1,3 miliardy EUR na období 2014–2020).

Prostřednictvím EIDHR je financován mechanismus EU pro obránce lidských práv s názvem ProtectDefenders.eu (částka 20 milionů EUR na období 2015–2019). V rámci tohoto mechanismu byla od roku 2015 poskytnuta podpora více než 30 000 obránců lidských práv a jejich rodinám prostřednictvím kombinace krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých iniciativ (včetně přímé podpory, školení a propagační a informační činnosti). Mechanismus byl v listopadu 2019 o další tři roky prodloužen s rozpočtem ve výši 15 milionů EUR. EU se angažuje zejména v podpoře obránkyň lidských práv, a to vzhledem k významné úloze, kterou hrají při obraně lidských práv, a k genderovým překážkám, jimž čelí. Jedna z nových složek obnoveného mechanismu proto bude řešit potřebu posílit přístup zohledňující genderové otázky. Dalším novým prvkem je podpora iniciativ, v jejichž rámci je obráncům lidských práv v ohrožení poskytováno útočiště, a to zejména na regionální a místní úrovni.

Z fondu EU na mimořádné události pro obránce lidských práv v ohrožení, který funguje od roku 2010 a je přímo řízen Evropskou unií, bylo od roku 2014 podpořeno více než 1 000 obránců lidských práv a jejich rodinných příslušníků. Tato přímá finanční podpora přispívá k efektivnímu naplňování obecných zásad EU týkajících se obránců lidských práv ze strany delegací EU a členských států EU a doplňuje politická opatření, jež jsou na ochranu obránců lidských práv realizována. Fond na mimořádné události poskytuje obráncům lidských práv zásadní a často i životně důležitou pomoc, která jim umožňuje pokračovat v jejich legitimní činnosti v oblasti lidských práv.

Krizový nástroj pro oblast lidských práv v rámci EIDHR poskytuje flexibilní granty občanské společnosti a obráncům lidských práv v případech, kdy pracují v mimořádně obtížných podmínkách nebo kdy by nebylo vhodné zveřejnit výzvu k předkládání návrhů. V roce 2019 mělo šest projektů podporovaných v rámci tohoto nástroje mezi svými hlavními cíli přerozdělení grantů a budování kapacit obránců lidských práv.

#WeDefendLife – kampaň na podporu obránců lidských práv v Kolumbii

Kampaň s názvem #WeDefendLife (#DefendamosLaVida) je úspěšným příkladem digitální diplomacie a spolupráce s cílem skloubit úsilí, které v Kolumbii vyvíjí EU a její členské státy (plus Švýcarsko). Velvyslanectví společně určila jako prioritu 40 případů obránců lidských práv po celém území Kolumbie, jejichž životy a soudní procesy jsou ohroženy, a tyto osoby podporují a dávají jim najevo, že nejsou samy. Každé velvyslanectví se angažuje v jednom nebo více případech, aby je monitorovalo a zajistilo dotčeným obráncům lidských práv zviditelnění před příslušnými orgány, společností a sdělovacími prostředky s zabránit stigmatizaci a vyzvat k jejich ochraně.

7. SVOBODA PROJEVU A SVOBODA SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Rámcem pro mandát EU v této oblasti představují obecné zásady EU v oblasti lidských práv ohledně svobody projevu on-line a off-line a akční plán EU pro lidská práva a demokracii. V roce 2019 byla řada relevantních opatření realizována v rámci naplňování Evropského konsensu o rozvoji²¹ a cíle udržitelného rozvoje č. 16.10.

V roce 2019 bylo na obecné zásady EU v oblasti lidských práv ohledně svobody projevu on-line a off-line poukázáno při mnoha příležitostech. Bylo vydáno několik prohlášení a deklarácí týkajících se svobody projevu, a to buď vysokou představitelkou (vysokým představitelem), místopředsdkyní (místopředsdou) Komise, nebo v souvislosti s činností EU v rámci OSN, OBSE a Rady Evropy. Při některých příležitostech se delegace EU dohodly se členskými státy a podobně smýšlejícími zeměmi na vydání místních prohlášení.

²¹ „Nový Evropský konsensus o rozvoji – Náš svět, naše důstojnost, naše budoucnost“, přijatý v červnu 2017 společně Radou, Evropským parlamentem a Komisí, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf.

EU systematicky upozorňovala na otázky svobody projevu a svobody tisku v rámci politických dialogů a dialogů o lidských právech s partnerskými zeměmi, z nichž dosud poslední byly vedeny mimo jiné s Kubou, Pákistánem, Jihoafrickou republikou a Indonésií.

EU nadále úzce a efektivně spolupracovala na těchto otázkách s OBSE, Radou Evropy a se specializovanými agenturami OSN.

EU podporovala práci zvláštního zpravodaje OSN pro prosazování a ochranu práva na svobodu přesvědčení a projevu a hodlá posílit přímou spolupráci.

Byly uspořádány rovněž regionální a místní akce jako například akce v kontextu Dnů sdělovacích prostředků EU a západního Balkánu. Na akci pořádané v roce 2019 spolu v rámci panelové diskuse debatovali přední novináři, ověřovatelé faktů a akademičtí pracovníci o aktuální situaci v daném regionu a o dalším postupu v rámci boje proti dezinformacím.

V roce 2019 byli novináři a pracovníci sdělovacích prostředků i nadále terčem psychologických, fyzických a digitálních útoků. Ve všech regionech byly hlášeny případy zastrašování a obtěžování, které byly často doprovázeny odmítáním státních orgánů tyto případy účinně vyšetřit. EU poskytovala novinářům v ohrožení podporu, včetně právní pomoci, prostřednictvím mechanismů pro obránce lidských práv a činnosti Evropského střediska pro svobodu tisku a sdělovacích prostředků. V mnoha zemích byla na místní úrovni poskytována finanční podpora s cílem posílit ochranu novinářů, bloggerů a pracovníků sdělovacích prostředků.

V rámci projektu Media4Democracy byla v průběhu celého roku nadále poskytována delegacím EU technická pomoc, která spočívala v budování schopnosti zaměstnanců delegací EU a členských států udržitelným způsobem provádět obecné zásady týkající se svobody projevu v různých místních kontextech, a současně při tom byla prohlubována přímá spolupráce s novináři, sdělovacími prostředky a občanskou společností. V rámci projektu byla poskytnuta cílená posouzení sdělovacích prostředků v Malajsii a v Burundi; prostředky na posílení sdělovacích prostředků s cílem zlepšit genderovou rovnost v Burkině Faso a Malajsii; tři stipendijní programy v Tanzanii, Rwandě a Kyrgyzstánu; právní analýza za účelem posílení svobody projevu v Rusku; činnost zaměřená na boj proti nenávistným verbálním projevům a dezinformacím v Indonésii; a opatření na podporu sdělovacích prostředků v kontextech omezení a velkého nebezpečí.

Dvě globální výzvy k podávání návrhů v rámci EIDHR byly věnovány podpoře občanského aktivismu a účasti prostřednictvím využívání digitálních technologií a byly vybrány tyto projekty: i) v případě Brazílie projekt s cílem zajistit, aby se prostřednictvím postupů v oblasti transparentnosti a mediální gramotnosti zvyšovalo povědomí o používání robotů v rámci sociálních médií k šíření dezinformací; ii) v případě Kambodže projekt, jehož účelem je posílit postavení občanů, kteří jsou příslušníky národnostních menšin, s cílem zajistit, aby byla správa věcí veřejných v provinciích Ratanakiri, Mondulkiri, Koh Kong a Kampot více participativní, transparentnější, reaktivnější a odpovědnější, a to i prostřednictvím digitálních technologií; a iii) v případě střední Asie projekt, jehož účelem je motivovat zranitelné mladé lidi v odlehlých oblastech, aby se účastnili vzdělávacích her on-line a na mobilních zařízeních, které formují jejich kritické myšlení, a rozšířit přístup k informačním a vzdělávacím nástrojům dostupným on-line.

Zajištění svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků bylo i nadále jednou z hlavních výzev, jíž čelí kandidátské země EU. K aktuálním tématům patří politické vměšování do oblasti sdělovacích prostředků, ekonomická udržitelnost nezávislých sdělovacích prostředků, koncentrace vlastnictví sdělovacích prostředků a různé formy zastrašování, včetně násilí vůči novinářům a dalším pracovníkům sdělovacích prostředků, přičemž zlepšení této situace přesahuje rámec pouhého provedení předpisů EU ve vnitrostátním právu: vyžaduje si změnu chování a kultury v oblasti politiky, soudnictví a sdělovacích prostředků. EU tento proces nadále podporovala poskytováním právní pomoci a pokynů při navrhování právních předpisů v oblasti sdělovacích prostředků a prostřednictvím monitorování politik kandidátských a potenciálních kandidátských zemí.

Finanční podpora prostřednictvím programů v rámci nástroje předvstupní pomoci byla založena na strategii a vizi politiky stanovených na konferenci s názvem Speak-up! a při Dnech sdělovacích prostředků EU a západního Balkánu (poslední z nich se konal ve dnech 12. a 13. září 2019 v Podgorici).

Mezi příklady realizovaných činností patří podpora kvalitní a investigativní žurnalistiky pro mladé novináře i novináře uprostřed profesní dráhy, regionální program pro udělování novinářských cen EU a program technické pomoci pro provozovatele veřejnoprávního vysílání.

V partnerství s organizací UNESCO je poskytována podpora zaměřená na odpovědnost sdělovacích prostředků, systém jejich vnitřní správy a řízení a mediální a informační gramotnost s cílem řešit problémy v tomto regionu související s dezinformacemi.

V rámci širšího horizontálního nástroje EU a Rady Evropy pro západní Balkán a Turecko se justičním orgánům a orgánům pro regulaci sdělovacích prostředků v daném regionu dostává pomoci při uplatňování systému judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

V kontextu zužujícího se občanského prostoru a autoritářských praktik zaměřených na omezení svobody sdělovacích prostředků v zemích jižního sousedství byla EU i nadále odhodlána podporovat nezávislé sdělovací prostředky prostřednictvím regionálních i dvoustranných intervencí. Vedle dvoustranné podpory poskytované tam, kde to bylo možné (například program MEDIA UP v Tunisku), byla v rámci řady regionálních programů poskytována podpora zacílená na sdělovací prostředky, vytváření sítí mezi nimi a vzájemné posilování kapacit prostřednictvím praktických školení pro novináře zaměřených na produkci a interních školení pro editory / vedoucí pracovníky (regionální program „OPEN Media Hub“); zapojení mladých lidí prostřednictvím on-line médií, provozovatelů vysílání a mediální gramotnosti (programy D-Jil a Shabab Live); zapojení žen do odvětví sdělovacích prostředků a do audiovizuálního odvětví, jakož i do širší společenské/komunitní diskuse.

Prioritním cílem v roce 2019 byl i nadále boj proti dezinformacím, přičemž orgány EU a členských států přijaly v rámci akčního plánu EU proti dezinformacím dlouhodobá a koordinovaná opatření s cílem chránit demokratické systémy Unie a bojovat proti dezinformacím, a to i v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu v roce 2019.

V roce 2019 zahájila Komise svůj přezkum prvního roku fungování kodexu zásad boje proti dezinformacím, což je samoregulační nástroj, k jehož uplatňování se zavázaly hlavní on-line platformy (Facebook, Google, Twitter, Microsoft a Mozilla), jakož i evropské a vnitrostátní profesní sdružení z odvětví reklamy.

Pracovní skupiny pro strategickou komunikaci, jež byly zřízeny k tomu, aby se zabývaly výzvami v zemích v sousedství EU v oblasti komunikace, se v rámci své činnosti zaměřily na:

- identifikaci dezinformací s cílem řešit problém manipulace veřejného mínění, kontaminace a polarizace otevřených diskusí a obtěžování osob s nezávislými názory;
- analýzu informačního prostředí, zvyšování povědomí, budování místních kapacit, podporu mediální gramotnosti a proaktivní prosazování narativu EU;
- spolupráci s občanskou společností a novináři na základě pevného přesvědčení, že podpora nezávislých sdělovacích prostředků a úsilí o zajištění toho, aby zůstal zachován on-line a off-line prostor pro diskusi, mají zásadní význam pro blahobyt uvedených regionů a Evropy.

Pracovní skupina pro strategickou komunikaci v zemích východního sousedství pokračovala v práci na internetových stránkách EUvsDisinfo²², jež dosáhly více než jednoho milionu zhlédnutí, kampaní #EaP10 připomněla 10. výročí východního partnerství, rozšířila databázi dezinformací na více než 2500 případů a nadále spolupracovala s občanskou společností a sdělovacími prostředky ze zemí východního partnerství. Byl spuštěn systém včasného varování, který členskými státy poskytuje platformu pro sdílení informací a analýzu.

Pracovní skupina pro západní Balkán se zaměřila na posílení narativu EU na západním Balkáně prostřednictvím proaktivní, fakticky podložené komunikace, na posílení příznivého mediálního prostředí v regionu a na strategickou činnost v oblasti boje proti dezinformacím a budování odolnosti vůči nim.

Pracovní skupina „Jih“ se zabývala výzvami v oblasti komunikace v zemích jižního sousedství a v oblasti Perského zálivu prostřednictvím lepší komunikace, a to i v arabštině, o EU a jejích politikách s cílem pomoci řešit případy nesprávného vnímání a prostřednictvím naslouchání cílovým skupinám.

Klíčovou úlohu pro opatření EU na podporu svobody projevu ve světě hrály i nadále delegace EU v partnerských zemích. V zájmu posílení delegací EU byly s pomocí programu Media4Democracy vytvořeny další operační nástroje, jako je příručka pro přístup k informacím a příručka o ochraně bezpečnosti novinářů. Školení o svobodě projevu byla začleněna do odborné přípravy pro kontaktní osoby pro otázky lidských práv a genderové rovnosti působící v rámci delegací EU. Sedm delegací v prosinci 2019 otestovalo webinář o prioritních oblastech činnosti pro uplatňování obecných zásad ohledně svobody projevu.

²² <https://euvsdisinfo.eu/>.

„Mediální gramotnost v době nadbytku zpráv“: koalice pro mediální gramotnost v Republice Severní Makedonie – projekt financovaný z prostředků EU

Tento projekt podpořil mediální a informační gramotnost, kvalitní žurnalistiku a aktivní občanství. Realizoval jej Institut komunikačních studií s celkovým objemem finančních prostředků ve výši 280 138 EUR v rámci programu pro občanskou společnost a média.

Na základě tohoto projektu se více než 800 studentů z téměř 40 škol v Republice Severní Makedonie prostřednictvím středoškolského časopisu „Medium“ naučilo, jak kriticky zpracovávat mediální sdělení a produkovat obsah zpráv. Projekt vyvolal celostátní diskusi mezi státními institucemi, školami a občanskou společností o modernizaci vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti.

Dále prokázal, že sdělovací prostředky a občanská společnost by mohly účinně spolupracovat jako partneři v rámci první tamní koalice pro mediální a informační gramotnost (MAMIL) s cílem podporovat aktivní občanství a lidská práva příslušníků marginalizovaných skupin. Jejich společně vypracované zpravodajské příspěvky, které byly zaměřeny na pacienty trpící vzácnými onemocněními, zviditelnily tyto pacienty pro vnitrostátní zdravotnický systém a vedly ke změnám právních předpisů.

Evropská komise během Evropského týdne mediální gramotnosti pro rok 2019 konaného v Bruselu ocenila projekt MAMIL jako jeden z deseti nejlepších projektů v oblasti mediální gramotnosti.

Svoboda projevu on-line a off-line je obzvláště důležitá během volebních procesů. Volební pozorovatelské mise EU proto věnují zvláštní pozornost posuzování on-line a off-line obsahu a využívání platforem kandidáty, politickými stranami, volebními orgány, občanskou společností a dalšími relevantními zúčastněnými stranami. Rovněž monitorují pokusy orgánů omezit přístup k sociálním médiím nebo k internetu obecně během klíčových volebních období. Byly vypracovány nové pokyny pro posuzování on-line obsahu, které jsou v souladu s mezinárodními nástroji, závazky a osvědčenými postupy v oblasti lidských práv týkajícími se svobody projevu a správy a regulace internetu, a po dokončení prvního pilotního projektu v Tunisku budou od roku 2020 používány při všech pozorovatelských misích EU.

V rámci dialogů s partnerskými zeměmi se diskutovalo o současném vývoji (a výzvách) v Evropě a ve vhodných případech byly předloženy návrhy na poskytnutí technické pomoci.

V roce 2019 se v důsledku výzev, které představují nové technologie, zvýšily obavy ohledně porušování a zneužívání lidských práv on-line, nenávistných verbálních projevů, pomluv šířených on-line, odpojování internetu a bezpečnosti novinářů a dalších pracovníků sdělovacích prostředků, a to i v Evropě. Nástroje, které umožňují vyjadřování myšlenek, mohou být navíc zneužívány k tomu, aby byly tyto názory samotné kontrolovány či deformovány. K umlčení novinářů a širší veřejnosti lze využít dokonce i opatření realizovaná s cílem zaručit kybernetickou bezpečnost a právní předpisy proti pomluvě. Obzvláště znepokojující jsou pokusy o ovlivňování volebních procesů. V rámci úsilí o ochranu veřejnosti před internetovými hrozbami je nadále zásadní zajistit dodržování lidských práv, včetně svobody projevu.

EU nadále pečlivě sledovala současnou transformaci v mediálním prostředí, zahájila nové iniciativy v oblasti ochrany údajů, on-line dezinformací, nenávistných verbálních projevů a ochrany oznamovatelů a monitorovala jejich provádění. V říjnu 2019 přijala Rada nové celounijní standardy navržené Komisí s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany pro oznamovatele, kteří oznámí porušení práva EU. Nová pravidla zajišťují bezpečné kanály pro oznamování a zakazují odvetná opatření vůči oznamovatelům, jako je dočasné zproštění výkonu služby či zastrašování.

V únoru 2019 zveřejnila Komise výsledky hodnocení provádění kodexu chování týkajícího se nenávistných verbálních projevů, který byl v roce 2016 dohodnut s Facebookem, Microsoftem, YouTube, Twitterem a dalšími platformami. Hodnocení prokázalo, že tento samoregulační nástroj pomohl rychle dosáhnout hmatatelných výsledků: společnosti v oblasti IT reagují na oznámení do 24 hodin a v průměru odstraňují 72 % obsahu, který jim byl oznámen, přičemž vždy dodržují mezinárodní právo v oblasti lidských práv, včetně svobody projevu.

Při řešení problematiky nenávistných verbálních projevů Evropská unie ocenila nejnovější zprávy zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu svobody přesvědčení a projevu a zástupkyně OBSE pro svobodu sdělovacích prostředků, které poskytly důležité příspěvky týkající se definice a kontroly nenávistných verbálních projevů.

Rozvoj umělé inteligence může mít pozitivní dopad na lidská práva, jako je zvýšení přístupu ke vzdělávání a službám zdravotní péče po celém světě, včetně odlehlých oblastí, ale mohou se vyskytnout i negativní dopady. EU vytváří strategii pro umělou inteligenci a koordinovaný plán na podporu přístupu k umělé inteligenci zaměřeného na člověka. Částečně i díky práci odborné skupiny na vysoké úrovni pro umělou inteligenci Evropská komise v dubnu 2019 zveřejnila sdělení „Budování důvěry v umělou inteligenci zaměřenou na člověka“, jehož cílem je zajistit, aby ústředním bodem vytváření vhodného prostředí důvěry pro úspěšný vývoj a využívání umělé inteligence byly evropské hodnoty. EU v tomto sdělení potvrzuje svůj záměr „uvést přístup Unie na globální scénu a dosáhnout konsensu ohledně umělé inteligence zaměřené na člověka“, a to mimo jiné tím, že „naváže rozhovory se zeměmi mimo EU a bude organizovat bilaterální a multilaterální setkání s cílem dosáhnout konsensu ohledně umělé inteligence zaměřené na člověka“.

8. SVOBODA NÁBOŽENSKÉHO VYZNÁNÍ NEBO PŘESVĚDČENÍ

V roce 2019 byla svoboda náboženského vyznání nebo přesvědčení nadále klíčovou prioritou vnější politiky EU v oblasti lidských práv, která se řídí obecnými zásadami EU pro prosazování a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení.

V průběhu politických dialogů s partnerskými zeměmi v roce 2019, mimo jiné v rámci více než 20 dialogů a konzultací o lidských právech, EU soustavně upozorňovala, že je znepokojena porušováním svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení. Byly vyjádřeny obavy zejména v souvislosti se zeměmi v regionu Blízkého východu a severní Afriky, jižní Asie, Střední Asie a jihovýchodní Asie. EU věnovala zvláštní pozornost projevům násilí a diskriminace namířeným proti osobám z důvodu jejich náboženského vyznání nebo přesvědčení. Byly vyjádřeny obavy v souvislosti s kriminalizací odpadlictví a rouhání, jakož i s právními předpisy bránícími oficiální registraci náboženských skupin. Dříve než EU přistoupila k dialogům o lidských právech, vedla systematické konzultace s občanskou společností včetně náboženských a humanistických organizací s cílem získat informace o nejzávažnějších případech porušování lidských práv (včetně porušování svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení) ve třetích zemích.

V roce 2019 EU veřejně odsoudila útoky z náboženských důvodů. V souladu s tímto přístupem vydala vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise prohlášení po útocích na novozélandskou mešitu ve městě Christchurch a na kostely na Šrí Lance. Zveřejněna byla i další prohlášení, jejichž prostřednictvím bylo odsouzeno pronásledování Svědků Jehovových v Rusku či vyjádřena podpora pákistánské křesťance Asii Bibiové. Prohlášení bylo vydáno rovněž dne 22. srpna u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí násilných činů z důvodu jejich náboženského vyznání nebo přesvědčení.

EU byla i nadále rozhodným zastáncem svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení na mnohostranných fórech. Byla hlavní předkladatelkou rezoluce o svobodě náboženského vyznání nebo přesvědčení v Radě OSN pro lidská práva i ve Třetím výboru Valného shromáždění OSN. V rezoluci týkající se svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení byly státy naléhavě vyzvány, aby chránily, respektovaly a naplňovaly právo na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, a zároveň bylo vyjádřeno znepokojení nad porušováním tohoto práva a státy byly vyzvány, aby zintenzivnily své úsilí zaměřené na plnění přijatých závazků. Rezolucí byl v březnu 2019 prodloužen mandát zvláštního zpravodaje OSN na období 2019–2021. EU nadále úzce spolupracovala s Organizací islámské spolupráce (OIC) na rezoluci o boji proti nesnášenlivosti, negativním stereotypům, stigmatizaci, diskriminaci, podněcování k násilí a násilí vůči osobám z důvodu náboženského vyznání či přesvědčení s cílem zajistit doplňkovost obou rezolucí a všeobecné převzetí odpovědnosti.

EU také během březnového zasedání Rady pro lidská práva aktivně propagovala právo na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení a jeho význam a zviditelňovala činnost EU tím, že spolu se zvláštním zpravodajem OSN pro svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení uspořádala doprovodnou akci, zaměřenou na jeho nejnovější zprávu nazvanou *Two sides of the same coin: The Interdependence of Freedom of Religion or Belief and Freedom of Expression* (Dvě strany jedné mince: provázanost svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení a svobody projevu). Zvláštní zpravodaj OSN zdůraznil, že závazek států omezit nenávislné verbální projevy musí odpovídat hranici vymezené mezinárodním právem v oblasti lidských práv.

EU pokračovala ve vynikající spolupráci v rámci mandátu zvláštního zástupce OSN prostřednictvím pravidelné výměny informací o vzájemných prioritách během setkání s úředníky ESVC a členskými státy EU v Bruselu a v rámci delegací EU. V září 2019 byla EU přizvána k účasti na semináři o souladu práva na nediskriminaci a svobody náboženského vyznání, který se konal v Ženevě. Seminář byl součástí činnosti zpravodaje v oblasti prolínání práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení a genderové rovnosti.

V dubnu 2019 EU v součinnosti s Dánskem a analytickou skupinou Universal Rights Group (Skupina pro všeobecná práva) uspořádala v rámci istanbulskeho procesu akci zaměřenou na hodnocení. Ta poskytla příležitost posoudit stav istanbulskeho procesu a zamyslet se nad získanými poznatky. Nizozemsko v návaznosti na tuto akci informovalo o svém záměru uspořádat v Haagu následující formální zasedání v rámci istanbulskeho procesu. Konference se konala ve dnech 18. a 19. listopadu 2019 a byla příležitostí pro obnovení úsilí EU v boji proti novým formám náboženské nesnášenlivosti a násilí, diskriminaci a nenávisti. Umožnila EU také další šíření informací o úsilí a činnostech vyvíjených na úrovni EU a členských států za účelem potírání těchto jevů, mimo jiné o boji proti nenávistným verbálním projevům on-line.

Svoboda náboženského vyznání nebo přesvědčení byla v roce 2019 jednou z prioritních oblastí agendy EU i v New Yorku. Výroční rezoluce byla ve Třetím výboru i Valném shromáždění opět přijata na základě konsenzu, což potvrzuje pevnou podporu členů OSN pro činnost EU v této oblasti. Interaktivní dialog se zvláštním zpravodajem OSN pro svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, v němž představil svou nejnovější zprávu zaměřenou na antisemitismus, poskytl příležitost poukázat na prohlášení Rady EU k boji proti antisemitismu z prosince 2018, podrobně představit některá klíčová opatření, která byla v návaznosti na přijetí prohlášení přijata na úrovni EU, například v oblasti odborné přípravy a vzdělávání, a zopakovat rozhodnou podporu činnosti zvláštního zpravodaje OSN ze strany EU. V červnu 2019 se EU významným způsobem podílela na přípravě akce na vysoké úrovni o antisemitismu, kterou pořádala společně s Izraelem, Kanadou a USA. V roce 2019 se v hlavním sídle OSN konala také řada významných setkání ohledně akčních plánů OSN týkajících se svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, mimo jiné šlo o fezský akční plán na pomoc při předcházení trestným činům krutého zacházení, určený zejména náboženským vůdčům, akční plán na ochranu náboženských míst a akční plán proti nenávistným verbálním projevům. Na několika zasedáních na vysoké úrovni, jejichž cílem bylo posoudit pokrok v provádění těchto akčních plánů, EU významným způsobem přispěla v řadě oblastí.

Na úrovni OBSE se EU v souladu se zavedeným komplexním přístupem EU ke všem formám diskriminace a nesnášenlivosti a se stávajícími obecnými zásadami EU týkajícími se svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení konstruktivně zapojila do jednání o návrhu rozhodnutí o zvýšení úsilí v boji proti nesnášenlivosti a diskriminaci křesťanů, židů, muslimů a příslušníků jiných vyznání nebo přesvědčení, předloženém slovenským předsednictvím s ohledem na bratislavské zasedání Rady ministrů OBSE, a navrhla změny spočívající ve zdůraznění odkazů na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení ve znění návrhu. Na prvním doplňkovém zasedání OBSE v oblasti lidské dimenze, které bylo věnováno dodržování zásad tolerance a nediskriminace, včetně podpory a ochrany svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, představil zvláštní vyslanec pro podporu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení mimo EU Ján Figel právní rámec EU, vnitřní a vnější politiku a činnost. EU se aktivně účastnila jednání o svobodě náboženského vyznání nebo přesvědčení během výročního zasedání OBSE o provádění závazků v oblasti lidské dimenze ve Varšavě a jednání Výboru pro lidskou dimenzi. Při několika příležitostech rovněž upozorňovala na situaci Svědků Jehovových v Ruské federaci, a to jak ve Stálé radě OBSE, tak na zasedání OBSE o provádění závazků v oblasti lidské dimenze.

Dne 6. září zahájila vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise Federica Mogheriniová na mezinárodní konferenci v Bruselu, na níž byli v hojném počtu zastoupeni účastníci z různých prostředí, mimo jiné obránci lidských práv, představitelé náboženských institucí a zástupci vlád, platformu pro globální výměnu ohledně náboženství ve společnosti. Platforma propojí aktéry občanské společnosti v Evropě i mimo ni, umožní jim učit se od sebe navzájem, využívat partnerství, získávat nové dovednosti a rozšiřovat pozitivní zkušenosti se soužitím osob různých vyznání v pluralitní společnosti. Při zahájení iniciativy Federica Mogheriniová uvedla: „Jde o jakýsi „Erasmus“ pro aktéry a aktivisty občanské společnosti, kteří se zabývají náboženstvím a sociálním začleňováním.“ Během příští výměny se setkají skupiny 20 až 25 osob, které řeší stejné otázky, a navštíví místo, které je pro danou otázku obzvláště relevantní, setkají se s místními nevládními organizacemi a institucemi a při tom budou sdílet své vlastní zkušenosti a učit se od jiných účastníků. Zúčastní se také seminářů zaměřených na osvojování určitých dovedností, například koncipování projektů nebo vedení kampaně v sociálních médiích. Po skočení každé výměny bude probíhat navazující virtuální činnost.

ESVČ uspořádala v roce 2019 několik vzdělávacích kurzů věnovaných otázkám souvisejícím se svobodou náboženského vyznání nebo přesvědčení, a to ve svém sídle i v terénu. Generální tajemnice ESVČ ve svých pokynech k rozvíjení souvislostí mezi náboženstvím a zahraniční politikou zdůraznila, že je třeba, aby vyšší úředníci byli lépe připraveni pohybovat se v politicko-náboženské oblasti a aby co nejlépe využívali potenciálu partnerství při plnění cílů politiky EU.

Dne 21. března bylo u příležitosti Mezinárodního dne za odstranění rasové diskriminace uspořádáno pilotní školení pro úředníky EU a diplomaty členských států EU zaměřené na dopady předpojatosti a diskriminace v oblasti zahraniční politiky. V červnu ESVČ uspořádala dvoudenní kurz o zlepšení provádění politiky v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení. Kurz, vedený odborníky z praxe zabývajícími se lidskými právy, byl zaměřen na výzvy při prosazování svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení pro všechny, na iniciativy na podporu tohoto práva v rámci mnohostranných fór a na předcházení jeho polarizaci. V říjnu proběhla každoroční odborná příprava ESVČ o politickém islámu a islámu v politice se zaměřením na situaci v oblasti Perského zálivu a na způsob, jakým se islámu využívá jako „politické měny“ v patové situaci mezi některými klíčovými zeměmi regionu.

Zvláštní vyslanec pro podporu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení mimo Evropskou unii Ján Figel' pokračoval v prosazování svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení a zdůrazňoval její provázanost s ostatními lidskými právy.

V roce 2019 navštívil Izrael, Palestinu, Indii, Spojené arabské emiráty a Bahrajn; od května 2016, kdy byl do funkce jmenován, tak uskutečnil 18 oficiálních návštěv. Během jeho misí orgány, vládní úředníci a náboženští vůdci prokázali ochotu zapojit se do dialogu s EU o politikách a právním rámci týkajících se svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, a poskytli příležitost navázat spolupráci s náboženskými aktéry a aktéry občanské společnosti. Zvláštní vyslanec nadále podporoval iniciativy v oblasti mezináboženského dialogu a synergie mezi svobodou náboženského vyznání nebo přesvědčení, vzděláváním a kulturními činnostmi.

Zvláštní vyslanec Ján Figeľ se setkal a navázal plodnou spoluprací s vysokou komisařkou OSN pro lidská práva Michelle Bacheletovou, a to i pokud jde o iniciativu Faith4rights²³, vedenou OSN, která se zaměřuje na úlohu náboženských vůdců jakožto významných aktérů v oblasti lidských práv a rozšiřuje jejich působnost na boj proti podněcování k nenávisti, jak bylo uvedeno již v akčním plánu z Rabatu.

V říjnu 2019 uspořádala Komise v Bruselu akci s názvem „Jak zvýšit podporu EU v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení“, v jejímž rámci Ján Figeľ seznámil se svou závěrečnou zprávou²⁴ přibližně stovku účastníků mimo jiné z řad členských států, občanské společnosti a odborníků a předložil pět praktických doporučení.

V návaznosti na první výzvu k podávání návrhů v oblasti mezikulturního dialogu v roce 2017 jsou v rámci nástroje pro rozvojovou spolupráci – programu „Globální veřejné statky a výzvy“ nadále financovány tři regionální projekty na Blízkém východě a v Africe v hodnotě přesahující 5 milionů EUR na období 2018–2022. Cílem projektů je posílit kulturní pluralitu a mezikulturní porozumění v souvislosti s náboženským vyznáním nebo přesvědčením. Tím tyto projekty přispějí k lepšímu porozumění, toleranci a respektování kulturní a náboženské rozmanitosti.

Jako výsledek zvláštní globální výzvy z roku 2017 k podávání návrhů v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení v rámci evropského nástroje pro demokracii a lidská práva se provádí šest projektů občanské společnosti. Konečný příspěvek EU činí 5,18 milionu EUR. Projekty se zabývají klíčovými strategickými oblastmi obecných zásad EU z roku 2013, včetně boje proti různým formám diskriminace a násilí na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení.

Evropská komise nadále podporovala zvyšování informovanosti, vzdělávání zaměstnanců a osvětu prostřednictvím učební platformy / koncepce nazvané „Fórum pro náboženství a rozvoj“.

V roce 2019 Komise uspořádala akci s názvem „HUDIRE: Human Dignity & Religion – Valuing rights through religious studies, religious hermeneutics and religious history (HUDIRE: Lidská důstojnost a náboženství – hodnocení práv prostřednictvím náboženských studií, náboženské hermeneutiky a dějin náboženství)“, již se zúčastnilo na 60 předních akademiků a náboženských představitelů z celého světa. Probíhala rovněž setkání odborníků zaměřená na otázku, jak zlepšovat informovanost o svobodě náboženského vyznání nebo přesvědčení mezi akademickými pracovníky a organizacemi občanské společnosti.

²³ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/FaithForRights.aspx>.

²⁴ Závěrečná zpráva o mandátu zvláštního vyslance Jána Figeľa, <https://www.janfigel.eu/single-post/2020/01/12/Final-report-on-the-mandate-of-the-Special-Envoy>.

9. MUČENÍ A JINÉ ŠPATNÉ ZACHÁZENÍ

Přestože zákaz mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání má v mezinárodním právu absolutní platnost, byl v roce 2019 na celém světě nadále zpochybňován.

EU zesílila úsilí směřující k úplnému vymýcení mučení na světě, a to zejména aktualizací obecných zásad politiky EU vůči třetím zemím týkajících se mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, přijatých Radou společně se závěry Rady dne 16. září 2019.

Touto třetí revizí obecných zásad z roku 2019 byl zohledněn vývoj politik na celosvětové i na unijní úrovni, především Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, revidovaná Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni, globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU a Globální aliance za obchod bez mučení²⁵. Obecné zásady zahrnují odkazy na důležité otázky, jako jsou případy násilných zmizení, sexuální a genderově podmíněné násilí a práva obětí, a obsahují demonstrativní seznam situací, v nichž může k mučení docházet. Zdůrazňuje se v nich rovněž význam procesních záruk (zejména v prvních hodinách po zadržení) a klíčová úloha monitorovacích mechanismů při předcházení mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Touto aktualizací EU obnovuje své pevné odhodlání bojovat proti mučení na celém světě prostřednictvím komplexního přístupu zahrnujícího zákaz, prevenci, odpovědnost a nápravu pro oběti.

Vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise Federica Mogheriniová vydala u příležitosti Mezinárodního dne na podporu obětí mučení (26. června 2019) jménem EU prohlášení, v němž potvrdila postoj EU důrazně odsuzující všechny formy mučení na celém světě. Připomněla, že mučení je zločin, který může být namířen proti jakékoli osobě, nabývá různých forem a dochází k němu v různých prostředích. Zdůraznila význam neustálého zapojování našich partnerů na mezinárodní, regionální a dvoustranné úrovni a občanské společnosti, aby bylo dosaženo pokroku na cestě k vymýcení všech forem mučení.

K boji proti mučení přispěl i zvláštní zástupce EU pro lidská práva tím, že na toto téma veřejně upozorňoval během svých návštěv po celém světě i při dvoustranných rozhovorech s dalšími vedoucími představiteli.

²⁵ Globální aliance za obchod bez mučení, <http://www.torturefreetrade.org/>.

EU nadále využívala všech politických a finančních nástrojů, které má k dispozici, včetně demarší a prohlášení, k řešení naléhavých situací.

EU se tématu mučení či jiného špatného zacházení věnovala během většiny dialogů o lidských právech, zejména naléhavě vyzývala příslušné země, aby ratifikovaly a plně prováděly úmluvu proti mučení a její opční protokol, plně s úmluvou sladily své právní předpisy, plnily doporučení monitorovacích mechanismů a zajistily, aby byly veškeré zprávy o mučení a jiném špatném zacházení řádně a nestranně prošetřeny, pachatelé byli postaveni před soud a obětem se dostalo nápravy.

Během těchto dialogů EU nabízela konkrétní pomoc zemím v závislosti na jejich potřebách, včetně finanční podpory, v úsilí o vymýcení mučení a špatného zacházení.

EU i nadále prosazovala reformu soudnictví v několika zemích, aby byl zajištěn nezávislý systém soudnictví, přístup ke spravedlnosti a zlepšily se podmínky ve věznicích, a to jak prostřednictvím politického dialogu, tak finanční podpory.

Mučení bylo rovněž jedním z nejdůležitějších bodů programu plenárních jednání a doprovodných akcí 7. světového kongresu proti trestu smrti²⁶, který se konal ve dnech 26. února až 1. března 2019 v Bruselu.

Na mnohostranné úrovni byla dne 18. prosince 2019 bez hlasování přijata bienální rezoluce OSN o mučení a jiném krutém, nelidském či ponižujícím zacházení nebo trestání, předložená Dánskem.

²⁶ <http://congres.ecpm.org/en/>.

Na základě inspirace tzv. nařízením EU proti mučení²⁷ v průběhu roku pokračovala činnost Globální aliance za obchod bez mučení, meziregionální iniciativy, v jejímž rámci více než 60 zemí usiluje o ukončení obchodu se zbožím používaným k mučení a trestu smrti v celosvětovém měřítku. Dne 28. června 2019 byla ve Valném shromáždění OSN 81 hlasy přijata rezoluce 73/304 s názvem „Obchod bez mučení: posouzení proveditelnosti, rozsahu a parametrů možných společných mezinárodních norem“. Tato rezoluce je přípravou na budoucí činnost na úrovni OSN směřující k vytvoření společných mezinárodních norem v této oblasti, počínaje zprávou o tomto tématu, kterou generální tajemník OSN předložil Valnému shromáždění během jeho 74. zasedání v září 2019.

EU nadále na celém světě podporovala projekty zaměřené na vymýcení mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. V roce 2019 byly v rámci EIDHR uzavřeny smlouvy na 10 projektů v celkové výši 3,6 milionů EUR a do konce roku 2019 probíhalo celkem 59 projektů týkajících se mučení v hodnotě 31,9 milionu EUR. Velký počet projektů byl přizpůsoben potřebám jednotlivých zemí prostřednictvím programů podpor v rámci jednotlivých zemí prováděných na místní úrovni.

EIDHR byl zaměřen na boj proti mučení uceleným způsobem, přičemž byla podporována opatření v oblasti zákazu, prevence, odpovědnosti a rehabilitace. V Ugandě EU například podpořila projekt „Odpovědnost za mučení a posilování práv“, v jehož rámci jsou obětem mučení, se zvláštním důrazem na ženy, děti a starší osoby, poskytovány ucelené služby související s rehabilitací. Projekt se kromě rehabilitace zaměřuje na prosazování prevence mučení a usiluje o dosažení odpovědnosti, aby se pachatelé zodpovídali ze svých činů a byla obnovena práva obětí mučení na opravné prostředky a odškodnění. V Brazílii, Indonésii a Jihoafrické republice je z EIDHR financován projekt zahrnující více zemí, který se zaměřuje na zavádění účinných kontrol používání technologií pro mučení a obchodu s nimi jakožto nástroje pro boj proti mučení a předcházení zneužívání těchto nástrojů při prosazování práva.

²⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/125 ze dne 16. ledna 2019 o obchodování s některým zbožím, které by mohlo být použito pro trest smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání (kodifikace). Tímto nařízením se zrušuje nařízení Rady (ES) č. 1236/2005 a jeho následné změny.

Celosvětová výzva k podávání návrhů v rámci EIDHR vydaná dne 25. listopadu 2019 obsahovala část, jejímž cílem je poskytnout celkovou podporu ve výši 8 milionů EUR projektům občanské společnosti, které přispívají k zákazu a prevenci mučení a zajištění odpovědnosti za akty mučení a špatného zacházení. Novinkou výzvy z roku 2019 je regionální zaměření, které žadatelům umožňuje navrhovat projekty v jedné až třech zemích téhož regionu, jakož i možnost, aby organizace občanské společnosti spolupracovaly s národními institucemi pro lidská práva a národními preventivními mechanismy a dosahovaly tak synergií.

Tunisko – ochrana práv vězňů

U příležitosti Mezinárodního dne lidských práv dne 10. prosince 2019 byly veřejnosti a sdělovacím prostředkům představeny dvě inovativní a vzájemně se doplňující publikace: přehled tuniského vězeňského systému a příručka pro vězně v Tunisku. Ministr spravedlnosti uvedl, že „cílem těchto příruček je podpořit právní stát a instituce tím, že zlidštíme vězeňský systém, a zachovat důstojnost zadržovaných osob a podpořit jejich resocializaci po skončení trestu odnětí svobody“.

Tyto dokumenty jsou výsledkem celoroční úzké spolupráce mezi ministerstvem spravedlnosti a generálním ředitelstvím vězeňské a reintegrační služby na jedné straně a Národním úřadem pro prevenci mučení na straně druhé. Obě knihy, vydané v arabštině a francouzštině, mají vězně doprovázet systémem po celou dobu výkonu trestu, od prvního do posledního dne ve vězení. Příručky poučnou formou otázek a odpovědí objasňují 255 témat souvisejících s pobytem ve vězení. Určeny jsou především pro vězně a jejich rodiny, ale také pro pracovníky věznic, právníky a občanskou společnost. Příručky budou prezentovány a distribuovány všem 23 000 vězňů a 7 000 zaměstnanců ve všech 27 tuniských věznicích.

Práce na těchto příručkách je součástí projektu na podporu nezávislých orgánů v Tunisku (PAII-T, 2019–2021), který financují společně EU a Rada Evropy.

10. TREST SMRTI

V roce 2019 zůstávalo úsilí o celosvětové zrušení trestu smrti ústředním bodem priorit EU v oblasti lidských práv. EU v průběhu roku nadále vyjadřovala zásadní nesouhlas s trestem smrti coby krutým, nelidským a ponižujícím trestem, který porušuje právo na život, a přitom neodrazuje od páchání trestné činnosti účinněji než trest odnětí svobody. Poprava je nezvratným trestem a justiční omyly, jimž se nelze vyhnout v žádném právním systému, vedou k zabíjení nevinných osob ze strany státních orgánů.

Více než půlstoletí po přijetí Všeobecné deklarace lidských práv je patrný trend směřující k celosvětovému zrušení trestu smrti. Zatímco v roce 1960 se trest smrti neuplatňoval pouze ve 25 zemích, dnes právně či fakticky zrušily trest smrti tři čtvrtiny zemí světa (koncem roku 2019 jich bylo 145) a jejich počet neustále stoupá.

Dobrym příkladem trvalého úsilí o zrušení tohoto trestu byly v roce 2019 Spojené státy americké:

- stát New Hampshire se stal 21. státem USA, v němž se trest smrti právně nepoužívá;
- v Kalifornii, státu USA s největším počtem odsouzených k trestu smrti, pak guvernér Newsom vyhlásil moratorium na popravy;
- V Indianě nebyla deset let vykonána žádná poprava, čímž se počet států USA, v nichž v průběhu deseti a více let nebyly provedeny popravy, zvýšil na 32 z celkového počtu 50.

V roce 2019 se navíc Angola stala smluvní stranou Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, který se týká zrušení trestu smrti, a Arménie tentýž protokol podepsala.

Rok 2019 byl důležitým mezníkem i díky tomu, že na Filipínách neuspěl požadavek na znovuzavedení trestu smrti a ve Spojených státech se nezdařil pokus obnovit popravy na federální úrovni, kde od roku 2003 fakticky platí moratorium na popravy.

EU na otázku trestu smrti soustavně upozorňovala při jednáních se třetími zeměmi, které tento trest stále ještě uplatňují, a uvedená problematika byla na programu politických dialogů EU nebo dialogů zaměřených na lidská práva. Na základě minimálních standardů stanovených v mezinárodním právu a obecných zásad EU týkajících se trestu smrti vydala EU řadu veřejných prohlášení, v nichž používání trestu smrti odsoudila, a vyzvala dotyčné země, aby zvážily zavedení moratoria. Jednalo se zejména o Bělorusko, Írán, Japonsko, Saúdskou Arábii, Singapur a USA, přičemž v případě jiných zemí byla vydána další prohlášení a demarše. EU obzvláště důrazně odsoudila porušování minimálních standardů a zdůrazňovala, že je nepřijatelné vykonávat trest smrti u nezletilých osob a osob s mentálním postižením a za trestné činy, které nepatří mezi „nejzávažnější“, jako jsou trestné činy související s drogami.

EU nadále vystupovala proti trestu smrti na všech příslušných mnohostranných fórech, zejména v rámci OSN, OBSE a Rady Evropy. Globální aliance za obchod bez mučení přijímá rovněž opatření na kontrolu a omezení obchodování s nástroji pro trest smrti.

U příležitosti Evropského dne proti trestu smrti a Světového dne proti trestu smrti dne 10. října 2019 vydaly EU a Rada Evropy společné prohlášení, v němž znovu zopakovaly svůj postoj odmítající používání trestu smrti za všech okolností, a znovu potvrdily své odhodlání usilovat o jeho zrušení na celém světě. Řada delegací EU si toto důležité datum připomněla uspořádáním diskusí, zveřejněním názorových článků a realizací dalších aktivit zaměřených na zvýšení povědomí veřejnosti.

Jedinou zemí v Evropě a Střední Asii, která trest smrti dosud uplatňuje, je Bělorusko. EU v otázce trestu smrti aktivně spolupracovala s běloruskými orgány a podnikla kroky ke zvyšování povědomí.

Zrušení trestu smrti je jednou z tematických priorit pro poskytování pomoci v rámci EIDHR. Toto financování je poskytováno především prostřednictvím organizací občanské společnosti na celém světě, se zaměřením na místní občanskou společnost a přispění mimo jiné k odborné přípravě soudních a právních odborníků, zvyšování povědomí široké veřejnosti, vytváření národních sítí, sledování používání trestu smrti a uplatňování mezinárodních minimálních standardů, prosazování právních reforem a dialogu o konkrétních otázkách, jako je boj proti terorismu a boj proti drogám. V kontextu každoroční globální výzvy k podávání návrhů v rámci EIDHR na rok 2018 bylo vyčleněno 8,1 milionu EUR na projekty podporující činnosti občanské společnosti za účelem všeobecného zrušení trestu smrti. Díky tomu mohlo být v roce 2019 zahájeno šest nových projektů, týkajících se Nigeru, Filipín, Tchaj-wanu, Ugandy, USA, Kamerunu, Demokratické republiky Kongo, Indonésie, Malajsie, Bahrajnu, Egypta, Iráku, Jordánska, Kuvajtu, Saúdské Arábie, Turecka, Spojených arabských emirátů, Číny a Indie.

Ve dnech 26. února až 1. března 2019 se v Bruselu uskutečnil za podpory EU, Belgie, Švýcarska, Norska a Austrálie sedmý světový kongres proti trestu smrti. Na této významné akci zaměřené na zrušení trestu smrti, která se koná jednou za tři roky, se sešlo více než 1 500 veřejných a soukromých aktérů, jež se po celém světě angažují ve věci zrušení trestu smrti.

11. ROVNOST A BOJ PROTI DISKRIMINACI

Dne 18. března 2019 přijala Rada závěry schvalující obecné zásady EU v oblasti lidských práv týkající se zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti²⁸. Tyto obecné zásady poskytují koncepční a operativní pokyny pro politiku EU v oblasti lidských práv v rámci vnější činnosti. Rovněž přispívají k naplňování akčního plánu EU pro lidská práva a demokracii, doplňují a posilují všechny další obecné pokyny EU v oblasti lidských práv a podporují přístup EU k rozvojové spolupráci založený na právech, zahrnující veškerá lidská práva.

²⁸ Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6337-2019-INIT/cs/pdf>.

Genderová rovnost a posílení postavení žen a dívek

25. výročí akčního programu Mezinárodní konference o populaci a rozvoji a 40. výročí přijetí Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), která jsme si připomněli v roce 2019, dodala výrazný impuls snahám, aby se pokračovalo v realizaci právních a politických rámců EU pro všechny ženy a dívky a ve prospěch všech. Vnitřní a vnější politika EU a její opatření jsou vzájemně propojeny, aby se zajistilo, že pokrok směrem k genderové rovnosti je soudržný, důsledný a účinný, a to jak v rámci EU, tak mimo ni.

V roce 2019 stála EU i nadále v čele úsilí o dosažení genderové rovnosti s cílem zajistit plné požívání všech lidských práv všemi dívkami a ženami a posílit jejich postavení. Činnost EU se zaměřila na následující oblasti intervence: i) zajištění fyzické a psychické integrity dívek a žen; ii) podpora posilování ekonomického postavení žen; iii) posílení účasti žen v politice, ve veřejném životě a ve vedení; iv) dosažení a udržení míru prostřednictvím inkluzivní a smysluplné účasti žen ve všech záležitostech týkajících se bezpečnosti a ve všech fázích mírových procesů.

EU je i nadále odhodlána prosazovat, chránit a naplňovat všechna lidská práva a usilovat o úplné a účinné provádění Pekingské akční platformy a akčního programu Mezinárodní konference o populaci a rozvoji, jakož i výsledků jejich hodnotících konferencí a v této souvislosti se bude nadále zasazovat o sexuální a reprodukční zdraví a práva. S ohledem na to EU znovu potvrzuje odhodlání prosazovat, chránit a uplatňovat právo každého jednotlivce na plnou kontrolu nad záležitostmi souvisejícími s jeho sexualitou a sexuálním a reprodukčním zdravím a právo o nich svobodně a odpovědně rozhodovat, bez diskriminace, nátlaku a násilí. EU dále zdůrazňuje, že je nutný všeobecný přístup ke kvalitním a cenově dostupným komplexním informacím o sexuálním a reprodukčním zdraví a ke vzdělávání, včetně komplexní sexuální výchovy, jakož i ke službám zdravotní péče.

EU opět vyjádřila své odhodlání ve věci genderové rovnosti a posílení postavení dívek a žen a prokázala, že je schopna lépe a flexibilně přizpůsobovat svou strategii příslušným partnerům a současně být oddána svým hodnotám a zájmům a zachovávat je. EU nadále spolupracovala s širokou škálou aktérů, včetně partnerských zemí, mezinárodních a regionálních organizací a občanské společnosti, s cílem dosáhnout na celém světě genderové rovnosti.

Své odhodlání v oblasti genderové rovnosti EU ukázala prostřednictvím celé řady aktivit, zejména navázáním politických a strategických dialogů s partnerskými zeměmi a regionálními organizacemi, zejména s AU a ASEAN, převzetím významnější úlohy v rámci mezinárodních rozhodovacích fór, rozvíjením společných iniciativ a podpořením začleňování genderového hlediska jakožto klíčové strategie pro dosažení genderové rovnosti a dalšími aktivitami, abychom uvedli aspoň některé.

Genderová rovnost, posílení postavení žen a dívek a agenda pro ženy, mír a bezpečnost patřily mezi hlavní témata jednání s partnerskými zeměmi a regionálními organizacemi během všech politických dialogů a dialogů o lidských právech, zasedáních podvýborů, neformálních pracovních skupin a konzultací. Tyto výměny názorů obecně probíhaly konstruktivním způsobem a v duchu spolupráce a docházelo při nich ke sdílení poznatků a osvědčených postupů a k určování konkrétních společných opatření a praktických výstupů.

V průběhu roku EU zdárně dosáhla vyvážených dvoustranných a mnohostranných přístupů k agendě pro genderovou rovnost. EU rovněž úspěšně hájila globální závazky týkající se genderové rovnosti a vystupovala proti veškerým jednostranným opatřením či návrhům, jejichž cílem bylo ohrozit mezinárodní *acquis* v oblasti genderové rovnosti. Na 63. zasedání Komise pro postavení žen, zasedání Rady OSN pro lidská práva, zejména na jejím červnovém zasedání, a na výročním zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN bylo potvrzeno, že EU je spolehlivým, spolupracujícím a zásadovým globálním aktérem v oblasti genderové rovnosti a posílení postavení žen.

Díky posílenému partnerství a operativní spolupráci s regionálními organizacemi, jako je OBSE, Rada Evropy, Severoatlantická aliance (NATO), Africká unie (AU), Organizace amerických států (OAS), ASEAN, Unie pro Středomoří, Mezinárodní výbor Červeného kříže a Organizace islámské konference, jakož i s rámcem G7 a G20, se urychlil pokrok směrem k dosažení genderové rovnosti pro všechny. EU úspěšně zastávala úlohu hnací síly, důrazného stimulantora a zajišťovatele rovnováhy mezi dalšími velmocemi, přičemž hájila mezinárodně uznávané zásady a standardy v oblasti genderové rovnosti.

V průběhu roku EU nadále vypracovávala značné množství iniciativ zaměřených na genderovou problematiku a souvisejících s genderovými otázkami. Tyto iniciativy byly skutečně mimořádné s ohledem na počet žen a dívek po celém světě, které z nich mají prospěch, a to i v nejdlehlších a marginalizovaných oblastech, s ohledem na významnou úlohu, již hrají při jejich provádění organizace občanské společnosti a obrádkyně lidských práv, a na objem finančních investic EU. Tyto iniciativy jsou nedílnou součástí celkového přínosu EU k provádění Agendy 2030 a dosažení celého souboru cílů udržitelného rozvoje.

Prostřednictvím nástroje partnerství stála EU v čele iniciativ na podporu posílení ekonomického postavení žen prostřednictvím odpovědného chování podniků v zemích skupiny G7 a evropských obchodních vazeb s podniky, společnostmi a sítěmi v Latinské Americe vedenými ženami, jakož i žen jakožto hospodářských aktérů a vedoucích činitelů v Asii. Tyto iniciativy probíhají s příspěvkem EU ve výši 22,5 milionů EUR a jsou prováděny v koordinaci a partnerství s orgánem UN Women a Mezinárodní organizací práce.

Zpráva o provádění akčního plánu EU pro rovnost žen a mužů II v rámci vnější činnosti EU²⁹, schválená v závěrech Rady ze dne 25. listopadu 2019, obsahovala podrobné informace o iniciativách prováděných všemi jednotlivými útvary EU s externími mandáty, 133 delegacemi EU v partnerských zemích a členskými státy EU. Rada zejména znovu potvrdila, že EU a členské státy jsou plně a pevně odhodlány splnit do roku 2030 všech 17 cílů udržitelného rozvoje, mimo jiné prosazovat ve veškerých oblastech politiky a činnosti jako prioritu plné požívání všech lidských práv ze strany žen a dívek, genderovou rovnost a posílení postavení všech žen a dívek.

²⁹ Dokumenty Rady 12113/19 INIT a 12113/19 ADD 1–4.

Podpora posilování ekonomického postavení afghánských žen prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy v Kazachstánu a Uzbekistánu

Dne 12. listopadu byl v Bruselu zahájen trojstranný projekt „Podpora ekonomického postavení afghánských žen prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy v Kazachstánu a Uzbekistánu“, který je iniciativou kazašské vlády. EU přispěla na tento projekt, který je prvním příkladem trojstranné spolupráce mezi Kazachstánem, Uzbekistánem a Afghánistánem a Evropskou unií, částkou ve výši 2 milionů EUR. Projekt umožní 50 afghánským ženám absolvovat bakalářské, magisterské a technické studium v oblasti zemědělství, statistiky a těžby ve vzdělávacích zařízeních v Kazachstánu a Uzbekistánu. Projekt rovněž propojuje tři klíčové související priority: posílení postavení žen a genderová rovnost; úloha vzdělávání při utváření znalostí a zajišťování růstu a podpora regionální stability a budování míru prostřednictvím regionálního propojení.

EU v roce 2019 nadále stála v čele celosvětového boje proti všem formám sexuálního násilí a genderově podmíněného násilí, včetně násilí ze strany partnerů, domácího násilí, škodlivých praktik, jako jsou mrzačení ženských pohlavních orgánů a dětské, předčasné a nucené sňatky, násilí a vraždy páchané tzv. ve jménu cti, jakož i sexuálního a genderově podmíněného násilí páchaného v souvislosti s konfliktem, sexuálního vykořisťování, zneužívání a obtěžování, obchodování s ženami a dívkami především za účelem sexuálního vykořisťování a násilí a šikany na internetu / kybernetického násilí a šikany. EU se angažovala na několika frontách: posilovala právní rámec, vypracovávala souhrnné a integrované politiky pro jeho provádění, zaváděla v tomto směru praktická opatření a přidělovala zdroje se zohledněním genderové otázky.

V průběhu roku EU dále značně pokročila na cestě k přistoupení k Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, známé jako Istanbulská úmluva. Přistoupením k úmluvě by byl evropský právní rámec posílen souborem právně závazných norem za účelem větší ochrany a podpory, aby bylo možné všem ženám zajistit život bez násilí, včetně domácího násilí.

V souladu s článkem 6 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen EU považuje obchodování se ženami a dívkami za účelem sexuálního vykořisťování za násilí vůči ženám. V celosvětovém měřítku EU i nadále prosazovala standardy a zásady Úmluvy Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a doplňujícího Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, jako prvořadé mezinárodní právní nástroje k prevenci a potlačování této trestné činnosti.

Přístup k boji proti obchodování s lidmi zohledňující genderové aspekty v souladu se sdělením z roku 2017 přispěl k posílení opatření EU v boji proti obchodování s lidmi. Ke značnému pokroku v tomto ohledu napomohl horizontální mandát koordinátora EU pro boj proti obchodování s lidmi. Ze zjištění Evropské komise ve druhé zprávě o pokroku dosaženém v oblasti boje proti obchodování s lidmi (2018) a studie celounijního sběru údajů vyplynulo, že velkou většinu obětí tvoří ženy a dívky a že se s nimi obchoduje hlavně za účelem sexuálního vykořisťování, a to i v rámci vnitrostátních hranic. Obchodováním s lidmi se soustavně zabývají klíčové politické nástroje, jako je akční plán EU pro rovnost žen a mužů a pro posílení postavení žen a strategický závazek EU v oblasti rovnosti žen a mužů, a proti němu je náležitě financován. EU sladila svou rozvojovou spolupráci s Agendou pro udržitelný rozvoj 2030, v níž jsou obchodování s lidmi věnovány tři cíle. Jeden z nich (cíl udržitelného rozvoje č. 5.2) se týká obchodování se ženami a dívkami pro účely sexuálního vykořisťování. Konkrétní opatření v oblasti obchodování se ženami a dívkami jsou součástí iniciativy EU a OSN nazvané Spotlight.

K prosazování a provádění Istanbulské úmluvy rovněž přispěla politika rozšíření a sousedství EU, přičemž pozornost byla zaměřena na předcházení násilí na ženách, řešení genderových stereotypů a změnu genderových norem v celém regionu. V regionu jižního Středomoří probíhá konkrétní spolupráce v rámci jednotlivých fází programu South (program South IV, 2020–2022). Díky této spolupráci Tunisko v září 2019 oficiálně požádalo, aby se mohlo stát smluvní stranou Istanbulské úmluvy, a tato země (v roce 2017) a Maroko (v roce 2018) přijaly právní předpisy týkající se domácího násilí. Kromě toho v kontextu programů na západním Balkáně a v Turecku (program EU a OSN nazvaný „Skoncování s násilím páchaným na ženách – fáze II“, v celkové výši 2,5 milionů EUR, který bude probíhat do roku 2022) a v rámci Východního partnerství (nový regionální program EU a Populačního fondu OSN (UNFPA) / UN WOMEN nazvaný „EU za genderovou rovnost: proti genderovým stereotypům a praktikám“, v celkové výši 9 milionů EUR, který bude probíhat do roku 2023) byly do řešení problematiky genderově podmíněného násilí páchaného na ženách a dívkách na základě mnohostranného přístupu zapojeny mezinárodní organizace i organizace občanské společnosti.

EU rovněž dosáhla pokroku v provádění iniciativy EU a OSN nazvané Spotlight, jejímž cílem je odstranit násilí páchané na ženách a dívkách na celém světě a v jejímž rámci bylo v roce 2019 vyčleněno 133,7 milionu EUR na programy v Karibiku (42 milionů EUR), ve Střední Asii (Tádžikistán – 6 milionů EUR a Kyrgyzstán – 6 milionů EUR), Tichomoří (50 milionů EUR) a regionu subsaharské Afriky (30 milionů EUR). Z hlediska výsledků iniciativa Spotlight přispívá:

- v Argentině k podpoře nové generace zodpovědných digitálních občanů prostřednictvím osvěty v oblasti sexuálního zneužívání a násilí;
- v Salvadoru k posílení postavení mladých lidí tak, aby při přijímání rozhodnutí na místní úrovni zastávali vedoucí úlohu;
- v Libérii k přijetí nových právních předpisů s cílem skoncovat s násilím na ženách, jakož i závazků ze strany náboženských vůdců ohledně škodlivých praktik;
- v Malawi k zapojení více než 1 000 nábožensky orientovaných vůdčích ženských osobností a vlivných žen prostřednictvím partnerství s kampaní Církve adventistů sedmého dne nazvanou „End It Now“ (Skoncuje s tím hned teď);
- v Nigérii k přístupu k reparaci pěstěle pro 150 žen a dívek, které trpí porodnickou píštělí;
- v Ugandě k přístupu do táborů pro uprchlíky a ke službám duševního zdraví, psychosociální pohody a ke službám justice pro více než 500 obětí genderově podmíněného násilí.

Na summitu skupiny G7 v srpnu 2019 ve městě Biarritz oznámila EU příspěvek ve výši 85 milionů EUR na „pozitivní finanční opatření pro ženy v Africe“ (AFAWA), což je iniciativa pod vedením Africké rozvojové banky (AfDB), jejímž cílem je překlenout finanční propast mezi ženami a muži v Africe a umožnit ženám uplatnit svoji podnikatelskou kapacitu a potenciál. EU spolupracuje s rozvojovou bankou KfW a organizací Women's World Banking (Světové bankovníctví pro ženy) na projektu z kombinovaných zdrojů nazvaném „Nástroj pro finanční začlenění žen“, který podporuje posílení ekonomického postavení žen a jejich finanční začlenění v zemích subsaharské Afriky. První příspěvek EU ve výši 10 milionů EUR přinesl v roce 2019 významné první výsledky, přičemž hrál důležitou úlohu katalyzátoru a napomohl k tomu, aby do fondu začali přispívat další investoři. V rámci iniciativy Digital2Equal pro on-line platformy zabývající se zlepšováním příležitostí pro ženy oznámila společnost Airbnb v únoru 2019 partnerství s nadací Digital Empowerment Foundation, jehož účelem je poskytnout 15 000 indických žen odbornou přípravu v oblasti pohostinství a přispět tak k posílení ekonomického postavení žen.

V letech 2018 a 2019 vyčlenila EU přibližně 52 milionů EUR na humanitární pomoc týkající se předcházení sexuálnímu a genderově podmíněnému násilí a reakce na ně. V květnu 2019 zastupoval komisař Christos Stylianides EU na osloské mezinárodní konferenci o sexuálním a genderově podmíněném násilí. Na této konferenci zopakoval, že EU je odhodlána předcházet sexuálnímu a genderově podmíněnému násilí a reagovat na ně a prezentoval opatření EU v této oblasti. V průběhu roku byla EU rovněž nadále aktivním členem globální iniciativy „Výzva k přijetí opatření bránících genderově podmíněnému násilí v krizových situacích“ a v období, kdy EU tuto iniciativu vedla, byl zahájen jeden projekt podporovaný EU, který vyvrcholil vypracováním meziagenturních norem týkajících se genderově podmíněného násilí v krizových situacích a pokynů, jak v rámci této iniciativy vypracovávat plány uzpůsobené pro danou situaci (na základě pilotních projektů v Nigérii a Demokratické republice Kongo). Tento projekt byl prováděn prostřednictvím Populačního fondu OSN (UNFPA), platformy Gender-Based Violence Area of Responsibility (platforma pro genderově podmíněné násilí) a Women's Refugee Commission (Komise pro uprchlíky z řad žen). V prosinci 2019 EU zahájila vůbec první e-learningový modul věnovaný nástroji Evropské komise pro humanitární činnost, který se zaměřuje na ukazatel genderu a věku.

„16 dní aktivismu proti genderově podmíněnému násilí“ – kampaň v Nigérii

V roce 2019 zahájila delegace EU kampaň „16 dnů aktivismu proti genderově podmíněnému násilí“. Od 25. listopadu (Mezinárodní den proti násilí na ženách) do 10. prosince (Mezinárodní den lidských práv) podněcovala delegace EU a členské státy opatření zaměřená na ukončení násilí páchaného na ženách a dívkách v Nigérii. Prostřednictvím svého programu v oblasti právního státu a boje proti korupci, prováděného Britskou radou, EU podpořila vytvoření 15 referenčních center rozmístěných v celé zemi, které se zabývají případy sexuálních útoků.

Oblastí, v níž se prohlubuje spolupráce s partnery, se stala agenda pro ženy, mír a bezpečnost. Plné provádění této agendy bylo pro EU i nadále prioritní záležitostí. EU má zaveden spolehlivý politický rámec, jehož součástí jsou závěry Rady z roku 2018 o ženách, míru a bezpečnosti, v nichž se potvrzuje strategický přístup EU k ženám, míru a bezpečnosti, a související akční plán (červenec 2019). Na základě strategického přístupu EU k ženám, míru a bezpečnosti jsou v uvedeném akčním plánu EU stanoveny cíle vymezené již v agendě pro ženy, mír a bezpečnost, a to v klíčových prioritních oblastech, jimiž jsou prevence, ochrana, pomoc a obnova, jakož i tři zastřešující a průřezové zásady: účastnit se, začleňovat genderové hledisko a jít příkladem. Všechny uvedené cíle jsou propojené a vzájemně se posilují. Tento nový politický rámec dále posiluje vedoucí úlohu EU při prosazování účinného multilateralismu, genderové rovnosti a posílení postavení žen, přičemž agenda pro ženy, mír a bezpečnost rovněž přispívá k úsilí OSN a širšího globálního společenství o urychlení provádění rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1325 a navazujících rezolucí o ženách, míru a bezpečnosti.

Na summitu skupiny G7 konaném v srpnu 2019 ve městě Biarritz a v rámci Valného shromáždění OSN v září 2019 EU oznámila výraznou podporu iniciativě pro oběti sexuálního násilí spáchaného v době konfliktu. EU se zavázala, že ve svém rozpočtu na rok 2020 vyčlení 2 miliony EUR na podporu vytvoření mezinárodního systému odškodnění za sexuální násilí spáchané v době konfliktu.

V roce 2018 se ministři zahraničí skupiny G7 dohodli na iniciativě týkající se partnerství pro ženy, mír a bezpečnost a EU určila jako svého partnera při provádění rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1325 Bosnu a Hercegovinu. V roce 2019 byl schválen společný plán EU a Bosny a Hercegoviny (2019–2022). Kromě toho se na účinné provádění rezoluce 1325 v regionu jižního sousedství a na případné vypracování regionálního akčního plánu pro ženy, mír a bezpečnost zaměřila i spolupráce s Ligou arabských států (program El-Hiwar) a Unii pro Středomoří. EU úzce spolupracovala s organizacemi občanské společnosti hájícími práva žen, a to prostřednictvím prosazování práv i stanovování programů (boj proti násilí na ženách v regionu jižního sousedství, 2019–2021) s cílem zajistit monitorování a provádění rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1325 v tomto regionu.

Agenda pro ženy, mír a bezpečnosti je jednou z priorit pro období 2019–2021, pokud jde o mírové operace a řešení krizí v rámci strategického partnerství EU–OSN. Rovněž patří mezi priority spolupráce s NATO a OBSE a je stále více začleňována do politických dialogů s partnery a třetími zeměmi. Hlavní poradkyně ESVČ pro otázky rovnosti žen a mužů a pro provádění rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1325 se zúčastnila řady dialogů o lidských právech, které se konaly v Bruselu (zejména s Brazílií, Kazachstánem, Tádžikistánem, sdružením ASEAN, OSN a Mexikem).

Usnadnění přístupu obětí feminicidy ke spravedlnosti prostřednictvím spolupráce mezi občanskou společností a místními orgány za účelem výkonu rozsudku Nejvyššího soudu ve věci Mariany Limové v Mexiku

Tento projekt prováděly za podpory Evropské komise organizace Católicas por el Derecho a Decidir (CDD) a Národní občanská observatoř pro feminicidu (National Citizen's Observatory on Femicide, OCNF). Případ Mariany poukazuje na mnoho dalších případů násilí a vražd žen páchaných v Mexiku ve jménu cti. Tyto případy začínají nesnadným bojem proti skepticismu, nedbalosti a naprostému maření ze strany orgánů v průběhu vyšetřování, po němž následuje soudní proces, který velmi často opět reviktimizuje oběti a jejich rodiny. Cílem projektu je přispět k začlenění doporučení Nejvyššího soudu ve věci Mariany Limové do trestních vyšetřování případů feminicidy. Předpokladem je, že všechny případy násilné smrti žen by měly být vyšetřovány jako feminicida, dokud se neprokáže opak. K tomu je rovněž zásadně důležité, aby se protokoly o vyšetřování řídily nejvyššími standardy v oblasti náležité pečlivosti z genderového hlediska. Díky tomuto projektu byly ve dvou mexických státech pozměněny a zveřejněny protokoly o vyšetřování případů feminicidy a očekává se, že v nadcházejících měsících budou změněny v dalších pěti státech.

V rámci projektu rovněž pomáhají organizace CDD a OCNF ve více než 50 případech rodinám obětí feminicidy, aby získaly přístup ke spravedlnosti. V průběhu roku 2019 bylo dosaženo pokroku v několika případech. K nejreprezentativnějším úspěchům patří případ Lesvy Berlín Osoriové, jejíž smrt v roce 2017 byla v kontextu špatného fungování soudů a stigmatizujícího postoje orgánů soudně označena za sebevraždu. Případ byl překlasifikován na feminicidu a byl postoupen soudu v souladu s kritérii vyplývajícími z případu Mariany Limové. V roce 2019 vyjádřily úřady za způsob projednávání případu Lesvy veřejnou omluvu a pachatel byl nakonec odsouzen k 45 letům odnětí svobody. Doprovodná podpora v případech feminicidy je tedy pozitivní nejen z hlediska samotných případů, ale také napomáhá zdokumentovat a osvětlit závažná porušení pravidel, jako jsou nedůsledná vyšetřování, korupce a beztrestnost, a vyvíjet na orgány tlak, aby lépe plnily své povinnosti.

Mise a operace EU v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) nadále zintenzivňovaly úsilí o začleňování genderového hlediska a problematiky lidských práv, přičemž se řídily obecnými politikami EU, mimo jiné v otázce žen, míru a bezpečnosti a genderové rovnosti, jakož i doporučeními obsaženými ve studii týkající se základních kritérií pro začleňování problematiky lidských práv a rovnosti žen a mužů do SBOP (2016). V roce 2019 bylo dosaženo pokroku v různých oblastech, včetně získávání zdrojů pro účely genderových statistik a zlepšování kvality těchto statistik. Na konci roku 2019 působil ve všech civilních misích SBOP na plný úvazek alespoň jeden poradce pro lidská práva a genderové otázky a řádně fungoval systém kontaktních míst pro genderové otázky. Zvýšil se rovněž počet pozic poradců pro genderové otázky v rámci vojenských misí.

Agenda pro ženy, mír a bezpečnost hraje významnou úlohu v partnerstvích EU, včetně strategického partnerství EU a OSN pro mírové operace a řešení krizí, v jehož rámci je jednou z osmi priorit na období 2019–2021. Na společném pracovním semináři EU a OSN v Bruselu byly shromážděny získané poznatky a osvědčené postupy ohledně prozkoumávání způsobů, jak podpořit smysluplnou účast žen na mírových operacích a procesech a při řešení krizí. EU a OSN provedly společné mapování, v jehož rámci přezkoumaly spolupráci mezi mírovými operacemi OSN a misemi a operacemi EU v rámci SBOP s ohledem na problematiku žen, míru a bezpečnosti. Výsledky tohoto mapování budou základem pro další rozvoj spolupráce v této oblasti.

V průběhu roku 2019 zahájil Úřad OSN pro otázky odzbrojení (UNODA) provádění rozhodnutí Rady (SZBP) 2018/2011 na podporu politik, programů a činností začleňujících do boje proti obchodování s ručními palnými zbraněmi a jejich zneužívání genderové hledisko v souladu s agendou pro ženy, mír a bezpečnost. Celkovým cílem tohoto projektu je přispět k mezinárodnímu míru, bezpečnosti, genderové rovnosti a udržitelnému rozvoji zlepšením účinnosti opatření pro kontrolu ručních palných zbraní. Tohoto cíle má být dosaženo prostřednictvím prosazování přístupů založených na systematické genderové analýze a začleňování genderového hlediska, což povede k posílení bezpečnosti a ochrany žen a dívek. Pokrok dosažený v rámci projektu byl prezentován na doprovodné akci konané dne 25. října během zasedání Prvního výboru Valného shromáždění OSN v New Yorku.

Práva dítěte

V roce 2019 jsme si připomněli 30. výročí Úmluvy OSN o právech dítěte, která je v nejšířší míře ratifikovanou úmluvou o lidských právech. EU při této příležitosti opětovně zdůraznila svůj závazek chránit a prosazovat práva dítěte a spolupracovat s dětmi na záležitostech, které se jich týkají. Tento závazek byl znovu potvrzen v prohlášení vysoké představitelky, místopředsedkyně a Evropské komise u příležitosti Mezinárodního dne dětí. EU a fond UNICEF chtěly dětem umožnit, aby se mohly vyslovit a vyjádřit svůj názor ohledně svých vlastních práv, a proto zahájily celosvětovou kampaň s názvem „#TheRealChallenge“³⁰, která má tlumočit poselství, že práva dítěte jsou univerzální, avšak nelze je považovat za samozřejmost. Informace o této kampani sdílely nebo zhlédly miliony uživatelů, což pomohlo toto poselství zesílit: celkově zaznamenala přibližně 360 milionů zhlédnutí. Kampaň byla oznámena na akci na vysoké úrovni pořádané v rámci zářijového zasedání Valného shromáždění OSN vysokou představitelkou, místopředsedkyní Komise Federicou Mogheriniovou.³¹ EU se dětmi zabývala rovněž během Evropských rozvojových dnů prostřednictvím rozpravy o smysluplné účasti dětí, která byla uspořádána ve spolupráci s řadou nevládních organizací a fondem UNICEF³². Panelová diskuse, jíž se zúčastnili mladí lídři z Jihoafrické republiky, Ghany, Brazílie a Zambie a tvůrci politik, byla dokladem toho, jak by mohlo zvýšené zapojení dětí do záležitostí, které se jich týkají, přispět ke snížení nerovností. V dubnu EU uspořádala 12. Evropské fórum pro práva dítěte s cílem posoudit pokrok, jehož bylo v EU dosaženo při začleňování problematiky práv dítěte do všech politik a opatření EU, a diskutovat o prioritních oblastech pro budoucnost. Fórum se zaměřilo na tři témata: ochranu migrujících dětí, práva dětí v digitálním světě a smysluplnou účast dětí na tvorbě politik.

³⁰ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/69354/join-real-challenge-and-help-spread-awareness-about-childrens-rights_en.

³¹ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/67794/every-single-child-should-get-every-single-right_en.

³² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/64143/eeas-cinema-near-you-european-development-days_it.

EU v rámci své vnější činnosti nadále uplatňovala obecné zásady v oblasti prosazování a ochrany práv dítěte³³. Nabídla kolegům vyslaným do delegací EU celodenní školení o právech dítěte. Kromě toho delegace EU obdržely praktické pokyny ohledně posílení systémů na ochranu dětí s cílem pomoci kolegům určit, jak je možné v zemích, kde působí, systémy na ochranu dětí posílit. Problematika práv dítěte byla nadnesena během dialogů o lidských právech vedených mimo jiné s Afghánistánem, Arménií, Bangladéšem, Belize, Čínou, Indonésií, Katar, Kolumbií, Moldavskem a Mongolskem. Ochrana a prosazování práv dítěte byly i nadále prioritou politiky rozšíření EU, a to i v souvislosti s jednáními o přistoupení a s procesem stabilizace a přidružení. V květnu 2019 EU v rámci zpráv o jednotlivých zemích tvořících součást balíčku týkajícího se rozšíření vydala posouzení situace v oblasti práv dítěte pro jednotlivé země procesu rozšíření. Na mnohostranné úrovni EU společně se skupinou latinskoamerických a karibských zemí (GRULAC) předložila tři rezoluce o právech dítěte. Dvě z nich byly předloženy na březnovém zasedání Rady pro lidská práva – jedna se týkala 30. výročí Úmluvy OSN o právech dítěte a druhá se zaměřila na posílení postavení dětí se zdravotním postižením v zájmu uplatňování jejich lidských práv, a to i prostřednictvím inkluzivního vzdělávání. Třetí rezoluce, předložená na zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN, se týkala dětí bez rodičovské péče.

V revidovaných obecných zásadách EU se zdůrazňuje, že je důležité rozvíjet kvalitní alternativní péči o děti a poskytovat jim odpovídající podporu, aby se mohly účastnit komunitního života a mohly mít přístup k základním službám. V rámci výzvy k podávání návrhů týkajících se kvalitní alternativní péče o děti a deinstitucionalizace (13 milionů EUR), jejímž cílem je podpořit iniciativy zaměřené na poskytování kvalitní alternativní péče, byla zahájena realizace pěti projektů v Arménii, Burundi, Gruzii, Kambodži a Myanmaru/Barmě, jež mají dětem umožnit vyrůstat v bezpečných a podporujících rodinách a komunitách nebo v alternativní rodinné péči. EU rovněž nadále podporovala projekty v zemích procesu rozšíření a evropského sousedství s cílem zabránit rozdělení rodin, posílit systémy kvalitní alternativní péče a zlepšit systém sociální ochrany pro rodiny a děti ve zranitelném postavení.

³³ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_guidelines_rights_of_child_2017.pdf.

Prostřednictvím sdělení o vzdělávání v mimořádných situacích a vleklých krizích EU nadále zaměřovala své úsilí na dosažení toho, aby děti, které nechodí do školy, zejména ty, které byly násilně vysídleny nebo jsou ve zranitelném postavení, byly začleněny zpět do vzdělávacího procesu. Tento politický závazek šel ruku v ruce se závazkem finančním: v roce 2019 se závazek EU podporovat vzdělávání v mimořádných situacích zvýšil na 10 % jejího rozpočtu na humanitární pomoc. S cílem poskytnout vodítka pro provádění humanitárních projektů v oblasti vzdělávání v mimořádných situacích zveřejnila EU pracovní dokument útvarů Komise týkající se vzdělávání v mimořádných situacích v rámci operací humanitární pomoci financovaných EU³⁴.

V prosinci 2019 EU zahájila vůbec první e-learning věnovaný humanitárnímu ukazateli genderu a věku. V roce 2019 vyčlenila EU ze svého rozpočtu na humanitární pomoc téměř 64 milionů EUR na činnosti v oblasti ochrany dětí na celém světě, které mimo jiné zahrnovaly prevenci násilí a reakci na ně; správu případů, vyhledávání rodinných příslušníků a slučování rodin; prevenci náboru dětí, demobilizaci, propuštění a opětovné začlenění dětí spojených s ozbrojenými silami a skupinami, jakož i pomoc dětem bez doprovodu a dětem odloučeným od rodiny.

³⁴ https://ec.europa.eu/echo/files/news/eie_in_humanitarian_assistance.pdf.

Projekt „Back to the Future“ (Návrat do budoucnosti) – vzdělání pro Ramiho (11), Layan (10) a Tareka (8) (nepravá jména) ze Sýrie

Zahra (29) je matkou tří dětí: dvou chlapců, kteří až donedávna nikdy neměli možnost se vzdělávat, a jedné dívky, která navštěvovala školu sotva dva roky. V roce 2016 Zahra, její manžel Ibrahim (37) a děti uprchli z Idlíbu a hledali bezpečí v Ansáru (jižní Libanon), kde nyní žijí v malém suterénním bytě. Ibrahim, který trpí kardiovaskulárními chorobami, jen s obtížemi vydělá každý den dost na to, aby zaplatil své účty za zdravotní péči.

V červnu 2018 se rodina obrátila na centrum provozované v rámci projektu s názvem „Back to the Future“ v blízkosti vesnice Aabba a snažila se pro své děti, Ramiho, Layan a Tareka zjistit možnosti vzdělávání. Všechny tři děti začaly navštěvovat program zaměřený na základní čtenářské a početní dovednosti. Zpočátku měl Rami potíže se během hodiny soustředit a Tarek jen stěží komunikoval se spolužáky či učiteli. Layan byla od samého začátku velmi bystrá a našla si mnoho nových kamarádů. Jejich rodiče se účastnili aktivit pořádaných v centru, které byly zaměřeny na zvyšování povědomí o významu vzdělávání, na rizika dětské práce a pozitivní rodičovství. Po dokončení kurzů byly děti zařazeny do programu zrychleného učení a v říjnu 2019 byli Rami a Tarek zapsáni do druhého ročníku a Layan do čtvrtého ročníku základní veřejné školy v Ansáru.

V rámci projektu „Back to the Future“ byla poskytnuta podpora ve vzdělávání 21 700 místních dětí a dětí z řad uprchlíků a bylo rovněž renovováno 23 veřejných škol v Libanonu a Jordánsku. Projekt je financován regionálním svěřenským fondem EU zřízeným v reakci na krizi v Sýrii s názvem „fond Madad“ a je řízen organizacemi AVSI Middle East, War Child Holland a Terre des Hommes Italia.

V září EU potvrdila seznam prioritních zemí, pokud jde o děti a ozbrojené konflikty. Tato politická angažovanost byla podpořena konkrétními projekty zaměřenými na prevenci náboru a využívání dětí v ozbrojených konfliktech; registraci a náhradu občanských dokladů; identifikaci rodin, propuštění a opětovné začlenění; jakož i psychosociální podporu pro děti postižené ozbrojenými konflikty. EU rovněž podpořila kampaň s názvem „Act to protect“ (Usilovat o ochranu)³⁵, což je celosvětová osvětová kampaň zahájená zvláštní zástupkyní generálního tajemníka OSN pro otázky dětí a ozbrojených konfliktů, jejímž cílem je získat větší podporu a přijmout další opatření za účelem ochrany dětí postižených válkou a v konečném důsledku skoncovat se šesti závažnými způsoby porušování práv dětí a zamezit jim³⁶. Kampaň byla zahájena v New Yorku i Bruselu za přítomnosti úředníků EU. EU se společně s delegacemi z 80 států a se zástupci OSN a občanské společnosti zúčastnila 3. mezinárodní konference o bezpečných školách, jež se konala ve dnech 27. až 29. května ve Španělsku s cílem diskutovat o spolupráci při uplatňování prohlášení o bezpečných školách a sdílet řešení, jak zlepšovat ochranu vzdělávacích zařízení v situacích ozbrojeného konfliktu.³⁷

³⁵ <https://childrenandarmedconflict.un.org/act-to-protect-children-affected-by-armed-conflict/>.

³⁶ <https://childrenandarmedconflict.un.org/six-grave-violations/>.

³⁷ Závěry 3. mezinárodní konference o bezpečných školách, www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/preliminary_conclusions_third_international_conference.pdf.

Potvrzení prohlášení o bezpečných školách na Ukrajině

Dne 26. listopadu 2019 potvrdila Ukrajina jako v pořadí 100. země prohlášení o bezpečných školách. Prohlášení o bezpečných školách je politickým závazkem ke zvýšení ochrany dětí, učitelů a škol a k podpoře pokračování vzdělávání během konfliktu. EU vyzvala Ukrajinu, aby se k prohlášení připojila, mimo jiné i během dialogu mezi EU a Ukrajinou o lidských právech dne 21. března 2019. EU rovněž podporuje podpůrnou činnost agentur OSN a nevládních organizací za účelem účinného uplatňování potvrzeného prohlášení.

Potvrzení ze strany Ukrajiny představuje významný milník v zajišťování bezpečného a soustavného přístupu školáků ke vzdělání v oblastech Ukrajiny postižených konfliktem. Ukrajinské orgány v současnosti připravují akční plán, který má zajistit, aby se hlavní závazky účinně projeví v plánech a politikách vzdělávání.

Od začátku konfliktu v roce 2014 bylo poškozeno přes 750 vzdělávacích zařízení a v řadě dalších z nich bylo vzdělávání přerušeno. Přímý dopad konfliktu pociťuje přes 400 000 dětí, které žijí, hrají si a chodí do školy na obou stranách 20kilometrové „kontaktní linie“, kde jejich život a dobré životní podmínky ohrožuje střelba z děl i z ručních zbraní a mimořádná míra zaminování.

V roce 2019 pokračovala EU ve svém úsilí s cílem odstranit všechny formy násilí páchaného na dětech (včetně šikany on-line i off-line) a zabránit jim. S ohledem na to poskytla podporu globálnímu programu zaměřenému na urychlení opatření k ukončení sňatků dětí, sňatků v raném věku a nucených sňatků (6,4 milionu EUR), společnému programu pro vymýcení praktiky mrzačení ženských pohlavních orgánů (11 milionů EUR) a globálnímu programu zaměřenému na prevenci upřednostňování synů a interrupce na základě pohlaví plodu (2 miliony EUR). Program, který se zabývá problematikou sňatků dětí, sňatků v raném věku a nucených sňatků, se zaměřil na miliony dívek ve 12 zemích Afriky a Asie a soustředil se na podporu, posílení vnitrostátních systémů ochrany, rozvíjení kapacit a mobilizaci doplňkového financování.

V listopadu 2019 byla oficiálně prezentována celosvětová studie týkající dětí zbavených osobní svobody, kterou v roce 2016 zadal generální tajemník OSN a kterou spolufinancovala EU, přičemž tato studie poskytuje doporučení ohledně právních předpisů, politiky a praxe v oblasti ochrany lidských práv dětí zbavených osobní svobody. EU rovněž aktivně podporuje úsilí o ochranu dětí při sportu: v roce 2019 byla zveřejněna mapovací studie³⁸ o osvědčených postupech na vnitrostátní a mezinárodní úrovni.

V říjnu 2019 přijala EU závěry Rady o boji proti pohlavnímu zneužívání dětí³⁹. V těchto závěrech je znovu zopakován závazek bojovat proti pohlavnímu zneužívání dětí, jakož i zlepšit prevenci, lépe chránit oběti a efektivněji vyšetřovat trestné činy. V závěrech je vyjádřena podpora Globální alianci WeProtect proti pohlavnímu vykořisťování dětí na internetu, což je celosvětová mnohostranná organizace sdružující vlády, donucovací orgány, soudní orgány, příslušné odvětví a občanskou společnost za účelem zlepšování účinnosti boje proti této trestné činnosti. V červnu 2019 vyhrála ocenění udělované evropským veřejným ochráncem práv za excelenci v oblasti inovací/transformace iniciativa s názvem „The Stop Child Abuse – Trace an Object“ (Stop zneužívání dětí – zjišťování původu předmětů)⁴⁰, která využívá upozornění ze strany donucovacích orgánů a veřejnosti k tomu, aby odhalovala původ předmětů souvisejících s pohlavním zneužíváním dětí. Na základě upozornění ze strany veřejnosti a donucovacích orgánů bylo identifikováno deset dětí a tři pachatelé trestných činů. V oblasti zvyšování povědomí bylo na celosvětové úrovni dosaženo pokroku prostřednictvím iniciativy nazvané Den bezpečnějšího internetu a kampaně s názvem „#SaferInternet4EU“.

EU rovněž pokračovala v realizaci klíčových opatření stanovených ve sdělení Komise z roku 2017 o ochraně migrujících dětí⁴¹ s cílem chránit jejich práva na vzdělávání, zdravotní péči a sociální ochranu po celé migrační trase. EU zahájila tři společné programy zaměřené na migrující děti s názvem: Ochrana dětí postižených migrací v jihovýchodní, jižní a střední Asii; Podpora afghánských dětí z řad uprchlíků v Afghánistánu a Íránu a Budování odolnosti komunity rohingských uprchlíků a hostitelské komunity ve městě Cox's Bazar v Bangladéši. V zájmu lepší koordinace jednotlivých vnějších opatření realizovaných s cílem posílit ochranu dětí v zemích původu a tranzitu uspořádaly EU a fond UNICEF v březnu neformální dialog na vysoké úrovni.

³⁸ <https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/03fc8610-e4c2-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-10631406>.

³⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12862-2019-INIT/cs/pdf>.

⁴⁰ <https://www.europol.europa.eu/stopchildabuse>.

⁴¹ COM(2017) 211 final ze dne 12. dubna 2017.

Přístup EU k řešení problematiky obchodování s lidmi je citlivý k dětem. EU sladila svou rozvojovou spolupráci s Agendou pro udržitelný rozvoj 2030 a jejími cíli udržitelného rozvoje, včetně cílů zaměřených konkrétně na obchodování s dětmi.⁴² Páchání této trestné činnosti se i nadále vyznačuje beztrestností, a to jak v EU, tak i na celosvětové úrovni, přičemž míra případů, které jsou vyšetřeny a jejichž všichni pachatelé jsou odsouzeni, je i nadále znepokojivě nízká. EU v zájmu boje proti této závažné a organizované trestné činnosti podporuje několik iniciativ zaměřených na zlepšení systémů trestního soudnictví partnerských zemí. Například v západní Africe působí EU na místní úrovni s cílem zlepšit ochranu osob ve zranitelném postavení, včetně obětí obchodování s lidmi, posílením spolupráce mezi zeměmi původu a tranzitu a cílovými zeměmi při identifikaci a ochraně obětí obchodování s lidmi a pomoci těmto obětem a při stíhání zločineckých sítí.

⁴² Cíl č. 5.2 týkající se řešení problematiky obchodování s dívkami jako součást prevence násilí páchaného na ženách a dívkách a cíl č. 16.2 týkající se řešení problematiky obchodování s dětmi.

Na téma dětské práce bylo upozorněno v rámci politických dialogů s kandidátskými a potenciálními kandidátskými zeměmi a toto téma bylo rovněž monitorováno ve zprávách o jednotlivých zemích procesu rozšíření EU. V roce 2019 u příležitosti Světového dne boje proti dětské práci Evropská unie společně s MOP a FAO uspořádala akci s názvem „United to End Child Labour in Agriculture“ (Společně za ukončení dětské práce v zemědělství), na níž se setkali zástupci občanské společnosti a soukromého sektoru⁴³. Výsledkem diskuse byl soubor doporučení⁴⁴ pro EU a partnery, jak řešit problém vysokého počtu dětí pracujících v zemědělství. V roce 2019 na 108. zasedání Mezinárodní konference práce EU a její členské státy vystoupily proti porušování úmluv MOP o dětské práci v Etiopii, Iráku a Laosu. V rámci projektu s názvem „CLEAR Cotton“⁴⁵, který má za cíl odstranit dětskou a nucenou práci v rámci hodnotových řetězců v odvětví bavlny, textilu a v oděvním průmyslu v Burkině Faso, Mali, Pákistánu a Peru, zahrnovaly průběžně realizované činnosti školení pro inspektory práce a výzkum s cílem zmapovat a analyzovat hodnotové řetězce v uvedených odvětví za účelem vypracování odpovídajících a integrovaných strategií na odstranění dětské práce v cílových hodnotových řetězcích. V odvětví produkce kakaa v západní Africe jakožto klíčovém odvětví s vysokou mírou rozšíření dětské práce, a to zejména za účelem vývozu do EU, jsou spolu s problémy týkajícími se udržitelné produkce a odlesňování zkoumány a analyzovány i možnosti, jak bojovat proti dětské práci a zajistit mzdy umožňující důstojný život. V rámci mise týkající se režimu GSP+ měla EU příležitost posoudit pokrok, jehož bylo v oblasti dětské práce dosaženo v Bolívii, a to zejména v odvětví cukrové třtiny, mimo jiné prostřednictvím iniciativ zaměřených na sociální odpovědnost podniků. Produktům, v rámci jejichž hodnotového řetězce nedochází k diskriminaci a není využívána nucená a dětská práce se uděluje certifikace. Tento systém je pozitivním krokem ke zlepšování pracovních podmínek a prosazování sociální odpovědnosti podniků v daném odvětví. Během uvedené mise bolivijské orgány potvrdily, že v návaznosti na rozhodnutí Ústavního soudu parlament pozměnil zákon o právech dětí a dospívajících s cílem opětovně stanovit minimální věkovou hranici na 14 let a uvést ji do souladu s Úmluvou MOP č. 138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání.

⁴³ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-fao-and-ilo-unite-end-child-labour-agriculture_en.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/clear-cotton-project-brochure_en.pdf.

⁴⁵ https://www.ilo.org/ipecc/projects/global/WCMS_649126/lang--en/index.htm.

Mládež

V roce 2019 pokračovala EU v provádění strategie EU pro mládež na období 2019–2027⁴⁶, v níž se potvrzuje, že evropská politika týkající se mládeže a veškerá opatření přijatá v rámci uvedené strategie by měla být pevně zakotvena v mezinárodním systému lidských práv. V návaznosti na dva ze čtyř hlavních cílů stanovených na konferenci EU o mládeži, míru a bezpečnosti, kterou v květnu 2018 uspořádala vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise Federica Mogheriniová – i) pokračovat ve vytváření otevřeného prostoru, v jehož rámci se budou moci mladí lidé setkávat, budovat dlouhodobé vztahy a přímo spolupracovat s EU; a ii) rozšířit unijní komunity mladých mírových aktivistů zahrnutím mladých lidí z Asie a Latinské Ameriky – byl v rámci Evropského portálu pro mládež zahájen nový projekt, který má předvést, jak EU spolupracuje s mladými lidmi z celého světa.⁴⁷ Cílem tohoto projektu je diverzifikovat obsah a dosah portálu prostřednictvím příběhů a možností vyplývajících z globálního rozměru spolupráce EU s mladými lidmi. Projekt přispívá rovněž k provádění závěrů Rady o opatřeních EU k posílení multilateralismu založeného na pravidlech⁴⁸ z června 2019, které vyzývají k zintenzivnění úsilí v oblasti veřejné diplomacie ohledně multilateralismu.

EU i nadále podporovala smysluplné zapojení mladých lidí, mimo jiné do takových projektů, jako například „Voices of the Sahel“ (Hlasy Sahelu). Projektu se daří přispívat ke strukturovanému dialogu mezi mladými lidmi z oblasti Sahelu a tamními orgány, který usnadňuje vytváření mechanismů pro dialog na místní, celostátní a regionální úrovni věnovaných pěti tematickým oblastem: vzdělávání a odborná příprava, ekonomické příležitosti, zapojení občanů a mír a bezpečnost (včetně migrace a radikalizace).

⁴⁶ https://ec.europa.eu/youth/news/eu-youth-strategy-adopted_de.

⁴⁷ https://europa.eu/youth/eu/article/62/69202_en.

⁴⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10341-2019-INIT/cs/pdf>.

Zřízení prvního střediska pro lidská práva na Národní univerzitě ve Východním Timoru

V roce 2019 pověřila Evropská unie Globální kampus pro lidská práva a demokracii, což je největší síť univerzit nabízejících postgraduální vzdělávání v oblasti lidských práv, aby vedla nový projekt zaměřený na budování kapacit s názvem „Rozvoj vzdělávání a výzkumu v oblasti lidských práv na Národní univerzitě ve Východním Timoru“. Cílem tohoto projektu v délce 23 měsíců, financovaného prostřednictvím EIDHR a prováděného v úzké spolupráci s delegací EU v Dili, je přispět k prosazování lidských práv, demokracie a rozvoje ve Východním Timoru zřízením střediska pro lidská práva v rámci Fakulty sociálních věd Národní univerzity.

Vytvoření prvního střediska pro lidská práva vychází z doporučení Komise pro pravdu a usmíření po ukončení konfliktu, v nichž se tato komise vyslovuje pro vytvoření vzdělávacích programů a zdrojů v oblasti lidských práv. Uvedené středisko se bude podílet na odborné přípravě, výzkumných činnostech a vytváření sítí na mezinárodní úrovni a předpokládá se, že se v rámci regionálního centra Globálního kampusu pro Asii a Tichomoří stane partnerem vysokých škol v sousedních zemích a zemích sdružení ASEAN. Účastníci projektu povedou od roku 2021 začleňování kurzů zaměřených na problematiku lidských práv do univerzitního vzdělávacího programu, a přispějí tak ke spravedlivějším a rovnoprávnějším poměrům ve Východním Timoru.

Středisko se navíc vyvíjí v živé centrum vzdělávání. Účastníci diskutovali o některých z nejpálčivějších místních otázek v oblasti lidských práv díky každotýdenním veřejným akcím, jichž se zúčastnily stovky mladých lidí, a rovněž díky několika informačním aktivitám realizovaným s místními organizacemi občanské společnosti a klíčovými vnitrostátními a mezinárodními zainteresovanými stranami, jako je úřad veřejného ochránce lidských práv a systém OSN ve Východním Timoru.

Starší osoby

V publikaci OSN s názvem „World Population Prospects 2019“ (Perspektivy vývoje světové populace 2019) bylo potvrzeno, že v roce 2018 počet osob ve věku od 65 let poprvé v historii převýšil počet dětí mladších pěti let. Podle prognóz se má ztrojnásobit počet osob ve věku od 80 let, a to ze 143 milionů v roce 2019 na 426 milionů v roce 2050. Medián věku v Evropě je 45 let, což je o 12 let více, než je medián věku ve světě, který činí 33 let. Tento posun v demografii se pozitivně odráží ve zvýšené celosvětové pozornosti věnované potřebám a právům starších osob.

V říjnu 2019 EU společně s Globální aliancí národních institucí pro lidská práva a s Národní komisí Korejské republiky pro lidská práva spolupředala v rámci procesu ASEM čtvrtou konferenci o globálním stárnutí populace a o lidských právech starších osob. Konference se zaměřila na právo starších osob na práci jakožto klíčový prvek jejich hospodářských, sociálních a kulturních práv. Program zahrnoval mimo jiné tato témata: antidiskriminace starších pracovníků; celoživotní vzdělávání a prohlubování dovedností a rekvalifikace pracovníků a změny na trhu práce v období čtvrté průmyslové revoluce. Samostatná jednání byla navíc věnována tématu mezigenerační solidarity s cílem nalézt řešení problému nenávisti a diskriminace vůči starším osobám.

Ve dnech 25. a 26. listopadu 2019 se EU účastnila africké regionální konference na vysoké úrovni o situaci v oblasti lidských práv starších osob. Na konferenci se sešli zástupci OSN a AU, jakož i Síť afrických národních institucí pro lidská práva a parlamentu Hospodářského společenství států západní Afriky (ECOWAS). Bylo tam konstatováno, že se očekává zvýšení počtu starších osob v Africe v letech 2017 a 2050 z 69 milionů na 226 milionů, s předpokládaným nárůstem o 229 procent, což je důvod k oslavám, jelikož je to v důsledku lepší zdravotní péče a výživy, lepšího vzdělávání a silnějších ekonomik.

V prohlášení a výzvě k přijetí opatření, které byly na konferenci vydány, bylo zdůrazněno, že cíl udržitelného rozvoje na tomto kontinentu nebude dosaženo, pokud nebudou na základě právních, rozvojových a humanitárních strategií podniknuta přímá opatření k posílení požívání sociálních, hospodářských, kulturních a politických práv ze strany starších osob.

EU se rovněž nadále účastnila činnosti Otevřené pracovní skupiny OSN (OEWG) pro otázky stárnutí. Na zasedání této pracovní skupiny konaném ve dnech 15. až 19. dubna 2019 EU aktivně přispěla k diskusím o tématu „Sociální ochrana a sociální zabezpečení včetně minimálních úrovní sociální ochrany“ a „Vzdělávání, odborná příprava, celoživotní učení a budování kapacit“. EU rovněž poskytla relevantní veřejně dostupné faktické informace (včetně informací od Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (EIGE) a Agentury EU pro základní práva (FRA)) o situaci starších osob v EU a zapojila se do výměny údajů a osvědčených postupů.

Během 41. zasedání Rady pro lidská práva v červnu 2019 učinila EU prohlášení v rámci panelové diskuse o technické spolupráci a budování kapacit v oblasti lidských práv starších osob a jejich autonomie a nezávislosti. EU uvítala přechod k přístupu ke stárnutí obyvatel založenému na právech, přičemž upozornila na zásady OSN pro seniory z roku 1991 a na nejistou situaci starších osob z hlediska sociálního zabezpečení a zdravotní péče, zejména v případě žen, které pracovaly v neformální ekonomice.

Lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby (LGBTI)

V roce 2019 bylo mnoho LGBTI osob po celém světě nadále terčem diskriminace, násilí a trestných činů z nenávisti. Násilí vyvolané averzí vůči LGBTI osobám podkopává lidská práva. Státy mají povinnost věnovat náležitou pozornost tomu, aby zamezily případům zbavení života a dalším násilným činům a tyto akty vyšetřovaly, trestaly a napravovaly. Pokud tak nečiní, jedná se o porušení jejich povinnosti respektovat a chránit právo každého člověka na život, svobodu a bezpečnost, jak je zaručeno článkem 3 Všeobecné deklarace lidských práv a články 6 a 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

EU se nezdřáhá vystupovat proti diskriminaci a vybízí státy, aby přijaly veškeré nezbytné kroky, zejména legislativní nebo správní opatření, k zajištění toho, aby sexuální orientace a genderová identita za žádných okolností nemohly sloužit jako základ pro trestní sankce. Jedním z příkladů je projev vysoké představitelky, místopředsedkyně Komise Federicy Mogheriniové přednesený dne 18. dubna v rámci mimořádné rozpravy Evropského parlamentu věnované Bruneji: „Jsme přesvědčení, že pro tento druh trestů neexistuje žádné opodstatnění. Žádný trestný čin nemůže být důvodem k amputacím či mučení, natož pak k trestu smrti. A nikdo by neměl být trestán za to, že někoho miluje. To nemůže být nikdy považováno za trestný čin.“

Během roku 2019 se EU nadále zabývala diskriminací a násilím vůči LGBTI osobám prostřednictvím kombinace politických dialogů a dialogů o lidských právech, informačních aktivit, finanční pomoci a specifických politických nástrojů. Konkrétněji se o lidských právech LGBTI osob diskutovalo v rámci 25 dialogů o lidských právech s partnerskými zeměmi. Kromě toho se EU věnovala veřejné a tiché diplomacii v zemích, kde byla lidská práva LGBTI osob napadána. V prohlášení vydaném v listopadu 2019 mluvčí vysoké představitelky, místopředsedkyně Komise vyzvala k propuštění pěti mužů v Malajsii, kteří byli odsouzeni k bití holí a odnětí svobody za vztahy s osobami stejného pohlaví.

Vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise vydala dne 17. května 2019 jménem EU prohlášení u příležitosti Mezinárodního dne proti homofobii, transfobii a bifobii. Při této významné příležitosti vyvěsilo 45 delegací EU po celém světě duhovou vlajku, aby tvůrce politik, osoby formující veřejné mínění, sociální hnutí, širokou veřejnost a sdělovací prostředky upozornily na odhodlání EU chránit lidská práva LGBTI osob.

Pokud jde o politiku rozšíření EU, je nediskriminace, včetně nediskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity, pro EU prioritou, a to i v souvislosti s jednáními o přistoupení a s procesem stabilizace a přidružení. V květnu 2019 vydala Komise v rámci zpráv o jednotlivých zemích tvořících součást balíčku týkajícího se rozšíření své nejnovější posouzení situace v oblasti práv LGBTI osob v jednotlivých zemích procesu rozšíření.

V roce 2019 EU nadále prosazovala intenzivnější partnerství s místními a mezinárodními organizacemi zabývajícími se problematikou lidských práv LGBTI osob, například pořádáním rozprav/seminářů o relevantních otázkách, včetně diskriminace LGBTI osob, a podporou kulturních akcí, konferencí či sociálních projektů. Například během konference na vysoké úrovni na téma „Advancing LGBTI equality in the EU: from 2020 and beyond (Prosazování rovnosti LGBTI osob v EU: od roku 2020 a v následujícím období)“ konané ve dnech 24. a 25. září 2019 proběhlo zvláštní zasedání věnované problematice lidských práv LGBTI osob v zemích procesu rozšíření a evropského sousedství a ve třetích zemích. V rámci této konference se uskutečnilo společné jednání Evropské komise a Světové banky u kulatého stolu s cílem posílit začleňování osob LGBTI na západním Balkáně. Na tomto jednání se setkali zástupci vlád z Černé Hory, Kosova, Republiky Severní Makedonie a Republiky Srbsko, jakož i zástupci organizací občanské společnosti z tohoto regionu zabývajících se problematikou LGBTI osob a další partneři v oblasti rozvoje. EU rovněž podpořila regionální konferenci, kterou ve dnech 7. až 9. listopadu uspořádala v Albánské republice organizace LGBTI Equal Rights Association for Western Balkans and Turkey (Sdružení pro rovná práva LGBTI osob pro oblast západního Balkánu a Turecka). V zemích jižního sousedství Evropská unie nadále podporovala regionální činnosti zaměřené na ochranu a prosazování lidských práv LGBTI osob v oblasti Blízkého východu a severní Afriky, a to i uspořádáním regionální konference ve dnech 27. až 29. září 2019, na níž se setkali aktivisté, organizace občanské společnosti a zástupci dárců.

EU přispěla k uspořádání výměny názorů mnoha zainteresovaných stran konané ve dnech 24. a 25. října 2019, která se týkala otázek, jako je například legislativa, antidiskriminace a reforma vzdělávacích programů v EU a Asii. Hlavním cílem bylo posílit vytváření sítí v rámci Asie a mezi Asií a EU sloužících k prosazování toho, aby LGBTI osoby mohly požívat veškerých lidských práv.

EU nadále prosazovala zásady rovnosti a nediskriminace rovněž v rámci fór OSN tím, že se soustavně a konstruktivně podílela na mandátech OSN zaměřených na problematiku násilí a diskriminace vůči LGBTI osobám a podporovala v tomto ohledu činnost OSN. V souladu s obecnými zásadami EU týkajícími se LGBTI osob a se závěry Rady EU o rovnosti LGBTI osob Evropská unie znovu zopakovala své odhodlání zasazovat se o rovnost a nediskriminaci a o to, aby všechny osoby bez ohledu na svou sexuální orientaci či genderovou identitu měly právo v plném rozsahu požívat lidských práv. EU bude nadále usilovat o to, aby držitelům mandátů OSN, včetně nezávislého experta na problematiku sexuální orientace a genderové identity, umožnila přístup do celé řady zemí a aby podporovala atmosféru dialogu s cílem pomoci překonat strach a podezřívavost. V září 2019 se zvláštní zástupce EU pro lidská práva zúčastnil konference OSN v New Yorku, která se zabývala tím, jak skoncovat s nenávislnými verbálními projevy vůči LGBTI osobám v rámci sociálních a tradičních médií. Během březnového zasedání Komise pro postavení žen uspořádala delegace EU v New Yorku doprovodnou akci na téma rovnosti transgender osob.

V rámci OBSE učinila EU prohlášení na zasedání Stálé rady u příležitosti Mezinárodního dne proti homofobii, transfobii a bifobii. EU nadále pečlivě sledovala situaci LGBTI osob v Čechenské republice Ruské federace a upozornila na ni v prohlášeních na zasedání Stálé rady OBSE a na zasedání OBSE o provádění závazků v oblasti lidské dimenze, které se konalo v září 2019 ve Varšavě. Touto otázkou se zabývala rovněž zpráva vypracovaná v rámci Moskevského mechanismu OBSE. Ve všech prohlášeních a intervencích EU týkajících se obecného tématu boje proti netoleranci a diskriminaci EU trvala na komplexním a inkluzivním přístupu zaměřeném na řešení všech forem netolerance a diskriminace.

V roce 2019 byla EU i nadále jedním z pěti hlavních dárců na světě, pokud jde o podporu poskytovanou organizacím občanské společnosti zabývajícím se problematikou LGBTI osob.

V roce 2019 EU uzavřela smlouvy v hodnotě 10 milionů EUR na projekty zaměřené na celosvětovou podporu obránců lidských práv zabývajících se prosazováním a ochranou lidských práv LGBTI osob, včetně zvláštních akcí v jižní Africe (Svazijsko, Malawi, Zimbabwe), střední Americe (Kostarika, Salvador, Honduras, a Nikaragua), jižní Americe (Bolívie, Kolumbie, Ekvádor, Peru) a v Rusku. Tyto projekty se zaměřovaly mimo jiné na: podporu preventivní bezpečnosti a ochrany před hrozbami; budování kapacit organizací, podporou místních iniciativ a občanských a nově vznikajících hnutí a podporou vytváření aliancí a sítí; posílení podpůrné činnosti na všech úrovních, i pokud jde o legislativní a politické reformy a zvyšování povědomí a podporu vedení strategických soudních sporů, podávání zpráv a vedení dokumentace, pokud jde o případy diskriminace.

Projekt „One Community, Many Voices“ (Jedna komunita, mnoho hlasů): kampaň týkající se práv LGBTI osob ve východním Karibiku

Projekt s názvem „One Community, Many Voices“ je iniciativou sedmi zemí v trvání 27 měsíců, která je financována z prostředků EU a realizována organizací PCI Media, jež je jedním z předních aktérů v oblasti komunikace v zájmu společenské změny, a organizace United and Strong Saint Lucia (Jednotní a silní – Svatá Lucie), která je jednou z nejvýraznějších organizací LGBTI ve východním Karibiku.

Program byl vytvořen v reakci na studii o způsobech vnímání místní LGBTI komunity a postojích vůči ní a byl koncipován tak, aby došlo pro LGBTI osoby na Svaté Lucii a ve východním Karibiku k novému uspořádání prostředí v oblasti lidských práv změnou společenských norem a způsobu vnímání, znalostí a postojů a byla tak omezena diskriminace, násilí a stigmatizace. Tohoto cíle má být dosaženo zejména vytvořením dvou zábavně-vzdělávacích (tzv. edutainment) médií – rozhlasové hry na pokračování a časopisu –, které mají být v rámci pilotního projektu otestovány na Svatém Lucii, dříve než budou využity jako nástroj k budování kapacit určený pro regionální partnery, kteří vytvoří své vlastní programy v oblasti komunikace v zájmu rozvoje (C4D) na Antigui a Barbudě, Barbadosu, Dominice, Grenadě, Svatém Kryštofu a Nevisu a na Svatém Vincenci a Grenadinách.

Rozhlasová hra na pokračování s názvem „iRight“ využívá fiktivní příběh k tomu, aby upozornila na různé otázky v oblasti lidských práv, včetně otázek týkajících se LGBTI komunity, a řešila je. V zájmu dalšího prohloubení komunitního dialogu následuje po této patnáctiminutové rozhlasové hře pětáctyřicetiminutová panelová diskuze a pořad uváděný určeným moderátorem, v němž mohou posluchači klást dotazy. V rámci panelové diskuse vystupují odborníci z různých oblastí, kteří informují a diskutují o otázce či otázkách lidských práv, jež byly v rozhlasové hře nadneseny. Pořad s dotazy posluchačů umožňuje veřejnosti svobodně sdílet vlastní zkušenosti a klást dotazy nebo zvyšovat informovanost o otázkách, jež jsou pro veřejnost považovány za důležité. Všech 21 epizod tohoto pořadu bylo vysíláno živě na stanici Radio Caribbean International (RCI) a následně bylo opětovně uvedeno na stanici HITZ FM.

Průzkumy mínění posluchačů potvrzují, že rozhlasová hra „iRight“ byla poutavá a realistická, že výstižně popsala současnou realitu v mnoha domácnostech a komunitách a že upozornila na otázky, které jsou součástí struktury společnosti na Svaté Lucii po celá desetiletí, jako je domácí násilí, ale že v ní byla rovněž zachycena nově se objevující témata, jež dosud nebyla v rámci veřejného prostoru otevřeně diskutována, jako je stigma LGBTI osob.

Osoby se zdravotním postižením

V roce 2019 došlo dne 9. dubna k přijetí Evropského aktu přístupnosti⁴⁹. Cílem tohoto aktu je zlepšit fungování vnitřního trhu EU s některými přístupnými výrobky a službami odstraněním překážek způsobených odlišnou legislativou. Usnadní v EU činnost podnikům a pomůže osobám se zdravotním postižením. Mnohé z těchto výrobků a služeb jsou důležité v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti, například počítače, audiovizuální služby a elektronické knihy. Akt reaguje na povinnosti v oblasti přístupnosti, které jsou pro EU jakožto smluvní stranu Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením závazné.

Kromě přínosů, jež uvedený akt osobám se zdravotním postižením a podnikům v Evropě poskytuje, představuje pro EU rovněž další nástroj pro výměnu osvědčených postupů a poznatků získaných v kontextu jejich dvoustranných a mnohostranných vztahů v rámci vnější činnosti, a to i prostřednictvím dialogů o lidských právech.

Na mnohostranných fórech se EU nadále aktivně podílela na diskusích o právech osob se zdravotním postižením. Dne 5. března EU aktivně přispěla k interaktivnímu dialogu se zvláštní zpravodajkou pro práva osob se zdravotním postižením a nezávislou expertkou na dodržování lidských práv osob s albinismem, který proběhl na 40. zasedání Rady pro lidská práva. Během každoroční rozpravy Rady pro lidská práva učinila EU prohlášení o otázkách týkajících se rehabilitace osob se zdravotním postižením, přičemž zdůraznila význam Evropského aktu přístupnosti.

Dne 26. února Evropská unie poprvé v kontextu Rady pro lidská práva uspořádala společně s Čínou doprovodnou akci nazvanou „Nikdo nesmí zůstat opomenut: klíčová úloha Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“. Při této akci bylo poukázáno na četné příležitosti, jež při dosahování pokroku v provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením poskytuje Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 a Evropský konsensus o rozvoji.

⁴⁹ Evropský akt přístupnosti, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202&langId=cs>.

V červnu Rada bezpečnosti na základě iniciativy Polska jednomyslně přijala vůbec první rezoluci o ochraně osob se zdravotním postižením v ozbrojených konfliktech (S/RES/2475). Vzhledem k tomu, že osoby s albinismem trpí v neúměrné míře různými druhy zdravotních postižení, EU znovu potvrdila svůj závazek bojovat za ochranu těchto osob a za jejich plné začlenění do společenského, hospodářského a politického života, jak je uvedeno v prohlášení mluvčí EU u příležitosti Mezinárodního dne osvěty o albinismu ze dne 13. června.

Dne 13. května se na každoročním pracovním fóru k provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením sešli zástupci unijních kontaktních míst, koordinačních a nezávislých mechanismů i občanské společnosti, včetně organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením. Účastníci jednali o politickém zapojení osob se zdravotním postižením s ohledem na volby do Evropského parlamentu, o tom, jak uplatňovat práva podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, a o vzájemné interakci této úmluvy a dalších mezinárodních úmluv, jako je Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluva o lidských právech a biomedicíně (úmluva z Ovieda) nebo Úmluva o mezinárodní ochraně dospělých osob.

Ve dnech 28. a 29. listopadu 2019 se v Bruselu konala konference u příležitosti každoročního Evropského dne osob se zdravotním postižením. Na uvedené konferenci, kterou uspořádala Evropská komise v partnerství s Evropským fórem osob se zdravotním postižením, se setkali politici, odborníci na vysoké úrovni a aktivisté z řad osob se zdravotním postižením, jež se zasazují o práva těchto osob. Hlavním předmětem jednání bylo začleňování problematiky práv osob se zdravotním postižením do všech opatření EU a zvyšování povědomí o každodenních problémech, jimž osoby se zdravotním postižením čelí. Konference rovněž poskytla příležitost k projednání předběžných zjištění veřejné konzultace o Evropské strategii pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020⁵⁰. Uvedená zjištění budou důležitá jako podklad při koncipování obnovených strategií EU pro pomoc osobám se zdravotním postižením na období po roce 2020. Varšava v průběhu této akce obdržela 10. výroční Evropskou cenu pro bezbariérová města (Access City) a na druhém a třetím místě byla oceněna města Castellón de la Plana ve Španělsku a Skellefteå ve Švédsku.

⁵⁰ Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=cs>.

Vzhledem k tomu, že osoby se zdravotním postižením jsou často nepřiměřeně zasaženy katastrofami, a s cílem zajistit, že humanitární projekty financované EU budou náležitě zohledňovat jejich potřeby, Evropská komise v roce 2019 zveřejnila operativní pokyny s názvem „Začleňování osob se zdravotním postižením do operací humanitární pomoci financovaných EU“. Tyto pokyny mají za cíl podpořit začlenění osob se zdravotním postižením, a to i tím, že zaměstnancům EU a humanitárním partnerům poskytnou nástroje, jimiž bude zajištěno jejich začlenění do koncepce, provádění a monitorování humanitárních projektů financovaných EU.

Práva původního obyvatelstva

V souladu se závazky EU týkajícími se mechanismů a procesů OSN zaměřených na problematiku původního obyvatelstva přispěla EU k oslavám Mezinárodního roku původních jazyků připomínanému v roce 2019. U příležitosti Mezinárodního dne původního obyvatelstva dne 9. srpna vydala vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise jménem EU prohlášení. V něm bylo ohrožení původních jazyků označeno za jeden z přímých důsledků soustavného porušování práv původních obyvatel na jejich tradiční půdu, území a zdroje a na jejich sebeurčení, jak jsou stanovena v Deklaraci práv původního obyvatelstva vydané OSN. V prohlášení EU byla rovněž uznána skutečnost, že původní obyvatelstvo čelí v nepřiměřené míře chudobě, změně klimatu a násilí, včetně genderově podmíněného násilí.

V roce 2019 investovala EU do iniciativ, které mají upozornit na problémy, s nimiž se původní obyvatelé v souvislosti s udržitelným rozvojem potýkají, a tyto iniciativy podporovala.

Nejdůležitější byla podpora, kterou EU nadále poskytovala pro účely nástroje s názvem Indigenous Navigator, jenž představuje nástroj ke shromažďování údajů s otevřeným zdrojovým kódem a k mapování toho, jak jsou dodržována práva původního obyvatelstva. Indigenous Navigator vychází z mezinárodních nástrojů v oblasti lidských práv, včetně Deklarace práv původního obyvatelstva vydané OSN a relevantních cílů udržitelného rozvoje a souvisejících ukazatelů. Organizace zastupující původní obyvatelstvo a EU tento nástroj využívají na fórech OSN, kde prosazují celosvětovou podporu a dodržování práv původního obyvatelstva. Během výročního zasedání Stálého fóra OSN pro otázky původních obyvatel v dubnu 2019 spolupořádala EU seminář, na němž byla prezentována předběžná zjištění týkající se komunit původního obyvatelstva ze tří kontinentů. EU rovněž podpořila akci na zasedání politického fóra na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji, které se konalo v červenci 2019 pod záštitou Hospodářské a sociální rady. Nástroj Indigenous Navigator přispěl ke zprávám a dobrovolným vnitrostátním přezkumům předloženým na zasedání uvedeného fóra a následně k přípravě summitu o udržitelném rozvoji, který se konal v září v rámci Valného shromáždění OSN.

Problémům, s nimiž se původní obyvatelé potýkají, je rovněž věnována zvýšená pozornost EU, pokud jde o souvislosti mezi lidskými právy, životním prostředím a klimatem. Během Evropských rozvojových dnů, které se konaly v červnu 2019, uspořádala Evropská unie akci zaměřenou na posílení mezinárodní solidarity s původními obyvateli a obránci lidských práv v oblasti životního prostředí a na zvýšení podpory jim poskytované. Na další akci během Evropských rozvojových dnů, která byla zaměřena na nediskriminaci a lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky, vystoupili rovněž odborníci na problematiku původního obyvatelstva spolu s odborníky na další často diskriminované skupiny, jako jsou dálité (osoby, které čelí diskriminaci na základě kasty).

V rámci 21. každoročního fóra EU a nevládních organizací o lidských právech, jehož tématem bylo budování spravedlivé environmentální budoucnosti, se uskutečnilo zvláštní zasedání věnované otázkám týkajícím se původních obyvatel. Odborníkům na problematiku původního obyvatelstva, včetně zvláštní zpravodajky OSN pro práva původního obyvatelstva, spolu s mladými lidmi z řad původních obyvatel byl v rámci diskuse poskytnut značný prostor, což jim umožnilo vyjádřit obavy původních obyvatel a poukázat na to, jak by mohli původní obyvatelé přispět k budování spravedlivé environmentální budoucnosti.

Práva příslušníků menšin

Ačkoliv v roce 2019 byla situace příslušníků menšin nadále náročná na mnoha místech po celém světě, nejvážnější byla situace komunity Rohingů v Myanmaru/Barmě a Bangladéši. V roce 2019 reagovala EU na naléhavou potřebu pomoci zaměřené na záchranu života uprchlíků a vysídlených osob a na hostitelské komunity po celé severní části Rakhinského státu (Myanmar/Barma) a v příhraniční oblasti s centrem ve městě Cox's Bazar v Bangladéši poskytnutím humanitární pomoci v hodnotě 43 milionů EUR. V souvislosti s rezolucí Rady pro lidská práva o situaci v oblasti lidských práv v Myanmaru/Barmě se Evropská unie nadále zabývala rovněž případy porušování a zneužívání lidských práv, jakož i diskriminací, jejichž oběťmi jsou příslušníci menšin, a zajišťovala nezbytné podmínky pro bezpečný, důstojný a dobrovolný návrat uprchlíků. Kromě toho EU nadále vyzývala k tomu, aby byl do země umožněn přístup zvláštní zpravodajce pro situaci v oblasti lidských práv v Myanmaru/Barmě, a vyzvala zvláštní vyslankyni generálního tajemníka OSN, aby spolupracovala se všemi zainteresovanými stranami s cílem identifikovat udržitelná řešení této krize.

EU vyjádřila prostřednictvím různých kanálů znepokojení ohledně neustále se zhoršující situace v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang a v Tibetu s ohledem na lidská práva. V prohlášení, které u příležitosti Mezinárodního dne lidských práv dne 10. prosince učinila delegace EU v Číně, EU upozornila na zprávy, které poukazují mimo jiné na masové zadržování Ujgurů a dalších menšin v politických „převýchovných střediscích“ a o pokračujícím zastrahování občanů v oblasti Sin-ťiang prostřednictvím masového sledování. Uvedla rovněž, že Ujgurové žijící v zahraničí, a to i v EU, jsou obtěžováni a v některých případech nedobrovolně navraceni do Číny. EU prohlásila, že je připravena s Čínou úzce spolupracovat v rámci dialogu o lidských právech mezi EU a Čínou a v rámci mnohostranných fór s cílem prosazovat dodržování zásad právního státu a lidských práv zakotvených ve Všeobecné deklaraci lidských práv.

Ochrana národnostních či etnických, náboženských a jazykových menšin je základní zásadou mezinárodního práva v oblasti lidských práv a zakládajících smluv EU. Práva příslušníků menšin proto zaujímala významné místo v rámci dialogů o lidských právech s partnerskými zeměmi, a to zejména těmi, v nichž menšiny žijí. Tyto diskuse umožnily vzájemnou výměnu informací ohledně legislativy v oblasti nediskriminace a úsilí zaměřeného na boj proti nenávisným verbálním projevům a trestným činům z nenávisi a proti vícenásobné diskriminaci, jíž jsou vystaveny ženy náležející k menšinám. Díky těmto diskusím rovněž mohly delegace EU provádět osvětovou činnost týkající se často přehlížených skupin, jako jsou osoby čelící diskriminaci na základě kasty, lidé afrického původu a Romové. V průběhu roku se EU aktivně podílela na prosazování tolerance a úcty k rozmanitosti a na prosazování práv příslušníků národnostních menšin v souladu s platnými normami a standardy OSN, Rady Evropy a OBSE⁵¹. Diskuse o situaci a právech příslušníků menšin probíhaly rovněž na mnohostranných fórech, jako je OBSE, Rada Evropy a OSN, a to i prostřednictvím podpory držitelů mandátů a úřadů, jež se zaměřují na příslušníky menšin. V rámci OSN vydala EU prohlášení dne 13. března v rámci interaktivního dialogu se zvláštním zpravodajem pro otázky menšin na zasedání Rady pro lidská práva a dále dne 22. října na zasedání Třetího výboru Valného shromáždění OSN. Na 12. zasedání fóra OSN pro problematiku menšin, které se uskutečnilo ve dnech 28. a 29. listopadu, učinila EU prohlášení na téma „Vzdělávání, jazyk a lidská práva menšin“. EU se rovněž aktivně účastnila prvního Evropského regionálního fóra pro problematiku menšin, které uspořádal zvláštní zpravodaj pro otázky menšin a které se konalo v Evropském parlamentu v Bruselu ve dnech 6. a 7. května. Prostřednictvím těchto fór EU upozornila na své politiky v oblasti inkluzivního vzdělávání, uznávání jazykové rozmanitosti a práv příslušníků menšin, jak jsou formulována v unijních a mezinárodních právních předpisech.

⁵¹ Mimo jiné s doporučeními týkajícími se národnostních menšin v mezistátních vztazích z roku 2008 (tzv. Bolzanská doporučení), <https://www.osce.org/hcnm/bolzano-bozen-recommendations?download=true>.

Uznání jazyka tamazight v Maroku

Dne 10. června 2019 maročtí zákonodárci jednomyslně schválili zákon, kterým se v praxi zavádí status úředního jazyka pro jazyk tamazight, což výrazně podpořilo práva příslušníků menšin, včetně kulturních práv, a zachování nehmotného dědictví v Maroku.

Přibližně jedna třetina obyvatel Maroka běžně hovoří jedním ze tří dialektů, které tvoří jazyk tamazight také známý jako berberština. Jazyk tamazight byl uznán jako úřední jazyk v marocké ústavě z roku 2011 a byl mu v ní udělen stejný status jako arabštině. Zákon přijatý v červnu 2019 podporuje další začleňování jazyka tamazight do marockého vzdělávacího systému a do veřejného života v Maroku.

Cílem nového zákona je zejména rozšířit používání jazyka tamazight ze strany státních a místních orgánů, jakož i v rámci veřejných služeb a vzdělávacího systému. Jedním z nejviditelnějších důsledků nového statusu jazyka tamazight je to, že se písmo tifinagh, které se používá k zapisování jazyka tamazight, začalo společně s arabštinou a francouzštinou objevovat na veřejných budovách a úředních tabulích. EU prosazuje jazyk tamazight a jazykových práv v Maroku podporuje, a to zejména tím, že tento jazyk zahrnula mezi jazyky, v nichž delegace EU v Rabatu zveřejňuje na sociálních sítích audiovizuální materiály.

Rasismus, rasová diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivost

V březnu 2019 přijala Rada obecné zásady EU v oblasti lidských práv týkající se zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti⁵². Tyto obecné zásady mají široký rámec, který zahrnuje všechny zakázané důvody diskriminace. Koncepční a operativní pokyny, které z těchto zásad vyplývají pro orgány a úředníky EU a pro členské státy, jsou nicméně přímo uplatnitelné v boji proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. Obsahují pojmy, které se často používají při analýze a popisu rasismu a rasové diskriminace, jako je například diskriminace de jure a de facto, přímá a nepřímá diskriminace, strukturální diskriminace, diskriminační profilování a vícenásobná diskriminace.

V obecných zásadách se rovněž jednoznačně zdůrazňuje, že používání a výklad pojmu „rasa“ neznamená akceptování teorií, které se pokoušejí určit existenci rozdílných lidských ras.

Kromě toho Komise v březnu 2019 zveřejnila pracovní dokument svých útvarů⁵³ s názvem „Countering racism and xenophobia in the EU: fostering a society where pluralism, tolerance and non-discrimination prevail“ (Potírání rasismu a xenofobie v EU: převládá podpora společnosti založené na pluralismu, toleranci a nediskriminaci).

V pracovním dokumentu útvarů Komise jsou popsána zesílená opatření v minulosti a současnosti zaměřená na řešení výzev, jimž EU v oblasti rasismu, xenofobie a související nesnášenlivosti čelí. Dále je v něm podán přehled dosaženého pokroku, a to i pokud jde o vytvoření pevného právního rámce, jakož i pokroku zajištěného uplatňováním přístupu založeného na komplexním přezkumu politiky a zaměřeného na podporu rovnosti a nediskriminace. Jsou v něm rovněž identifikovány některé oblasti, které si v blízké budoucnosti zaslouží zvláštní pozornost, a to i pokud jde o specifické skupiny či komunity, jako jsou lidé afrického původu, židovské a muslimské komunity a Romové. Komplexní přehled politické, právní a faktické situace v rámci EU ve spojení s pokyny uvedenými v obecných zásadách EU týkajících se nediskriminace se v hojné míře využívají v rámci dvoustranných a mnohostranných kontaktů EU.

⁵² Rada Evropské unie, Brusel, 18. března 2019, dokument 6337/19.

⁵³ Brusel, 15. března 2019, SWD (2019) 110 final.

V roce 2019 vyzývala EU k všeobecné ratifikaci a účinnému provádění Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, to jak při dvoustranných dialozích s partnerskými zeměmi, tak i v rámci OSN, jako například v Radě OSN pro lidská práva, Třetím výboru Valného shromáždění OSN a v rámci monitorovacích mechanismů zaměřených na provádění Durbanské deklarace a akčního programu.

12. HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ PRÁVA

V souladu s cílem č. 17 akčního plánu EU pro lidská práva a demokracii Evropská unie v roce 2019 naplňovala komplexní agendu zaměřenou na prosazování hospodářských, sociálních a kulturních práv. Činila tak uplatňováním třístupňového přístupu: i) zvýšením důrazu na hospodářská, sociální a kulturní práva v rámci vnější činnosti; ii) vypracováním operativních a politických pokynů týkajících se hospodářských, sociálních a kulturních práv pro EU a její členské státy působící ve třetích zemích; a iii) zintenzivněním úsilí o ochranu obránců lidských práv, kteří usilují o prosazování hospodářských, sociálních a kulturních práv, a to i v souvislosti se změnou klimatu.

Vedoucí představitelé EU změnu klimatu zařadili mezi priority agendy EU. Diskuse na každoročním fóru EU a nevládních organizací o lidských právech konaném v Bruselu, které bylo zaměřeno na vazbu mezi životním prostředím a lidskými právy, přispěly k formování vnější politiky EU v rámci nové Zelené dohody.

Na mnohostranné úrovni Evropská unie a její členské státy soustavně podporují rezoluce podle bodu 3 (Podpora a ochrana všech lidských, občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv, včetně práva na rozvoj) v rámci Rady pro lidská práva a Třetího výboru Valného shromáždění OSN. Patří mezi ně každoroční rezoluce o lidských právech a životním prostředí, rezoluce o lidských právech a změně klimatu a rezoluce o obráncích lidských práv a obráncích lidských práv v oblasti životního prostředí.

V roce 2019 stály členské státy EU, stejně jako v předchozích letech, v čele úspěšně završeného úsilí o přijetí značného počtu iniciativ v oblasti hospodářských, sociálních a kulturních práv v rámci Valného shromáždění OSN a Rady pro lidská práva, včetně rezolucí týkajících se:

- práva na vzdělání (rezoluce předložena Portugalskem);
- adekvátního bydlení jako součásti práva na adekvátní životní úroveň a práva na nediskriminaci v této souvislosti (předložena společně Brazílií, Finskem, Namibií a Německem);
- práva na práci (předložena společně Egyptem, Indonésií, Mexikem, Rumunskem a Řeckem);
- otázky naplňování hospodářských, sociálních a kulturních práv ve všech zemích (předložena Portugalskem);
- lidských práv na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky (předložena společně Německem a Španělskem);
- kulturních práv a ochrany kulturního dědictví (předložena společně Argentinou, Etiopií, Irákem, Irskem, Itálií, Kyprem, Mali, Polskem, Republikou Srbsko, Řeckem a Švýcarskem);
- duševního zdraví a lidských práv (předložena společně Brazílií a Portugalskem);
- práv na sociální zabezpečení (předložena společně Finskem, Islandem, Jihoafrickou republikou a Namibií).

EU rovněž dále podporovala a chránila integritu a nezávislost mandátu vysoké komisařky OSN pro lidská práva a jejího úřadu, a to i pokud jde o tematickou angažovanost a podporu zvláštních postupů Rady pro lidská práva. EU podporovala několik zvláštních zpravodajů OSN zabývajících se hospodářskými, sociálními a kulturními právy, včetně zvláštní zpravodajky v oblasti kulturních práv, zvláštní zpravodajky pro problematiku adekvátního bydlení, zvláštního zpravodaje pro lidská práva na vodu a odpovídající hygienické podmínky, zvláštní zpravodajky pro problematiku potravin, zvláštního zpravodaje pro situaci obránců lidských práv, zvláštního zpravodaje pro problematiku povinností v oblastech lidských práv týkajících se života v bezpečném, čistém, zdravém a udržitelném životním prostředí a zvláštního zpravodaje pro problematiku dopadu environmentálně šetrného zacházení s nebezpečnými látkami a odpady a jejich likvidace na lidská práva a zvláštního zpravodaje pro právo každého na nejvyšší dosažitelnou úroveň fyzického a duševního zdraví, a s těmito zvláštními zpravodaji spolupracovala.

V roce 2019 se EU dále podílela na iniciativě s názvem „Good Human Rights Stories“ (Pozitivní příklady z oblasti lidských práv), která je realizována pod vedením EU. V uvedeném roce EU prezentovala novou směrnici EU o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem⁵⁴, díky níž se rozšiřují stávající práva pro pracující rodiče a pečující osoby s cílem umožnit lepší rozložení pečovatelských povinností v rodinách. Vzájemné obohacování prostřednictvím těchto osvědčených postupů zásadním způsobem doplňuje důležitou ale náročnou práci v rámci systému OSN v oblasti lidských práv. Byly spuštěny internetové stránky⁵⁵ věnované této iniciativě, na nichž jsou uvedeny informace o minulých a budoucích akcích, jakož i všechna videa a profilové reportáže sdílené členy koalice.

Další součástí veřejné diplomacie EU na mnohostranné úrovni byl projev na politickém fóru na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji, které se v červenci uskutečnilo v New Yorku. V jeho rámci EU uvedla lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky do souvislosti se změnou klimatu a jejím dopadem na komunity ve zranitelném postavení. Tuto příležitost využila ke zvýšení povědomí o dvou souborech obecných zásad v oblasti lidských práv, jež v červnu 2019 přijala Rada EU: první se týkal nezávadné pitné vody a odpovídajících hygienických podmínek a druhý nediskriminace.

Obecné zásady EU v oblasti lidských práv zaměřené na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky, představují v rámci naší činnosti zaměřené na dodržování, ochranu a naplňování lidských práv na adekvátní životní úroveň průlomový krok. Tyto obecné zásady jsou historicky prvními obecnými zásadami týkajícími se hospodářských, sociálních a kulturních práv. Je v nich zdůrazněn závazek EU přispět v celosvětovém měřítku k uplatňování práv na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky a jsou v nich definovány priority pro vnější činnost EU. Tyto obecné zásady jsou jedním z mnoha kroků, jež EU činí v rámci úsilí o postupné dosažení cíle udržitelného rozvoje č. 6, jímž je „zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi“, a cíle udržitelného rozvoje č. 13, jímž je „přijetí bezodkladných opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů“. V těchto obecných zásadách se uvádí, že lidské právo na nezávadnou pitnou vodu poskytuje každému člověku bez rozdílu nárok na přístup k dostatečnému množství nezávadné, přijatelné, fyzicky a finančně dostupné vody pro potřebu osobní i v domácnosti, zatímco lidské právo na odpovídající hygienické podmínky poskytuje každému člověku bez rozdílu ve všech oblastech života nárok na fyzický a finančně dostupný přístup k odpovídajícím hygienickým zařízením, která jsou bezpečná, čistá, zabezpečená, sociálně a kulturně přijatelná a která zajišťují soukromí a důstojnost. Přijetím těchto nových obecných zásad byla lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky začleněna do zahraniční politiky a činnosti EU.

⁵⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=9438&langId=en>.

⁵⁵ <https://goodhumanrightsstories.net/>.

V prosinci 2019 uspořádala EU vzdělávací seminář o obecných zásadách v oblasti lidských práv, který delegacím EU umožnil začlenit problematiku lidských práv na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky do svých činností na politické a operační úrovni, jakož i v rámci kapitoly o hospodářských, sociálních a kulturních právech zahrnuté do jejich strategií pro jednotlivé země v oblasti lidských práv a demokracie a souvisejících zpráv.

Zlepšení přístupu k nezávadné vodě a odpovídajícím hygienickým podmínkám pro hostitelské komunity a uprchlíky v jednom z nejchudších regionů ve východním Súdánu

Svěřenský fond EU pro oblast Afrického rohu podporuje přístup k vodě a odpovídajícím hygienickým podmínkám v jednom z nejchudších regionů ve východním Súdánu. V devíti uprchlických táborech a v místních komunitách žije 90 tisíc uprchlíků. Téměř všichni z nich jsou mladí Eritrejci a každý měsíc přijede přibližně dalších tisíc Eritrejců. Současná zařízení nejsou dostačující k uspokojení základních potřeb těchto uprchlíků a rostoucího počtu nově přichozích. Tento projekt v hodnotě 2 milionů EUR v roce 2019 po třech letech skončil a přispěl k obnově a vybudování vodních zdrojů pro lidské a zemědělské využití, podporoval nakládání s odpady a jejich likvidaci a zajistil latríny ve školách a zdravotnických zařízeních, a to jak v táborech, tak v okolních vesnicích. Díky projektu se rovněž zlepšila kapacita ministerstev a místní správy, jež za správu a údržbu nových zařízení a systémů dodávajících vodu odpovídají. Kromě toho tento projekt podpořil dodržování hygieny a bezpečných hygienických podmínek v komunitách. Díky tomuto projektu se zlepšily životní podmínky přibližně 5 milionů uživatelů, 11 000 studentů a 400 učitelů ve 26 školách a zlepšila se situace ve 2 zdravotních střediscích a nemocnici.

„V minulosti jsme kupovali vodu od obchodníků, kteří ji přiváželi na oslech, ale stálo nás to spoustu peněz. Pokud jde o školu, měli jsme problémy s hygienickými zařízeními. Předtím jsme neměli nic, ale nyní máme čistou vodu a koupelny a žijeme v lepším a čistém prostředí,“ řekl Ahmed Abdelkader, učitel ve škole Dar Alslam v Kassale.

EU navíc nadále věnovala zvýšenou pozornost problematice hospodářských, sociálních a kulturních práv při dvoustranných dialozích se třetími zeměmi. Otázkami týkajícími se hospodářských, sociálních a kulturních práv a ochrany životního prostředí se například zabývaly strany v rámci říjnového dialogu o lidských právech s Kubou. Při politickém dialogu s Eritreou byla otázka dodržování, ochrany a naplňování hospodářských, sociálních a kulturních práv řešena ve vztahu k doporučením vydaným na základě procesu všeobecného pravidelného přezkumu, v jehož rámci Eritrea souhlasila s tím, že se bude zabývat právem na vzdělání, zdraví, bydlení a adekvátní životní úroveň a právem na kulturu a ochranu kulturního dědictví.

V rámci naší rozvojové spolupráce se dostalo problematice hospodářských, sociálních a kulturních práv v roce 2019 další podpory. EU považuje kulturní práva za prvek, který umožňuje rozvoj i sociální začleňování. V závěrech Rady z dubna 2019 bylo znovu zdůrazněno, že je důležité podporovat místní kulturní odvětví jakožto oblasti stimulující inkluzivní a udržitelný rozvoj, kulturní rozmanitost, inovace a ekonomickou odolnost, a bylo v nich podpořeno zahrnutí kultury do spolupráce se třetími zeměmi.

EU plně podporuje cíl udržitelného rozvoje č. 4 a úsilí UNESCO v oblasti inkluzivní kultury a vzdělávání, jež zajišťuje, aby nikdo nebyl opomenut, a to bez ohledu na etnickou příslušnost, pohlaví nebo postižení. Členské státy EU jsou společně i nadále největšími přispěvateli do řádného rozpočtu UNESCO a EU a členské státy zůstávají nejvýznamnějším dobrovolným dárcem. Členské státy EU mezi sebou rovněž úzce koordinovaly svou činnost s cílem udržovat hlavní mechanismus UNESCO na ochranu lidských práv v oblasti vzdělávání, vědy a kultury. Tento mechanismus zajišťuje posuzování případů a otázek předložených UNESCO, které se týkají údajného porušování práva na vzdělání, práva účastnit se kulturního života, práva vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a práva využívat výhod vědeckého pokroku a jeho uplatňování.

EU nadále podporovala a chránila obránce lidských práv v ohrožení, včetně obránců lidských práv v oblasti životního prostředí, kteří bojují za to, aby byla tato práva naplňována v rámci jejich vlastních komunit i na vnitrostátní a celosvětové úrovni. Obránci lidských práv v oblasti životního prostředí usilující o zajištění nezávadné pitné vody a odpovídajících hygienických podmínek se v rámci své činnosti zabývají všemi fázemi hospodaření s vodou a odpovídajícími hygienickými zařízeními a souvisejícími stupni dodavatelského řetězce, jakož i politikami v této oblasti, mimo jiné v souvislosti s ochranou přírodních zdrojů proti nadměrnému využívání či poškození. Patří mezi ně osoby, které pracují na mezinárodní a regionální úrovni, ale rovněž lidé žijící v odlehlých vesnicích, lesích nebo v horách, a vůdčí osobnosti z řad původního obyvatelstva nebo příslušníci komunit, kteří brání své tradiční území před poškozením způsobeným rozsáhlými projekty, jako je těžba nerostných surovin. Globální analýza vypracovaná v roce 2018 organizací Front Line Defenders ukázala, že 77 % obránců lidských práv, kteří byli v roce 2018 zabití, se věnovalo otázkám environmentálních práv. EU poskytovala obráncům lidských práv v ohrožení politickou i finanční podporu. Prostřednictvím finančních prostředků z EIDHR určených na mechanismus EU pro obránce lidských práv s názvem „ProtectDefenders.eu“ (v hodnotě 20 milionů EUR na období 2015–2019) dostalo od roku 2015 prostřednictvím kombinace krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých iniciativ podporu více než 30 000 obránců lidských práv a jejich rodin. EU zvláště reagovala na situaci obránců lidských práv zabývajících se otázkami životního prostředí: na základě globální výzvy k podávání návrhů v rámci EIDHR v roce 2017 bylo přiděleno 5 milionů EUR na projekty zaměřené na „podporu obránců lidských práv v oblasti práv souvisejících s půdou a práv původního obyvatelstva, mimo jiné v kontextu zabírání půdy a změny klimatu“, čímž se zlepšila situace stovek obránců lidských práv v oblasti životního prostředí po celém světě.

Prostřednictvím finančních prostředků z EIDHR Evropská unie rovněž přispěla ke zlepšení monitorování a posílení provádění klíčových mezinárodních úmluv o lidských právech a práci (MOP) v zemích, které využívají režim GSP+ v rámci všeobecného systému preferencí (GSP). Za tímto účelem EU podporovala aktéry občanské společnosti a posilovala jejich postavení. Na základě uplatňování tohoto přístupu založeného na právech Evropská unie poskytla značné finanční prostředky na podporu pracovních práv, sociálních politik, práva na zdraví, sociální ochranu, práva na vzdělání, přístup k potravinám, vodě a odpovídajícím hygienickým podmínkám a na adekvátní životní úroveň s využitím různých zeměpisných nástrojů, jako je Evropský rozvojový fond (ERF), nástroj pro rozvojovou spolupráci a evropský nástroj sousedství a partnerství, i tematických programů, jako je například tematický program v oblasti potravinového zabezpečení a program pro globální veřejné statky a výzvy. EU například ve spolupráci s MOP prosazovala pracovní práva v Myanmaru/Barmě a činnost platformy pro hospodářské a sociální záležitosti na západním Balkáně s cílem posílit mechanismy pro smírné řešení pracovních sporů a zlepšit a modernizovat inspekce práce.

13. PODNIKÁNÍ A LIDSKÁ PRÁVA

EU se v roce 2019 nadále zabývala problematikou dodržování lidských práv ze strany podniků v rámci svých dodavatelských řetězců, pokračovala v podpoře činnosti obránců lidských práv a v usnadňování přístupu k opravným prostředkům. EU vyzývala státy a všechny podnikatelské subjekty, nadnárodní i tuzemské, aby uplatňovaly a dodržovaly obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv a jejich tři pilíře: „povinnost státu poskytovat ochranu“; „odpovědnost podniků za dodržování lidských práv“ a „přístup k opravným prostředkům“. EU tuto otázku aktivně prosazovala v rámci dialogů o lidských právech s rostoucím počtem třetích zemí, zejména v Latinské Americe a Asii, jakož i s regionálními organizacemi, jako je ASEAN a AU. Do konce roku 2019 přijalo národní akční plány v oblasti podnikání a lidských práv 16 členských států EU, což představuje většinu z 24 zemí, které tyto plány dosud přijaly. EU podpořila regionální akci vzájemného učení týkající se národních akčních plánů, kterou v květnu roku 2019 uspořádalo belgické ministerstvo zahraničních věcí.

EU rovněž pokračovala v prosazování sociální odpovědnosti podniků, odpovědného chování podniků a zásad v oblasti podnikání a lidských práv jakožto součásti širší práce na provádění cílů udržitelného rozvoje. V diskusním dokumentu „Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030“, který byl zveřejněn v lednu roku 2019, Komise zdůraznila, že vzhledem k rostoucí složitosti a globalizaci dodavatelských řetězců je důležité podporovat uplatňování přísných norem udržitelnosti také ve třetích zemích.

V březnu 2019 zveřejnila Komise přehled věnovaný pokroku v oblasti sociální odpovědnosti podniků, odpovědného chování podniků a podnikání a lidských práv ve všech oblastech politiky.⁵⁶ Od roku 2011 se uskutečnilo více než 200 iniciativ, které do oblasti sociální odpovědnosti podniků, odpovědného chování podniků a podnikání a lidských práv spadají, a to s využitím inteligentní kombinace dobrovolných a regulačních opatření.

⁵⁶ Corporate Social Responsibility, Responsible Business Conduct, and Business and Human Rights — Overview of Progress, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/34963?locale=cs>.

Kótované společnosti, banky a pojišťovací společnosti s více než 500 zaměstnanci jsou povinny uvádět ve zprávách o řízení nefinanční informace, jak stanoví směrnice EU o uvádění nefinančních informací⁵⁷. K uvedeným informacím patří environmentální, sociální a pracovní aspekty, respektování lidských práv, otázky boje proti korupci a úplatkářství. Přehled nefinančních informací by měl zahrnovat informace o postupech náležité péče uplatňovaných podnikem, jakož i o „hlavních rizicích, jež jsou spojena s operacemi podniku, včetně, je-li to relevantní a přiměřené, jeho obchodních vztahů, produktů nebo služeb, které by mohly mít nepříznivé dopady [...], a způsobu, jakým podnik tato rizika řídí“. Komise v současné době provádí kontrolu účelnosti rámce EU pro podávání zpráv ze strany podniků, včetně směrnice o uvádění nefinančních informací.

Evropský parlament a Rada dosáhly v březnu 2019 politické dohody o novém nařízení EU o zpřístupnění informací o udržitelnosti ve finančním sektoru. Toto nařízení bude vyžadovat, aby někteří účastníci finančního trhu zveřejnili na svých internetových stránkách a v dokumentech před uzavřením smlouvy informaci o politikách náležité péče ve vztahu k hlavním nepříznivým dopadům svých investičních rozhodnutí na životní prostředí a společnost.

Komise uskutečnila v průběhu roku 2019 analytickou a konzultační činnost s příslušnými zúčastněnými stranami s cílem posoudit případnou potřebu požadovat od vedení podniků, aby vypracovaly a zpřístupnily strategii udržitelnosti, včetně vhodné náležité péče v celém dodavatelském řetězci, a měřitelné cíle v oblasti udržitelnosti. Tato činnost zahrnuje rovněž otázky související s dětskou prací. Tato studie týkající se požadavků náležité péče v dodavatelském řetězci se zaměřila na požadavky na identifikaci, prevenci, zmírňování a odpovědnost v případech porušování lidských práv a škod na životním prostředí, a to i v oblasti klimatu.⁵⁸ Kromě toho Komise koordinuje své úvahy o uvedených požadavcích náležité péče, probíhajícím procesu přezkumu směrnice o vykazování nefinančních informací a dalších iniciativách zahájených v rámci Zelené dohody pro Evropu. V roce 2020 proběhnou veřejné konzultace, které v těchto otázkách umožní další zapojení zúčastněných stran.

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU ze dne 22. října 2014, kterou se mění směrnice 2013/34/EU, pokud jde o uvádění nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami.

⁵⁸ Studie týkající se požadavků náležité péče v průběhu dodavatelského řetězce, <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/8ba0a8fd-4c83-11ea-b8b7-01aa75ed71a1>.

V listopadu 2019 spustila Evropská komise on-line portál Due Diligence Ready!⁵⁹, na kterém mohou podniky nalézt informace, jak kontrolovat zdroje kovů a nerostných surovin, které vstupují do jejich dodavatelských řetězců. Tento portál pomůže podnikům zajistit, aby se při získávání zdrojů kovů a nerostných surovin respektovala lidská práva a tím se zvýšila transparentnost a odpovědnost v rámci jejich hodnotových řetězců.

Pokud jde o přístup k mechanismům nápravy pro oběti porušování lidských práv, Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) pracovala na studii navazující na stanovisko zveřejněné v dubnu 2017 týkající se zlepšování přístupu k opravným prostředkům v oblasti podnikání a lidských práv na úrovni EU.⁶⁰ Uvedená agentura pracovala rovněž na shromažďování informací o soudních a mimosoudních mechanismech v členských státech, pokud jde o přístup obětí porušování lidských práv v souvislosti s podnikáním k opravným prostředkům, jak bylo navrženo Komisí v srpnu 2017. Výsledky studie budou zveřejněny v roce 2020. Komise rovněž začala pracovat na doplnění stránky na portálu evropské e-justice s informacemi o nápravě.⁶¹

Rozvojová spolupráce hraje zvláštní úlohu při prosazování odpovědného řízení hodnotových řetězců a souladu se sociálními a environmentálními normami a lidskými právy v zemích mimo EU, jak je uvedeno ve sdělení nazvaném „Posílení úlohy soukromého sektoru při dosahování udržitelného růstu podporujícího začlenění v rozvojových zemích“.⁶² EU podpořila širokou škálu projektů týkajících se sociální odpovědnosti podniků, odpovědného chování podniků a udržitelné výroby a spotřeby, jejichž prostřednictvím zapojila klíčové subjekty v rozvojových zemích, mimo jiné prostřednictvím mnohostranných partnerství zúčastněných subjektů.

⁵⁹ Due Diligence Ready!, https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/due-diligence-ready_cs.

⁶⁰ [Improving access to remedy in the area of business and human rights at the EU level, 2017.](https://e-justice.europa.eu/)

⁶¹ <https://e-justice.europa.eu/>.

⁶² Sdělení „Posílení úlohy soukromého sektoru při dosahování udržitelného růstu podporujícího začlenění v rozvojových zemích“ (COM(2014) 263), <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9802-2014-INIT/cs/pdf>.

EU nadále poskytovala podporu občanské společnosti a sociálním partnerům při uplatňování obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv prostřednictvím evropského nástroje pro demokracii a lidská práva. Zveřejnila svou každoroční globální výzvu k podávání návrhů v rámci EIDHR s vyčleněnou částí v oblasti podnikání a lidských práv ve výši 5 milionů EUR. Jejím hlavním cílem je podporovat a posilovat občanskou společnost, aby spolupracovala s podniky a subjekty činnými v oblasti investic při zmírňování a nápravě nepříznivých dopadů podnikatelských činností na lidská práva a při jejich předcházení a zajistila, aby se v případě potřeby musely zodpovídat.

EU začlenila závazky v oblasti prosazování sociální odpovědnosti podniků a odpovědného chování podniků do všech v poslední době uzavřených dohod o volném obchodu, tj. do dohody o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem a do části modernizované globální dohody mezi EU a Mexikem týkající se obchodu. Dohoda s Mexikem zahrnuje samostatný článek o obchodu a odpovědném řízení dodavatelských řetězců (článek 9 kapitoly zaměřené na obchod a udržitelný rozvoj) se závazkem smluvních stran, že budou podporovat rozšiřování relevantních mezinárodních nástrojů, jako jsou obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv. Toto zaměření na odpovědné podnikatelské praktiky se projevuje konkrétními prováděcími činnostmi.

Jádrem uplatňování sociální odpovědnosti podniků, odpovědného chování podniků a zásad v oblasti podnikání a lidských práv je informační činnost a budování kapacit v úzké spolupráci s mezinárodními organizacemi a občanskou společností. EU vytvořila pilotní partnerství s mezinárodními organizacemi, jako je MOP, OECD a Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva s cílem poskytnout technickou podporu pro vypracování národních akčních plánů v devíti zemích Latinské Ameriky, přičemž projekt byl zahájen v lednu 2019. Podobný projekt EU na podporu zodpovědných dodavatelských řetězců u šesti z klíčových obchodních partnerů EU v Asii byl ve spolupráci s OECD a MOP zahájen v lednu 2018. Třetí projekt v Asii probíhá v partnerské spolupráci s Rozvojovým programem OSN a byl zahájen koncem roku 2019. V rámci spolupráce s MOP a OECD umožnila EU rovněž národním kontaktním místům pro směrnici OECD pro nadnárodní podniky, aby byly v září 2019 proškoleny Mezinárodním střediskem evropského vzdělávání v pracovních otázkách v oblasti odpovědného chování podniků.

V mnohostranném rámci EU pomáhala pracovní skupině OSN pro podnikání a lidská práva a v listopadu roku 2019 se aktivně účastnila osmého fóra OSN o podnikání a lidských právech. V rámci Třetího výboru Valného shromáždění OSN se EU i nadále zapojovala do interaktivního dialogu s pracovní skupinou a podporovala účinné provádění obecných zásad v oblasti podnikání a lidských práv. EU a její členské státy zůstávají nadále celosvětově v popředí při vypracovávání národních akčních plánů pro provádění obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv. EU uspořádala společné zasedání s Radou Evropy o úloze regionálních organizací při snaze o dosažení nejlepších postupů v oblasti podnikání a lidských práv. V říjnu 2019 se rovněž konstruktivně zúčastnila pátého zasedání mezivládní pracovní skupiny pro nadnárodní společnosti a další podniky s ohledem na lidská práva, a to v návaznosti na jednání o návrhu právně závazného nástroje v této oblasti.

EU a její členské státy rovněž podpořily horizontální a odvětvovou práci OECD týkající se náležité péče, a to i prostřednictvím finančních příspěvků a Deklarace o budoucnosti práce přijaté u příležitosti 100. výročí založení MOP. Rada EU ve svých závěrech z října 2019 tuto deklaraci uvítala a zdůraznila význam odpovědného řízení globálních dodavatelských řetězců, a to i prostřednictvím náležité péče v oblasti lidských práv. EU byla zapojena do přípravy a podpory sociálního komuniké skupiny G7 a jejích „sociálních závazků na podporu odpovědného chování podniků v globálních dodavatelských řetězcích“. Tyto závazky byly zohledněny také v sociální tripartitní deklaraci G7, kterou přijali ministři práce a zaměstnanosti skupiny G7 a mezinárodní sociální partneři.⁶³

S cílem zajistit trvalý pokrok orgány EU i nadále usilovaly o zvyšování povědomí svých zaměstnanců o obecných zásadách OSN, přičemž byly poskytnuty vzdělávací kurzy a výukový materiál, zejména pro delegace EU.

⁶³ Skupina Business at OECD, Mezinárodní organizace zaměstnavatelů, Mezinárodní konfederace odborových svazů, Poradní výbor odborových svazů při OECD.

Projekt Ship to Shore Rights („Dodržování práv od lodi až na pobřeží“) – Boj proti nucené práci v thajském odvětví rybolovu a mořských plodů

Chith „Jed“ Poth měl pouhých 17 let, když v roce 2007 odešel z Kambodže pracovat do thajského odvětví rybolovu. Úřady si tehdy nevšímalý případů závažného vykořisťování pracovníků v uvedeném odvětví, nebo je přehlížely. Toto vykořisťování zahrnovalo zadržování mezd a zabavování pasů, čímž se klasicky projevuje možná nucená práce.

Projekt „Ship to Shore Rights“ financovaný EU byl spuštěn v roce 2016 a jeho cílem bylo omezení a prevence nepřijatelných forem práce v thajském odvětví rybolovu a mořských plodů, jako byla ta Jedova. V relativně krátkém období (4 let) a s omezeným rozpočtem (4,2 milionu EUR) tento projekt významně přispěl ke zlepšení pracovních a životních podmínek 370 000 pracovníků v thajském odvětví rybolovu a mořských plodů, většinou migrujících pracovníků původem z Kambodže a Myanmaru/Barmy.

K tomuto pozitivnímu vývoji přispěly změny thajského právního a regulačního rámce.

V roce 2018 Thajsko jako první země v Asii ratifikovalo protokol z roku 2014 k Úmluvě MOP o nucené práci (protokol č. 29), což je nástroj v oblasti lidských práv, a Úmluvu MOP o práci v odvětví rybolovu (úmluva č. 188), která je klíčovou mezinárodní pracovní normou pro odvětví rybolovu. Thajská vláda rovněž přijala nová pravidla, pokud jde o ochranu a dobré životní podmínky pracovníků, zákaz dětské práce, identifikaci námořníků, elektronickou výplatu mezd a zvýšení minimální mzdy.

Prosazování pracovněprávních předpisů bylo navíc výrazně posíleno budováním kapacit inspektorů práce a tlumočnicků. Byly vypracovány pokyny a osnovy, aby se mohly používat při inspekcích v přístavech prováděných v rybářských plavidlech a ve zpracovatelských zařízeních.

Z dosud shromážděných důkazů vyplývá, že přijatá opatření fungují – snížil se počet případů fyzického násilí (2 % všech dotazovaných pracovníků) a nezletilých pracovníků (méně než 1 %) a zvýšil se počet písemných smluv (43 %) a průměrné reálné měsíční mzdy (z 6 483 thajských bathů (THB) v roce 2013 na 9 980 THB).

Jed konstatuje, že na jeho lodi je situace mnohem lepší. „Došlo k výraznému zlepšení, zejména máme stálejší a mnohem vyšší mzdy. Pracovní zátěž je nyní lépe naplánována a máme více času na odpočinek. Když jsme byli v minulosti nemocní nebo zranění, mohli jsme jít do nemocnice pouze tehdy, pokud nám to kapitán nebo majitel plavidla dovolil. Nyní zaměstnavatelé více dbají o naše zdraví a dobré životní podmínky a mohou jít do nemocnice na základě svého sociálního pojištění,“ zhodnotil situaci Jed.

14. PŘÍSTUP EU KE KONFLIKTŮM A KRIZÍM ZALOŽENÝ NA LIDSKÝCH PRÁVECH

Začleňování problematiky lidských práv do předcházení konfliktům, zvládání krizí a přechodného soudnictví

EU se prostřednictvím misí a operací SBOP v hostitelských zemích v nestabilní situaci zapojuje do podpory reforem odvětví bezpečnosti, soudnictví a obrany a do budování kapacit, kdy je závažné porušování lidských práv součástí dědictví konfliktu nebo k němu stále ještě dochází. EU zdůrazňuje úlohu lidských práv a právního státu ve všech svých závazcích v rámci SBOP. Stejně jako jsou mise a operace EU v rámci SBOP stále více nasazovány ve složitých konfliktních situacích, stávají se i lidská práva čím dál tím důležitějším prvkem těchto misí a operací, což se v roce 2019 odrazilo ve zvýšení počtu míst odborných pracovníků v oblasti lidských práv a genderové rovnosti v některých misích.

Mise EU na podporu právního státu v Kosovu – boj proti sexuálnímu násilí a násilí na základě pohlaví

Mise EU na podporu právního státu v Kosovu (EULEX Kosovo) zahájila v září 2019 ve spolupráci s institutem forenzní medicíny a s kosovskou policií osvětovou kampaň zaměřenou na zvyšování povědomí veřejnosti s cílem posílit nahlašování případů zločinů sexuálního násilí. Zdůraznila, že v případech sexuálního násilí je důležité uchovávat jako důkaz biologické stopy, což pomůže postavit pachatele před soud. Tato kampaň byla zaměřena zejména na mládež a dále byla propagována v rámci kampaně 16 dní aktivismu. Uvedená mise v rámci pilíře zaměřeného na monitorování rovněž pokračovala v monitorování případů genderově podmíněného násilí. Tato činnost sloužila jako základ pro vypracování individuálně přizpůsobených doporučení pro ministerstvo spravedlnosti, kosovskou policii, Kosovskou radu pro státní zastupitelství a Kosovskou radu pro soudnictví, jakož i pro další relevantní zúčastněné subjekty.

Mise a operace SBOP začleňují v souladu se svými mandáty do svých činností otázky lidských práv a aktivně prosazují respektování, ochranu a dodržování lidských práv a dodržování mezinárodního humanitárního práva v rámci svých povinností v oblasti poradenství, mentorování a odborné přípravy. Jejich povinnosti v oblasti poradenství a mentorování zahrnují podporu institucionálních a legislativních reforem a zajišťování toho, aby byly v souladu s mezinárodními závazky v oblasti lidských práv; jejich programy odborné přípravy zahrnují složky týkající se lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, jakož i předcházení sexuálnímu násilí a ochrany civilistů.

Vojenská výcviková mise EU v Mali – posilování důvěry mezi malijskou společností a ozbrojenými silami

Vojenská výcviková mise v Mali (EUTM Mali) vypracovala pro výcvik malijských ozbrojených sil praktické scénáře zohledňující rovnost pohlaví, pokud jde o uplatňování mezinárodního práva v oblasti lidských práv a mezinárodního humanitárního práva a ochranu civilního obyvatelstva. S podporou místní partnerské instituce občanské společnosti najala EUTM malijské ženy, aby v rámci scénářů výcviku hrály úlohu civilního obyvatelstva, aby se tak zvýšila účinnost výcviku a posílila důvěra mezi malijskou společností a bezpečnostními a obrannými silami. Mise EUTM Mali rovněž připravila pro malijské ozbrojené síly příručku pro vzdělávání školitelů zaměřenou na problematiku mezinárodního práva v oblasti lidských práv a mezinárodního humanitárního práva nazvanou *Manuel sur les Droits des Conflits Armés et les Droits de l'Homme à l'intention du Personnel Formateur des FAMA*.

V roce 2019 vypracovala ESVČ tři analýzy konfliktů a připravila výběr čtyř zemí k provedení včasného varování. Vypracování každé analýzy konfliktu a souvisejících doporučení zahrnuje posouzení situace v oblasti lidských práv v dané zemi a cíle, jež mají přispět k jejímu zlepšení.

V roce 2019 pokračovala Unie v uplatňování rámce politiky EU na podporu přechodného soudnictví. Poté, co byl na summitu AU v únoru 2019 přijat politický dokument AU o přechodném soudnictví, bylo téma přechodného soudnictví projednáváno během dialogu o lidských právech mezi EU a AU, který se konal dne 19. října 2019. Konkrétním výsledkem byla dohoda obou organizací, že s cílem pokročit v jednání na odborné úrovni uspořádají v roce 2020 seminář o přechodném soudnictví. O vývoji v oblasti přechodného soudnictví se diskutovalo i v rámci dalších politických dialogů, např. s Kolumbií, Gambií a Nepálem. Také odborný seminář k situaci v Jižním Súdánu zahrnoval specializovaný blok věnovaný přechodnému soudnictví.

V roce 2019 byl zřízen nástroj pro spravedlnost během konfliktu a v přechodném období, financovaný z nástroje přispívajícího ke stabilitě a míru. Nástroj poskytuje krátkodobou podporu a odborné poradenství v oblasti přechodného soudnictví, budování ústavy a obnovy spravedlnosti pro obyvatelstvo. Nástroj prostřednictvím rychlého nasazení odborníků do třetích zemí poskytuje strategické a technické poradenství, pomáhá nastartovat krátkodobé projekty, usnadňuje analýzu příležitostí k prosazení přechodného soudnictví a identifikuje řešení pro odstraňování překážek, a to zejména v Kolumbii, Venezuele, Gambii, Jižním Súdánu nebo na západním Balkáně. Konsorcium odpovědné za provádění nástroje zahrnuje Mezinárodní institut pro demokracii a volební podporu (International IDEA) coby vedoucí konsorcium, organizaci Conciliation Resources, Mezinárodní centrum pro přechodné soudnictví (ICTJ), Toledské mezinárodní středisko pro mír – Kolumbie (CITpax-Colombia) a Švýcarskou mírovou nadaci (Swiss Peace Foundation).

Přechodné soudnictví bylo v roce 2019 začleněno do několika kurzů odborné přípravy. Samostatný modul zaměřený na přechodné soudnictví byl součástí pravidelného kurzu odborné přípravy v oblasti lidských práv, který proběhl v týdnu od 17. června 2019. Během Dnů Služby nástrojů zahraniční politiky v dubnu 2019 bylo uspořádáno zvláštní zasedání věnované výzvám v oblasti přechodného soudnictví. Pro kolegy z delegací EU byly v rámci nástroje pro spravedlnost během konfliktu a v přechodném období uspořádány prezentace týkající se konkrétních úkolů na úrovni jednotlivých zemí. Během Evropských rozvojových dnů 2019 uspořádala ESVČ v partnerství s ICTJ diskusi, v rámci níž byla prozkoumána situace v oblasti přechodného soudnictví.

Přechodné soudnictví bylo zahrnuto i do širších programů v oblasti právního státu a spravedlnosti, například v Gambii, kde EU podporovala komisi pro pravdu, usmíření a odškodnění, ve Středoafričké republice, kde podporovala zvláštní trestní soud, a v Demokratické republice Kongo, kde v souladu se zásadou doplňkovosti s MTS podporovala trestní stíhání a rozhodování v rámci vnitrostátních trestních soudů, pokud jde o zločiny proti lidskosti páchané ozbrojenými skupinami v oblasti provincie Jižní Kivu.

Bylo provedeno tematické hodnocení podpory poskytnuté v rámci nástroje přispívajícího ke stabilitě a míru v období 2014–2018.

Přechodné soudnictví je i nadále jedním ze 10 společných aspektů celého cyklu konfliktu, jak je uvedeno v integrovaném přístupu k vnějším konfliktům a krizím přijatém v lednu 2018.

EU podpořila rezoluci o lidských právech a přechodném soudnictví, kterou v září 2019 přijala Rada OSN pro lidská práva na svém 42. zasedání. Rovněž podpořila různé zjišťovací a vyšetřovací mechanismy zřízené Radou pro lidská práva, jako je například nezávislá mezinárodní vyšetřovací mise pro Bolívarovskou republiku Venezuela, nezávislý vyšetřovací mechanismus pro Myanmar/Barmu, skupina předních odborníků na Jemen, vyšetřovací komise pro Burundi, nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise pro Syrskou arabskou republiku, Komise pro lidská práva v Jižním Súdánu a mezinárodní tým odborníků pro region Kasai.

Nadále vyjadřovala znepokojení nad závažnou situací v oblasti lidských práv a převládající beztrestností, včetně pokračujícího systematického pronásledování krymských Tatarů a příslušníků ukrajinsky mluvících komunit, v Autonomní republice Krym a ve městě Sevastopol, jež byly protiprávně anektovány Ruskou federací, jakož i nad pokračujícím závažným porušováním lidských práv v oblastech východní Ukrajiny a v gruzínských regionech Abcházie a Cchinvali / Jižní Osetie, které nemají příslušné vlády pod kontrolou. EU aktivně vyzvala ty, kdo zde vykonávají faktickou kontrolu, aby těmto regionům na Ukrajině a v Gruzii umožnili neomezený přístup k mezinárodním mechanismům v oblasti lidských práv.

Odpovědnost a spravedlnost pro rodiny pohřešovaných osob v Sýrii

Od roku 2011 došlo v Sýrii k násilnému zmizení nebo svévolnému zadržování více než 100 000 osob. „Prostřednictvím své práce v terénu jsem si uvědomila, že téměř v každé syrské rodině je někdo pohřešován,“ říká syrská právnička v oblasti lidských práv Nura Ghaziová. Její manžel Bassel zmizel z vězení v roce 2015 po třech letech zadržování. Koncem roku 2017 Nura zjistila, že Bassel byl krátce po svém zmizení popraven.

Rodiny pohřešovaných osob mají právo na pravdu a spravedlnost a zaslouží si, aby pachatelé nesli za své činy odpovědnost. EU podporuje syrské rodiny obětí násilných zmizení prostřednictvím práce Mezinárodní komise pro pohřešované osoby.

Z nástroje EU přispívajícího ke stabilitě a míru je financován program zaměřený na Sýrii, Blízký východ a severní Afriku. Tento program zahrnuje širokou škálu činností, včetně shromažďování osobních údajů od rodin pohřešovaných. Jde o důležitý krok směrem k zavedení účinného postupu vyhledávání. Jakmile bude dosaženo mírové dohody pro Sýrii, je potřeba tento postup vyhledávání rozšířit, aby se prosadilo přechodné soudnictví.

Třetí bruselská konference na téma „Podpora budoucnosti Sýrie a okolního regionu“ se zabývala otázkou odpovědnosti a přechodného soudnictví a zazněly na ní příspěvky několika syrských organizací občanské společnosti zastupujících zadržované osoby, rodiny pohřešovaných osob, oběti a pozůstalé. „Myslím, že výraz „pohřešované osoby“ mluví sám za sebe,“ říká Nura Ghaziová. „Násilné zmizení je ztrátou samo o sobě. Nevíte nic o tom, co se děje s člověkem, kterého máte rád, jestli je mrtev nebo žije. Nemůžete ho oplakat, ani když víte, že zemřel, protože jste neviděl tělo.“

Mezinárodní trestní soud

EU pokračovala ve svém úsilí podílet se na celosvětovém boji za ukončení beztrestnosti s cílem zajistit, aby se pachatelé nejzávažnějších trestných činů podle mezinárodního práva ze svých činů zodpovídali, a dosáhnout spravedlnosti pro oběti genocidy, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. V této souvislosti i nadále poskytovala podporu a pomoc Mezinárodnímu trestnímu soudu (MTS) a spolupracovala s ním.⁶⁴

EU rovněž posílila mandát zvláštního zástupce EU pro lidská práva v oblasti mezinárodního trestního soudnictví a mezinárodního humanitárního práva, přičemž zdůraznila jeho úlohu při provádění postojů Unie a zajišťování jejich soudržnosti a souladu v těchto oblastech.

EU se i nadále zasazovala o všeobecnou ratifikaci a provádění Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, a to různými prostředky, které má k dispozici, zejména během dialogů o lidských právech, prostřednictvím celosvětových kampaní ve formě demarší a systematického zahrnování ustanovení do dohod se třetími zeměmi vyzývajícími k ratifikaci statutu nebo k přistoupení k němu a podporou osvětových činností, jež provádějí organizace občanské společnosti v Evropě a v partnerských zemích.

Podpora MTS pokračovala rovněž na mnohostranných fórech, jako je Rada bezpečnosti OSN, Valné shromáždění OSN a Rada OSN pro lidská práva.

EU nadále poskytovala technickou pomoc zemím, které ji o to požádaly v zájmu provádění Římského statutu na vnitrostátní úrovni. Jedním z příkladů této podpory byl seminář, který uspořádala síť Parliamentarians for Global Action (Poslanci pro globální akci) s cílem diskutovat o výzvách na cestě k ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu a jeho provedení do ukrajinského práva.

⁶⁴ V souladu s rozhodnutím Rady 2011/168/SZBP ze dne 21. března 2011 a akčním plánem z roku 2011 o jeho provádění, jakož i v rámci provádění Dohody mezi MTS a EU o spolupráci a pomoci ze dne 10. dubna 2006.

EU nadále poskytovala finanční podporu MTS zaměřenou na rozšiřování znalostí o MTS a Římském statutu mezi klíčovými zúčastněnými subjekty a na budování vnitrostátních kapacit pro řešení trestných činů podle Římského statutu. Mezi hlavní činnosti patřily semináře, akce a kurzy zaměřené na posílení spolupráce, sdílení odborných znalostí a budování vnitrostátní kapacity; zapojení právníků ze zemí, v nichž k těmto trestným činům došlo, do programu pracovních návštěv odborníků v rámci trestního soudu; a rozvoj právních nástrojů na pomoc právníkům působícím v oblasti nejzávažnějších mezinárodních trestných činů.

Mezinárodní humanitární právo

EU se nadále angažovala v podpoře dodržování mezinárodního humanitárního práva a znovu potvrdila svůj pevný závazek, pokud jde o ochranu civilistů v ozbrojených konfliktech.

EU i nadále prosazovala dodržování mezinárodního humanitárního práva v různých oblastech, na které se vztahují obecné zásady EU na podporu dodržování mezinárodního humanitárního práva. V červnu 2019 EU zveřejnila druhou zprávu o uplatňování pokynů, v níž se zdůrazňují činnosti, které EU podnikla na podporu mezinárodního humanitárního práva v období od července 2017 do prosince 2018.

Jako doplňkový postup byla v červnu 2019 vydána také zpráva o stavu provádění společných závazků přijatých na 32. zasedání Mezinárodní konference Červeného kříže a Červeného půlměsíce (Ženeva, 2015). Ve zprávě jsou poskytnuty další informace o úsilí vynakládaném na úrovni členských států a EU při plnění uvedených dobrovolných závazků.

U příležitosti 70. výročí Ženevských úmluv vydala EU závěry Rady o humanitární pomoci a mezinárodním humanitárním právu, v nichž opětovně potvrdila pevnou podporu dodržování mezinárodního humanitárního práva a svůj závazek zintenzivnit úsilí o prosazování mezinárodního humanitárního práva v rámci EU i mimo ni a i nadále prosazovat ochranu humanitárních pracovníků a zdravotnických pracovníků v oblastech konfliktů.

EU podpořila 33. zasedání Mezinárodní konference Červeného kříže a Červeného půlměsíce, která se konala v prosinci 2019 v Ženevě, a přispěla k němu. Během této jedinečné akce, na níž se setkávají státy, Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce a další příslušné subjekty působící v oblasti humanitární pomoci, EU a její členské státy přednesly prohlášení a předložily nový soubor závazků, jež přispějí k podpoře a prosazování mezinárodního humanitárního práva.

Unie nadále aktivně působila jako člen nebo jako pozorovatel v řadě mezinárodních organizací a orgánů a v této funkci se často vyjadřovala k otázkám mezinárodního humanitárního práva. Zúčastnila se například otevřených diskusí Rady bezpečnosti OSN, jako byla diskuse o ochraně civilního obyvatelstva v ozbrojených konfliktech, v rámci níž zdůraznila ve svém prohlášení závazek Unie týkající se mezinárodního humanitárního práva.

EU se rovněž zaměřila zejména na ochranu humanitárních pracovníků. Nadále podporovala mimo jiné jednání o rezoluci Valného shromáždění OSN o bezpečnosti a ochraně humanitárních pracovníků a ochraně pracovníků Organizace spojených národů. I nadále také obhajovala potřebu zavést nebo posílit v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 2286 cílená opatření na zvýšení fyzické bezpečnosti zdravotnického personálu a infrastruktury.

EU je jakožto klíčový humanitární dárce toho názoru, že posílení dodržování mezinárodního humanitárního práva představuje důležitý prvek, který je potřeba zohlednit při vyplácení prostředků z rozpočtu EU na humanitární pomoc. EU nadále podporovala práci Mezinárodního výboru Červeného kříže, jednoho z nejdůvěryhodnějších humanitárních partnerů a klíčového partnera při prosazování dodržování mezinárodního humanitárního práva a humanitárních zásad. V roce 2019 obdržel Mezinárodní výbor Červeného kříže z rozpočtu EU určeného na humanitární pomoc prostředky ve výši 124,8 milionů EUR. Zahrnuty zde byly podpůrné činnosti v oblasti mezinárodního humanitárního práva a ochrany civilního obyvatelstva s cílem přispět ke změně postoje ozbrojených aktérů k mezinárodnímu humanitárnímu právu, snížit humanitární důsledky konfliktů a zlepšit přístup humanitární pomoci do oblastí zasažených konfliktem.

EU rovněž podpořila Ženevskou výzvu, organizaci, která usiluje o zlepšení ochrany civilního obyvatelstva v ozbrojených konfliktech a posiluje dodržování mezinárodního humanitárního práva ozbrojenými nestátními subjekty. Podpořila její práci v mnoha kontextech, jako je například Irák, Sýrie, Jemen, Demokratická republika Kongo a Libye, při prosazování dodržování mezinárodního humanitárního práva u všech typů ozbrojených nestátních subjektů. EU dále podpořila Ženevskou výzvu k celosvětovému budování kapacity společenství pro humanitární pomoc vyjednat s ozbrojenými nestátními skupinami přístup do válečných zón a podpořit je v dodržování mezinárodního humanitárního práva v ozbrojeném konfliktu. Z rozpočtu EU na humanitární pomoc byla rovněž poskytnuta podpora pro příslušné činnosti Úřadu OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA) a Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva.

Jednou z priorit probíhajícího spolupředsednictví EU v rámci iniciativy řádného humanitárního dárcovství (Good Humanitarian Donorship – GHD) bylo zaměřit se na úlohu dárců při prosazování a zajišťování dodržování mezinárodního humanitárního práva. Důraz byl kladen na identifikaci a sdílení příkladů osvědčených postupů u konkrétních dárcovských akcí, včetně kolektivního zapojení, zaměřených na prosazování mezinárodního humanitárního práva a reakci na jeho porušování.

EU rovněž prosazovala budování kapacit v oblasti mezinárodního humanitárního práva. Společně s OSN například uspořádala seminář pro vyšší úředníky věnovaný humanitární civilně-vojenské koordinaci, mezinárodnímu humanitárnímu právu a ochraně civilního obyvatelstva, se zvláštním zaměřením na Mali a oblast Sahelu. Vojenský výbor EU v lednu 2019 schválil koncepci EU pro účinnou civilně-vojenskou koordinaci na podporu humanitární pomoci a odstraňování následků katastrof⁶⁵. V této koncepci, kterou vypracoval Vojenský štáb EU v úzké spolupráci s Komisí, se zdůrazňuje klíčový význam dodržování a prosazování mezinárodního humanitárního práva.

Boj proti terorismu a násilnému extremismu a předcházení násilnému extremismu

V roce 2019 byla EU nadále plně odhodlána poskytovat v této oblasti trvalou podporu svým klíčovými partnerům, při náležitém dodržování zásad právního státu, demokracie a lidských práv a hodnot zakotvených v Chartě OSN a uvedených ve strategii EU pro boj proti terorismu⁶⁶.

⁶⁵ Dokument Rady 5536/19 ze dne 30. ledna 2019.

⁶⁶ Rada Evropské unie, 30. listopadu 2005: Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu.

EU prostřednictvím pravidelných politických dialogů a dialogů o bezpečnosti v oblasti boje proti terorismu s prioritními zeměmi⁶⁷, jakož i prostřednictvím mnohostranné koordinace systematicky podporuje úsilí partnerů o posílení jejich schopnosti účinně předcházet radikalizaci, násilnému extremismu a terorismu a reagovat na ně, a to při plném dodržování lidských práv, přičemž zdůrazňuje, že je potřeba zajistit, aby předcházení násilnému extremismu, boj proti němu a politiky a opatření v oblasti boje proti terorismu „neměly negativní vliv, omezení nebo dopad na práva žen“, a že politika týkající se boje proti terorismu a násilnému extremismu a předcházení násilnému extremismu by neměla být záminkou pro ostré zásahy do lidských práv a základních svobod.

V souladu se závěry Rady z června 2017⁶⁸ a prostřednictvím cíleného politického dialogu a partnerství v oblasti boje proti terorismu posílila EU spolupráci s prioritními partnery. Patří k nim partneři EU, jako jsou OSN, USA, Turecko, země západního Balkánu, severní Afriky, oblasti Sahelu a Afrického rohu, ale i Korejská republika, Rusko, Kuvajt, Katar, Spojené arabské emiráty, Austrálie, Gruzie, Ázerbájdžán, Indie a Pákistán. Kromě toho EU navázala spolupráci v oblasti boje proti terorismu a násilnému extremismu se středoasijskými zeměmi. Při všech těchto dialogích bylo neustále zdůrazňováno náležité začlenění zásad lidských práv a právního státu do protiteroristických politik, mimo jiné vytvoření fakticky založeného systému trestního soudnictví. Terorismus a násilný extrémismus jsou vícerozměrné výzvy, které vyžadují mnohostrannou reakci. Při spolupráci se třetími zeměmi EU zdůrazňuje význam prevence jakožto klíčového pilíře jakékoli strategie pro boj proti terorismu počítající s mezirezortní spoluprací a doporučuje vypracování národního akčního plánu pro prevenci násilného extremismu v souladu s výzvou OSN poskytnout důležitější úlohu občanské společnosti. EU podporuje přístup k prevenci násilného extremismu a boji proti němu vedený civilisty zapojením místních komunit, včetně mládeže, žen a náboženských představitelů. Snaží se zásadním způsobem podporovat své partnery v tom, aby zakročovali proti nenávistným verbálním projevům, náboženské netoleranci a rozvratnické rétorice.

⁶⁷ Mimo jiné s OSN, Globálním fórem pro boj proti terorismu, Finančním akčním výborem (FATF), římskou/lyonskou skupinou G7, celosvětovou koalici proti Dá'iš a s OBSE.

⁶⁸ Závěry Rady o vnější činnosti EU v oblasti boje proti terorismu (19. června 2017), <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10384-2017-INIT/cs/pdf>.

EU a OSN posílily svou spolupráci tím, že na druhém politickém dialogu OSN a EU na vysoké úrovni o boji proti terorismu, který se konal dne 24. dubna 2019 v New Yorku, podepsaly rámeček OSN a EU pro boj proti terorismu. Rámeček podporuje spolupráci v oblasti budování kapacit pro boj proti terorismu a pro předcházení násilnému extremismu v Africe, na Blízkém východě a v Asii a boj proti němu. Určuje oblasti spolupráce mezi OSN a EU a priority do roku 2020. EU usiluje o mnohostrannou spolupráci při řešení celosvětové hrozby terorismu, a to v plném souladu se zásadou právního státu a s mezinárodním právem, mimo jiné právem v oblasti lidských práv a mezinárodním humanitárním právem.

EU je aktivním členem Globálního fóra pro boj proti terorismu a společně s Egyptem spolupředsedá pracovní skupině pro budování kapacit v oblasti východní Afriky. Pracovní skupina poskytuje fórum pro regionální výměnu a vytváření sítí, mimo jiné pokud jde o osvědčené postupy pro prevenci násilného extremismu a boj proti němu. Tři orgány zabývající se prevencí násilného extremismu (centrum Hidája v Abú Dhabí, Mezinárodní fond pro angažovanost společenství a odolnost (GCERF) v Ženevě a Mezinárodní institut pro spravedlnost sídlící na Maltě), které jsou spolufinancovány EU a inspirovány Globálním fórem pro boj proti terorismu, začleňují přístup založený na lidských právech a společnosti jako celku do podpory rozvoje programů v oblasti prevence násilného extremismu a boji proti němu. Prostřednictvím globálního programu pro posilování odolnosti vůči násilnému extremismu EU spolupracuje s institutem Hidája a s fondem GCERF s cílem účinně se postavit proti radikalizaci a náboru k násilnému extrémismu na místní úrovni a zároveň nadále dodržovat lidská práva a mezinárodní právo. Síť pro zvyšování povědomí o radikalizaci, která byla vytvořena na podporu členských států EU, byla využívána i externě na podporu například západního Balkánu, Turecka a Tuniska prostřednictvím odborné přípravy zaměřené na konkrétní otázky, jako je deradikalizace ve věznicích, opětovné začlenění do společnosti a rehabilitace po uplynutí trestu odnětí svobody, jakož i opětovné začlenění rodinných příslušníků a zejména dětí, které nejsou po návratu do země původu odsouzeny za teroristické trestné činy.

ESVČ rovněž spravuje síť regionálních odborníků na boj proti terorismu a bezpečnost v rámci delegací EU v 15 prioritních zemích, přičemž někteří z nich mají regionální odpovědnost, jako například odborník EU na boj proti terorismu a bezpečnost na západním Balkáně. Síť přispívá prostřednictvím partnerů EU rovněž tím, že při činnostech týkajících se boje proti terorismu a násilnému extremismu a předcházení násilnému extremismu prosazuje na místní úrovni náležité dodržování zásad právního státu a lidských práv. Několik civilních misí v rámci SBOP, včetně mise zaměřené na budování kapacit v Mali (EUCAP Sahel Mali) a poradní mise EU v Iráku (EUAM Iraq), podporuje budování místních kapacit v této oblasti s náležitým zohledňováním zásad lidských práv a právního státu.

V oblasti humanitární pomoci se EU stále více podílí na různých procesech s cílem zajistit, aby protiteroristická opatření neměla žádný nevhodný dopad na činnosti humanitární pomoci a neomezovala prostor, v němž mohou poskytovatelé humanitární pomoci zásadově reagovat na potřeby. V listopadu 2019 se EU prostřednictvím závěrů Rady o humanitární pomoci a mezinárodním humanitárním právu zavázala, že bude usilovat o to, aby se zabránilo jakémukoli případnému negativnímu dopadu na humanitární činnost, a povzbudila členské státy, aby zajistily, že vnitrostátní protiteroristická opatření a omezující opatření budou v souladu s mezinárodním humanitárním právem.

15. LIDSKÁ PRÁVA VE VŠECH KLÍČOVÝCH VNĚJŠÍCH POLITIKÁCH EU

Mobilita, migranti, uprchlíci a žadatelé o azyl

Ochrana a dodržování lidských práv a základních svobod byly i v roce 2019 v jádru politik EU v oblasti azylu a migrace. EU tato práva nadále chránila a prosazovala prostřednictvím stávajících rámců politik a legislativních rámců. EU v úzké spolupráci s členskými státy a partnerskými zeměmi, mezinárodními partnery, organizacemi občanské společnosti a místními komunitami nadále vyvíjela uvnitř i vně EU činnost s cílem chránit práva uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, řešit problémy v oblasti lidských práv v souvislosti s převaděčstvím migrantů a obchodováním s lidmi a v první řadě řešit hlavní příčiny, které lidi nutí opouštět své domovy.

EU zdůrazňovala potřebu spolupracovat se všemi partnery po celém světě – mimo jiné v rámci Organizace spojených národů – neboť migrace a vnitřní vysídlení vyžadují spolupráci v rámci celosvětových aliancí se zeměmi původu, tranzitu i cílovými zeměmi a mezinárodními organizacemi. V prosinci 2019 se komisař EU pro řešení krizí Janez Lenarčič, komisař EU pro sousedství a rozšíření Olivér Várhelyi a komisařka EU pro mezinárodní partnerství Jutta Urpilainenová zúčastnili prvního zasedání Globálního fóra pro uprchlíky na ministerské úrovni. Tato celosvětová akce – za účasti více než 400 delegací států, zástupců soukromého sektoru a nevládních organizací a s více než 840 závazky v oblasti vzdělávání, čisté energie, pracovních míst a zdrojů obživy, dobrovolné repatriace a znovusídlení – posloužila jako katalyzátor budování celospolečenských přístupů k situaci uprchlíků v zájmu podpory hostitelských zemí, uprchlíků a jejich hostitelských komunit. EU předvedla v letech 2016 až 2019 své významné zapojení a podporu, pokud jde o situaci uprchlíků na celém světě, a to v souladu s přístupem EU k nucenému vysídlení, včetně vytvoření nových nástrojů a prostředků, jako je nástroj EU pro uprchlíky v Turecku, svěřenský fond Madad a nouzový svěřenský fond EU pro Afriku; závazek týkající se úsilí politik zaměřených na soběstačnost a zdroje obživy; pokračující úsilí o dosažení 10% cíle v oblasti vzdělávání v mimořádných situacích v rámci humanitární pomoci; významná finanční a provozní podpora kapacit členských států v oblasti ochrany; ochrana dětí na migračních trasách a zohlednění věku, genderu a zdravotního postižení; záměr posílit úsilí o ekologická řešení v humanitární a rozvojové oblasti a omezit klimatickou a environmentální stopu; a v roce 2020 pokračující podpora EU při znovusídlení, kdy EU finančně podpoří členské státy EU při znovusídlení asi 30 000 uprchlíků. EU podpořila čtyři ze šesti prioritních oblastí zahrnutých do programu Globálního fóra pro uprchlíky, konkrétně sdílení zátěže a odpovědnosti; vzdělávání; pracovní místa a zdroje obživy; a řešení.

Ve vztazích s partnerskými zeměmi EU nadále zdůrazňovala význam dodržování mezinárodního uprchlického práva a právních předpisů v oblasti lidských práv, ochrany práv migrujících pracovníků, dodržování mezinárodních právních norem k řešení problému obchodování s lidmi, jakož i ochrany migrantů, žadatelů o azyl a uprchlíků před porušováním práv, mimo jiné v podobě diskriminace, rasismu a xenofobie.

V návaznosti na minulé iniciativy přinesly politiky EU zřetelné výsledky v oblasti prosazování a ochrany lidských práv migrantů. Trojstranná pracovní skupina Africké unie, Evropské unie a Organizace spojených národů (AU – EU – OSN) zřízená v listopadu 2017 v rámci summitu AU–EU v Abidžanu pokračovala v úsilí o řešení situace migrantů a uprchlíků v Libyi. Od začátku roku 2017 do konce roku 2019 byl díky společnému úsilí Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), za podpory AU a dotčených afrických konzulátů, umožněn návrat do vlasti s podporou na opětovné začlenění 50 000 osob. Asi 5500 ohrožených osob bylo evakuováno z Libye v rámci přípravy na jejich přesídlení nebo nalezení jiných dlouhodobých řešení. V roce 2019 jsme nadále usilovali o zlepšení zoufalé situace migrantů, žadatelů o azyl a uprchlíků, kteří uvízli v Libyi a po opětovném vypuknutí konfliktu byli vystaveni ještě většímu riziku. To se dělo mimo jiné formou poskytování pomoci v místech vyloďení, v detenčních zařízeních v případech, kdy je přístup možný, a podporou hostitelských komunit, jakož i prosazováním alternativ k zadržení. Kromě mechanismu nouzového tranzitu v Nigeru byl vytvořen nový mechanismus nouzového tranzitu ve Rwandě. Od 7. listopadu 2019 bylo z Libye do Rwandy evakuováno 189 migrantů. EU podporuje rwandský mechanismus nouzového tranzitu částkou 10,3 milionů EUR.

EU má v Libyi za cíl posílit schopnost vlády přispívat k námořní bezpečnosti, včetně schopnosti koordinovat a provádět pátrací a záchranné operace v souladu s mezinárodními normami a závazky. Tato podpora zahrnuje projekt středomořské sítě Seahorse, projekt na podporu integrované správy hranic a řízení migrace v Libyi v rámci svěřenského fondu EU pro Afriku a podporu odborné přípravy poskytované operací Sophia. Po důkladném prověření proběhl prostřednictvím operace Sophia výcvik 555 libyjských příslušníků pohraniční stráže zaměřený na zvýšení jejich způsobilosti provádět pátrací a záchranné operace na moři. Podstatnou součástí výcviku, která je poskytována společně s IOM a UNHCR, je mezinárodní humanitární právo a lidská práva.

Vzhledem k tomu, že migranti, kteří směřují do Evropy, nadále podstupují nebezpečnou cestu, zavedla EU konkrétní operace na pomoc osobám v tísní na moři. Do konce roku 2019 přispěly operace EU k záchraně téměř 700 000 životů. Umožnily rovněž boj proti obchodníkům s lidmi a převaděčům. To platilo zejména pro operaci Sophia, jež přispěla k zadržení mnoha osob podezřelých z převaděčství a obchodování s lidmi a neutralizovala stovky plavidel.

Mezi důvody, které nutily lidi opouštět jejich domovy, nadále patřily konflikty, násilí, chudoba a nedostatek socioekonomických příležitostí, zhoršování životního prostředí, změna klimatu a přírodní a člověkem způsobené katastrofy. Do konce roku 2018 dosáhl celkový počet nuceně vysídlených osob ve světě 70,8 milionu. EU jakožto globální hráč vyvíjela úsilí ke zvládnutí a řešení krizí diplomatickými i jinými prostředky. Jakožto přední poskytovatel pomoci v celosvětovém měřítku zajišťovala humanitární pomoc a podporu uprchlíkům, žadatelům o azyl a vnitřně vysídleným osobám v rámci většiny krizí souvisejících s vysídlováním. Naše podpora směřovala k osobám vysídleným v důsledku dlouhodobých konfliktů, a to od Afghánistánu a Sýrie přes Kolumbii až po Africký roh, ale současně byla i reakcí na nově se objevující krize, jako například vysídlování z Venezuely.

EU stála v čele reakce na venezuelskou uprchlickou a migrační krizi, jednu z největších krizí na světě, během níž do konce roku 2019 opustilo svou zemi 4,8 milionů Venezuelanů. V letech 2018–2019 mobilizovala EU ve Venezuele i v zahraničí humanitární a rozvojovou pomoc ve výši přibližně 172 milionů EUR, včetně 89 milionů EUR na humanitární pomoc. Většina prostředků EU určených na humanitární pomoc byla použita v rámci Venezuely jakožto epicentra krize, ale podpora byla poskytována také venezuelským migrantům a uprchlíkům a hostitelským komunitám v sousedních zemích. Podpora EU zahrnuje nouzové přístřeší, lékařskou péči, ochranu dítěte a předcházení obchodování s dětmi a jejich pohlavnímu zneužívání. Všechny činnosti EU jsou koordinovány se zřetelem na vazby mezi humanitární oblastí, rozvojem a mírem. EU rovněž poskytuje správním orgánům sousedních zemí technickou pomoc v oblasti řízení migrace, sociální ochrany a výzev v oblasti zaměstnanosti v tomto regionu. Podporuje i regionální koordinační úsilí a účastní se zasedání v rámci procesu z Quita.

Ve dnech 28. a 29. října 2019 spolupředsedali vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise Federica Mogheriniová, vysoký komisař OSN pro uprchlíky Filippo Grandi a generální ředitel IOM António Vitorino mezinárodní konferenci o solidaritě věnované venezuelské uprchlické a migrační krizi. Konference se zúčastnilo více než 500 účastníků ze 120 delegací, včetně nejvíce postižených latinskoamerických a karibských zemí, dárcovských zemí, orgánů a členských států EU, agentur OSN, zástupců soukromého sektoru, nevládních organizací, organizací občanské společnosti a aktérů v oblasti rozvoje včetně mezinárodních finančních institucí. Na této akci bylo uznáno, že vážná a zhoršující se politická, lidskoprávní a sociálně-ekonomická krize ve Venezuele způsobila v celosvětovém měřítku jednu z nejvážnějších krizí vedoucích k vysídlování. Rovněž bylo oceněno úsilí, které vynaložily hostitelské země, mimo jiné prostřednictvím koordinované reakce v rámci procesu z Quita. Rovněž byla potvrzena potřeba výrazného navýšení finančních prostředků a dostalo se podpory vytvoření Skupiny přátel procesu z Quita, jíž by předsedala EU.

V reakci na krizi v Sýrii vyčlenily EU a její členské státy více než 17,209 miliardy EUR na poskytování pomoci přímo v Sýrii a na pomoc osobám, které uprchly do sousedních zemí a potřebují podporu v přístupu ke vzdělávání a zdravotní péči a při uspokojování základních potřeb. V rámci úsilí o podporu Turecka, kde žije 3,7 milionu uprchlíků, byl nástroj pro uprchlíky v Turecku⁶⁹, který byl zřízen v únoru 2016 s celkovým rozpočtem na období 2016–2019 ve výši 6 miliard EUR, zaměřen na ochranu, vzdělávání, zdraví, městskou infrastrukturu a socioekonomickou podporu. K dnešnímu dni byla přidělena celá částka 6 miliard EUR.

V roce 2019 poskytla EU 36 milionů EUR na řešení rohingské humanitární krize v Bangladéši a Myanmaru/Barmě ve formě základních služeb, ochrany a připravenosti na katastrofy v souvislosti s monzuny a cyklonami. V letech 2017 až 2019 vyplatila EU na humanitární a rozvojovou pomoc v reakci na krizi v Bangladéši a Myanmaru/Barmě více než 150 milionů EUR.

⁶⁹ [Nástroj EU pro uprchlíky v Turecku.](#)

EU podporovala partnerské země za účelem zlepšení jejich kapacity řešit dlouhodobější a strukturální příčiny nelegální migrace a nuceného vysídlování, a to prostřednictvím rozvojové pomoci EU a úsilí o stabilizaci. Svěřenský fond EU pro Afriku, jehož souhrnný rozpočet činí více než 4,7 miliardy EUR a který doplňuje oficiální rozvojovou pomoc EU, umožnil EU a jejím členským státům, aby společně s africkými partnery působili rychleji a s větší mírou flexibility, čímž bylo dosaženo větší účinnosti. Projekty v rámci svěřenského fondu, realizované v oblasti Sahelu a Čadského jezera, Afrického rohu a v regionech na severu Afriky, byly zaměřeny na tvorbu pracovních míst a hospodářský rozvoj; lepší řízení migrace včetně mezinárodní ochrany a azylu, legální migrace a mobility; jakož i na posilování synergií mezi migrací a rozvojem.

Nedílnou součástí rámce politiky EU pro boj proti obchodování s lidmi a jedním z jeho pilířů je vnější rozměr. Obchodování s lidmi je složitý jev, který je i nadále systematicky zařazován do klíčových nástrojů politik, sahajících od bezpečnosti přes migraci, spravedlnost, rovnost, zásadu nediskriminace, základní práva a zaměstnanost až po rozvoj. Rámec politiky EU pro boj proti obchodování s lidmi má důležitý vnější rozměr. Proto je řešení problému obchodování s lidmi součástí řady vnějších politik EU, dohod, partnerství a dialogů se třetími zeměmi, jako jsou mimo jiné chartúmský a rabatský proces.

V partnerských zemích a regionech byly prováděny nové projekty díky zahájení regionálních programů pod vedením Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) v severní Africe („Rozbíjení zločineckých sítí působících v severní Africe a zapojených do převaděčství migrantů a obchodování s lidmi“) a v Asii a na Blízkém východě („Globální opatření proti obchodování s lidmi a převaděčství migrantů – Asie a Blízký východ“). V Nigeru doposud vedla práce společného vyšetřovacího týmu, jenž sdružuje nigerijské, francouzské a španělské orgány, k 288 soudním řízením. V roce 2019 byly rozvinuty nové projekty se Senegalem a Guineou s cílem podpořit úsilí těchto partnerských zemí v boji proti obchodování s lidmi a převaděčství migrantů. Potírání převaděčství migrantů a posilování správy hranic bylo rovněž klíčovou součástí činností misí a operací SBOP, např. operace Sophia (EUNAVFOR Med) či mise EU pro pomoc při integrované správě hranic v Libyi (EUBAM Libya).

V roce 2017 byla zahájena iniciativa EU a OSN nazvaná Spotlight, jejímž cílem je odstranit veškeré formy násilí páchaného na ženách a dívkách a jež je financována EU prostřednictvím rozpočtu ve výši 500 milionů EUR, přičemž jejím první projektem byl projekt „Safe and Fair“ (Bezpečí a spravedlnost). Regionální projekt „Safe and Fair“ s finanční podporou ve výši více než 25 milionů EUR přispívá ke zlepšení podmínek pracovní migrace pro ženy v regionu ASEAN. EU společně s orgánem OSN pro rovnost žen a mužů a pro posílení postavení žen (UN Women) a MOP spolupracuje s vládami, komunitními organizacemi, občanskou společností a poskytovateli služeb s cílem zlepšit pracovní právo a přístup k informacím a službám a předcházet násilí páchanému na ženách a dívkách a obchodování s nimi a ukončit je. V letech 2017 až 2019 se o projektu „Safe and Fair“ prostřednictvím veřejných kampaní dozvědělo více než milion lidí a byly v rámci něj poskytnuty informace více než 5 000 migrujícím pracovnícím a jejich rodinám a bylo vyškoleny více než 700 lidí. Práce odváděná v rámci projektu „Safe and Fair“ pomáhá měnit diskurz ohledně migrujících pracovníc v regionu ASEAN, mění negativní vnímání a zpochybňuje hluboce zakořeněné genderové stereotypy.

Propojení migrujících pracovníc se širším hnutím: program „Safe and Fair“ oslovuje ženy on-line a dává jejich hlasu větší váhu

V rámci programu s názvem „Safe and Fair“ bylo k dnešnímu dni prostřednictvím veřejných kampaní osloveno 1 191 164 osob. Namwaan (nepravé jméno), migrující pracovníce z Myanmaru/Barmy žijící v Thajsku, původně pracovala v textilní výrobě, kde měla dlouhou pracovní dobu a velice nízkou mzdu, přičemž byla svědkem násilí, které zažívaly její spolupracovnice. Potom zhlédla video o programu „Safe and Fair“. Namwaan měla pocit, že video popisuje její situaci a že se jeho prostřednictvím propojuje s širším hnutím. Kontaktovala pracovníky programu a podělila se o svůj příběh pro účely výstavy fotografií s názvem „Extraordinary Women: Journeys out of the Ordinary (Výjimečné ženy: mimořádné osudy)“, která se v rámci programu „Safe and Fair“ uskutečnila v listopadu 2019. Dne 3. prosince 2019 předložila své návrhy prioritních změn více než 100 tvůrcům politik, zaměstnavatelům a odborářům na meziregionálním setkání s názvem „Labour Mobility between Asia and the Arab States (Mobilita pracovníků mezi Asií a arabskými státy)“.

„Jsem ráda, že na nás svět nezapomněl a že někteří lidé se snaží naše práva chránit. Programu „Safe and Fair“ budou využívat miliony migrujících pracovníc a bude přibývat žen s důstojnou prací, při níž nebude docházet k násilí.“

Obchod

Naše obchodní politika spolu s dalšími vnějšími politikami EU účinně přispívá k prosazování a ochraně lidských práv ve třetích zemích, a to mimo jiné prostřednictvím všeobecného systému preferencí EU, dvoustranných dohod o volném obchodu a úsilí o prosazení obchodu bez mučení na celém světě.

V roce 2019 byla lidská práva řešena jako jedno z klíčových témat v kontextu jednostranných obchodních preferencí, které EU poskytuje rozvojovým zemím v rámci všeobecného systému preferencí. Země, jež se jevily jako neochotné řešit problémy v oblasti lidských práv, byly podrobeny důkladnější kontrole. EU zejména pokračovala v procesu „posílené angažovanosti“ s Bangladéšem, Myanmarem/Barmou a Kambodžou:

- Angažovanost EU v Bangladéši se zaměřila na dodržování mezinárodních pracovních norem MOP. Během pozorovatelské mise v říjnu 2019 se Bangladéš dohodl na vypracování plánu s harmonogramem za účelem zlepšení tamější situace v oblasti pracovních práv, zejména prostřednictvím sladění bangladéšského zákoníku práce, bangladéšských pracovněprávních pravidel a zákona o vývozních zpracovatelských zónách s požadavky kontrolního mechanismu MOP, a to prostřednictvím boje proti násilí vůči pracovníkům a diskriminace odborových organizací a přijetím opatření nezbytných k odstranění dětské práce do roku 2025.
- Pokud jde o Myanmar/Barmu, byly během pozorovatelských misí na vysoké úrovni v únoru 2019 vzneseny obavy ohledně lidských práv a pracovních práv. Jednání pokračovala v květnu 2019 během vůbec prvního zasedání vyšších úředníků EU a Myanmaru/Barmy a v červnu 2019 během dialogu o lidských právech, kterému spolupředsedal zvláštní zástupce EU pro lidská práva. S ohledem na pracovní práva vzbuzuje znepokojení zejména problematika nucené práce používané armádou (Tatmadaw), dětské práce a porušování svobody sdružování.
- Nedostatečný pokrok v oblasti lidských a pracovních práv v Kambodži vedl k zahájení postupu pro částečné odnětí obchodních preferencí EU v rámci všeobecného systému preferencí.

V kontextu dvoustranných dohod EU o volném obchodu (zejména v rámci kapitol věnovaných jejich obchodu a udržitelnému rozvoji) bylo v roce 2019 vyvíjeno zvýšené úsilí o zlepšení účinného provádění pracovních práv zakotvených v základních úmluvách MOP:

- EU požádala o konzultace s vládou Korejské republiky v souvislosti se závazky přijatými v dohodě o volném obchodu mezi EU a Korejskou republikou za účelem i) dodržování základní zásady MOP spočívající ve svobodě sdružování a ii) vyvíjení trvalého a nepřetržitého úsilí o ratifikaci čtyř základních úmluv MOP, které Korea dosud neratifikovala (o nucené práci, svobodě sdružování a kolektivním vyjednávání). V červenci 2019 požádala EU o ustavení skupiny odborníků v rámci postupu pro řešení sporů stanoveného v kapitole o obchodu a udržitelném rozvoji dohody o volném obchodu.
- EU spolupracovala s Vietnamem s cílem podpořit „včasné provádění“ závazků týkajících se obchodu a udržitelného rozvoje v rámci dohody o volném obchodu mezi EU a Vietnamem. Vietnam v roce 2019 ratifikoval jednu ze základních úmluv MOP (úmluvu č. 98 o kolektivním vyjednávání), které ještě neratifikoval, a stanovil harmonogram pro ratifikaci dvou dalších úmluv (úmluvy č. 87 o svobodě sdružování v roce 2023 a úmluvy č. 105 o nucené práci v roce 2020). Vietnam také pokračoval ve vnitrostátním úsilí zaměřeném na reformu v oblasti práce, a to zejména zavedením nového zákoníku práce, který v zásadě povoluje organizace zastupující pracovníky na úrovni podniků. EU bude spolupracovat s Vietnamem na zajištění toho, aby uvedená země dodržovala své závazky, pokud jde o přijetí nezbytných opatření k dodržování základních zásad a práv MOP při práci, včetně svobody sdružování a odstranění dětské práce do roku 2025.
- EU rovněž pokračovala v dialogu s Kolumbií, Ekvádorem a Peru o otázkách týkajících se svobody sdružování, dětské práce, nucené práce a neformální práce. V Kolumbii soustavně vzbuzovaly znepokojení diskriminace odborových organizací a násilí vůči vedoucím představitelům odborů. U všech tří zemí EU sledovala pokrok při posilování inspekcí práce. V lednu 2019 zahájila MOP projekt technické pomoci, který je financován ze strany EU a zaměřuje se na zlepšení kapacity inspekcí práce ve venkovských oblastech Kolumbie.

– EU rovněž pokračovala ve spolupráci se zeměmi Střední Ameriky v klíčových otázkách týkajících se práce, včetně dětské a nucené práce, násilí vůči odborářům, svobody sdružování a stejné odměny za stejnou práci. V Hondurasu vypracovala tripartitní skupina zaměstnavatelů, pracovníků a občanské společnosti v rámci národního akčního plánu postup prevence a vymýcení dětské práce. V Salvadoru byla obnovena Vysoká rada pro práci (složená ze zástupců vlády, zaměstnavatelů a odborů).

Ve stejném duchu zahájila Evropská komise ve spolupráci s MOP provádění projektu „Obchod za důstojnou práci“. V rámci projektu se zajišťuje budování kapacit a ad hoc podpora v oblasti pracovních práv a prosazuje se sociální odpovědnost podniků a odpovědné chování podniků v zemích, s nimiž EU obchoduje. V roce 2019 byly tímto projektem podpořeny činnosti v oblasti práce v Bangladéši, Myanmaru/Barmě, Peru a Vietnamu a odborná příprava pro národní kontaktní místa EU pro odpovědné chování podniků.

V neposlední řadě v souvislosti s celosvětovou Aliancí za obchod bez mučení⁷⁰ – iniciativou, kterou zahájila v roce 2017 EU společně s Argentinou a Mongolskem – přijalo Valné shromáždění OSN v červnu 2019 důležitou rezoluci s cílem posoudit proveditelnost a rozsah možných mezinárodních norem týkajících se dovozu, vývozu a transferu zboží používaného k mučení a výkonu trestu smrti.

Rozvojová spolupráce

Klíčovými prvky interních hodnocení zemí a regionů, která byla prováděna v rámci přípravy na provádění příštího víceletého finančního rámce (VFR), byla lidská práva a demokracie. Jde o komplexní hodnocení, v nichž se stanoví cíle politické, hospodářské a rozvojové spolupráce EU, o jejichž dosažení bude EU společně s členskými státy usilovat.

⁷⁰ Celosvětová Aliance za obchod bez mučení, <http://www.torturefreetrade.org/>.

EU v rámci své dvoustranné rozvojové spolupráci nadále uplatňovala přístup založený na právech s cílem prosazovat lidská práva, demokracii a právní stát. Tímto způsobem EU spolu s členskými státy plní svůj závazek začleňovat do rozvojové spolupráce veškerá lidská práva – občanská a politická, jakož i hospodářská, sociální a kulturní. Tento přístup napomáhá EU naplňovat zásady stanovené ve Smlouvách, konkrétně nedělitelnost lidských práv, úctu k lidské důstojnosti, rovnost, demokracii a právní stát, a přispívá k provádění Agendy 2030, v souladu s novým Evropským konsensem o rozvoji, přijatým v červnu 2017, a se zásadami Globálního partnerství pro účinnou rozvojovou spolupráci⁷¹ (zejména transparentnost, odpovědnost, partnerství podporující začlenění a odpovědnost na místní úrovni).

Začleňování hlediska lidských práv a demokracie do rozvojové spolupráce a jejich prosazování prostřednictvím přístupu založeného na právech rovněž napomáhá budování odolných a udržitelných společností a omezování potenciálních konfliktů. Tento přístup má stěžejní význam, neboť pomáhá naplňovat priority EU zaměřené na předcházení konfliktům a obsažené v globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, která byla přijata v roce 2016. Ze zkušeností vyplývá, že jedním z klíčů k předcházení tomu, aby společnosti neupadly do krize a násilného konfliktu, je podpora jejich odolnosti zajištěním respektování všech lidských práv a právního státu a investováním do udržitelného rozvoje podporujícího začlenění.

EU tedy v souladu s cílem udržitelného rozvoje č. 16 Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 prostřednictvím svých nástrojů pro rozvojovou spolupráci rovněž nadále pomáhala při budování silných, transparentních a odpovědných institucí, nezávislých a nestranných soudů a podporovala zajištění spravedlivého soudního systému, přístupu k právní pomoci a iniciativy na potírání korupce. Tyto prvky jsou považovány za klíčové pro prosazování lidských práv, demokracie, právního státu, začleňování, zapojení, naplňování zásady nediskriminace a genderové rovnosti.

⁷¹ Pusanské partnerství pro účinnou rozvojovou spolupráci, čtvrté Fórum na vysoké úrovni o účinnosti pomoci, Pusan, Korejská republika, 29. listopadu až 1. prosince 2011.

Při budování spravedlivých, rovnoprávných a odolných společností je nepostradatelným partnerem občanská společnost, a to jak v úloze provádějících partnerských subjektů, jakožto samostatných aktérů rozvoje, tak i v úloze subjektů dohledu a podpory, jež brání lidská práva, demokracii a zásady právního státu. EU a její členské státy poskytují občanské společnosti významnou politickou, finanční a technickou podporu. Součástí úsilí je posilování kapacit aktérů občanské společnosti a podpora prostředí příznivého pro jejich práci, boj proti zužujícímu se prostoru pro občanskou společnost a podpora obránců lidských práv.

Na mnohostranných fórech se EU ujala vedoucí úlohy při podpoře Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, včetně jejích důležitých hlavních a dílčích cílů týkajících se demokracie a lidských práv. To se ukázalo na politickém fóru OSN na vysoké úrovni v červenci 2019, na němž EU prezentovala aktuální stav úsilí, které vyvíjí při provádění Agendy 2030 na vnější i vnitřní úrovni, a to na základě klíčových dokumentů včetně souhrnné zprávy EU, diskusního dokumentu Komise („Směrování k udržitelné Evropě“) a příslušných závěrů Rady. Vedoucí úloha EU se dále projevila na summitu o cílech udržitelného rozvoje v září 2019, na které EU sehrála klíčovou úlohu při utváření politického prohlášení. EU stála v popředí úsilí o prosazování ambicí a kroků, zohledňujících priority budoucí Komise, pokud jde o další začleňování cílů udržitelného rozvoje do vnějších a vnitřních politik EU.

Kromě toho zahájila EU ve spolupráci s OSN, Světovou bankou a MMF řízení postupu v oblasti integrovaných vnitrostátních finančních rámců. Tyto rámce pomohou mobilizovat a sledovat zdroje na podporu provádění Agendy 2030.

16. NÁSTROJE EU

Obecné zásady v oblasti lidských práv

EU přijala 13 souborů obecných zásad, které stanoví prioritní oblasti vnější činnosti. Obecné zásady vysílají jasný politický signál o tom, jaké má Unie priority. Jsou pravidelně aktualizovány a slouží jako praktický nástroj při provádění priorit EU v oblasti lidských práv na místní úrovni. V prvním pololetí roku 2019 Rada přijala obecné zásady EU v oblasti lidských práv pro zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti⁷² a obecné zásady EU v oblasti lidských práv, pokud jde o nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky⁷³. Ve druhém pololetí roku 2019 přijala Rada revidované obecné zásady politiky EU vůči třetím zemím týkající se mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání.⁷⁴

Rada doposud přijala tyto obecné zásady:

- Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti (2019)
- Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – nezávadná pitná voda a odpovídající hygienické podmínky (2019)
- Obecné zásady politiky EU vůči třetím zemím týkající se mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání – aktualizované obecné zásady (2019)
- Obecné zásady EU v oblasti prosazování a ochrany práv dítěte – Žádné dítě nesmí být opomíjeno (2017)
- Obecné zásady EU v oblasti lidských práv ohledně svobody projevu on-line a off-line (2014)
- Obecné zásady EU pro prosazování a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení (2013)

⁷² Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6337-2019-INIT/cs/pdf>.

⁷³ Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – nezávadná pitná voda a odpovídající hygienické podmínky, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10145-2019-INIT/cs/pdf>.

⁷⁴ Obecné zásady politiky EU vůči třetím zemím týkající se mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání – revize obecných zásad, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12107-2019-INIT/cs/pdf>.

- Obecné zásady pro prosazování a ochranu požívání veškerých lidských práv lesbickými, gay, bisexuálními, transgender a intersexuálními (LGBTI) osobami (2013)
- Obecné zásady EU týkající se trestu smrti: revidované a aktualizované znění (2013)
- Obecné zásady EU na podporu dodržování mezinárodního humanitárního práva (2009)
- Obecné zásady EU pro dialogy o lidských právech se třetími zeměmi – aktualizované znění (2008)
- Obecné zásady EU týkající se dětí a ozbrojených konfliktů (2008)
- Zajištění ochrany – obecné zásady EU týkající se ochránců lidských práv (2008)
- Hlavní směry EU týkající se násilí páchaného na ženách a dívkách a boje proti všem formám jejich diskriminace (2008).

Strategie pro jednotlivé země v oblasti lidských práv a demokracie

Tyto strategie připravují delegace EU a mise členských států v úzké spolupráci s příslušnými protějšky, a to na základě politické a operativní analýzy situace lidských práv v dané zemi. Určují klíčové strategické priority činnosti EU v oblasti lidských práv a demokracie, stanoví hlavní dlouhodobé a krátkodobé cíle, jakož i konkrétní opatření pro dosažení pokroku v oblasti lidských práv a demokracie v dané zemi. V současnosti se provádí 128 strategií pro jednotlivé země na období 2016–2020. V rámci těchto strategií je nejčastěji identifikovanou prioritou právní stát a poté práva žen a demokracie. Tyto strategie a každoroční zprávy o jejich provádění představují klíčový nástroj pro zajišťování souladu politik a pro přípravu politických dialogů a návštěv na vysoké úrovni.

Dialogy o lidských právech

Dialogy o lidských právech jsou důležitým nástrojem umožňujícím EU angažovat se na dvoustranné úrovni v otázkách lidských práv a zaměřovat se na témata, jako je genderová rovnost a plné požívání lidských práv ženami a dívkami, práva dítěte, svoboda projevu on-line a off-line, mučení a jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, trest smrti, svoboda náboženského vyznání nebo přesvědčení, práva osob se zdravotním postižením práva příslušníků menšin. V dialozích o lidských právech zaujímá významné místo spolupráce v rámci mnohostranných fór. Dialogům o lidských právech předchází konzultace s občanskou společností a po jejich skončení jsou pořádány hodnotící schůzky o výsledcích dialogů. V těsné návaznosti na řadu dialogů o lidských právech se konají rovněž semináře zaměřené na problematiku občanské společnosti.

EU v roce 2019 uspořádala dialogy a konzultace o lidských právech se 39 partnerskými zeměmi a regionálními uskupeními. Dne 19. října 2019 se v rámci 65. řádného zasedání Africké komise pro lidská práva a práva národů v Banjulu v Gambii uskutečnil 15. dialog o lidských právech mezi AU a EU. AU a EU projednaly nedávný vývoj v Africe a Evropě v oblasti lidských práv, zejména pokrok, jehož dosáhly orgány AU s mandátem v oblasti lidských práv. Obě strany znovu potvrdily význam meziregionální spolupráce s cílem prosazovat a chránit lidská práva, jakož i význam vzájemného učení a výměny osvědčených postupů na základě sdílených hodnot a společného zájmu. Šesté zasedání fóra pro strukturovaný dialog o lidských právech mezi EU a Jihoafrickou republikou, které se konalo v listopadu v Bruselu, bylo příležitostí k výměně názorů na celou řadu otázek týkajících se lidských práv a mnohostranných záležitostí. Pozornost se soustředila na tyto otázky: rasismus, rasová diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivost, prosazování hospodářských, sociálních a kulturních práv, boj proti mučení, posilování postavení žen a genderová rovnost, obránci lidských práv a podnikání a lidská práva. Obě strany se dohodly, že prozkoumají možnosti společného postupu s ohledem na 25. výročí Pekingské deklarace a akční platformy, které si v roce 2020 připomínáme.

Dne 4. března 2019 se v Bruselu konal osmý dialog o lidských právech mezi EU a Vietnamem, který umožnil otevřenou diskusi o celé řadě otázek v oblasti lidských práv týkajících se mimo jiné svobody projevu on-line a off-line, kybernetické bezpečnosti, trestu smrti, pracovních práv, životního prostředí a spolupráce v rámci OSN.

Dne 14. června 2019 se v Nepjitu konal pátý dialog o lidských právech mezi EU a Myanmarem/Barmou. Diskuse se týkaly řady otázek z oblasti lidských práv, například odpovědnosti za jejich porušování a situace v Rakhinském, Kačjinském a Šanském státě, včetně přístupu k humanitární pomoci, lidských práv a základních svobod, potřeb vysídlených osob, hospodářských a sociálních práv, migrace a spolupráce v oblasti lidských práv v rámci mnohostranných fór.

V listopadu se v Bruselu konal osmý dialog o lidských právech mezi EU a Indonésií. Účastníci se zabývali otázkami, které obě strany zajímají a znepokojují, od přístupu k právní ochraně po mezinárodní humanitární právo, od práv příslušníků menšin a osob ve zranitelném postavení až po svobodu projevu, svobodu pokojného shromažďování a sdružování a spolupráce v rámci OSN a dalších mnohostranných fór.

Dne 18. června se v Bruselu konal šestý dialog o lidských právech mezi EU a Běloruskem, který se zaměřoval na politický vývoj, provádění národního akčního plánu v oblasti lidských práv v Bělorusku a na situaci v oblasti lidských práv v této zemi. Zvláštní pozornost byla věnována omezování svobody projevu, shromažďování a sdružování. Účastníci rovněž přezkoumali politiky v oblasti genderové rovnosti a boje proti domácímu násilí a stav jejich provádění. EU znovu zopakovala, že vždy a za všech okolností rozhodně a jednoznačně odmítá trest smrti.

Dne 9. října se v Bruselu konal osmý dialog o lidských právech mezi EU a Brazílií, který nabídl příležitost k rozsáhlé výměně názorů na dvoustranné a mnohostranné otázky, zejména posílení lidských práv žen a dívek a členů komunity LGBTI, otázky rasismu a diskriminace, požívání lidských práv původním obyvatelstvem, obránci lidských práv a osobami se zdravotním postižením.

Dne 15. července se v Bogotě konal pátý politický dialog na vysoké úrovni mezi Kolumbií a EU, který zahrnoval zvláštní mechanismy pro dialog v oblasti lidských práv.

V rámci dohody o politickém dialogu a spolupráci mezi EU a Kubou uspořádala EU s Kubou v říjnu druhý formální dialog o lidských právech.

V Bruselu se rovněž konaly neformální dialogy o lidských právech se zeměmi Perského zálivu, které se týkaly problematických otázek, jako je trest smrti, právo na spravedlivý proces a svoboda projevu.

Klíčový krok na cestě ke zrušení (sponzorského) systému *kafala* v Kataru

EU se ve všech neformálních dialozích o lidských právech se zeměmi Perského zálivu (zatím s Bahrajnem, Kuvajtem, Katarom a Spojenými arabskými emiráty) v posledních letech důrazně zasazovala o to, aby byl zrušen (sponzorský) systém *kafala*. V čele těchto reforem stojí Katar, jenž dosahuje dobrého pokroku v modernizaci svého pracovního práva a zlepšování životních podmínek migrujících pracovníků. Katar v roce 2019 zahájil druhý rok spolupráce s kanceláří MOP v Dohá. To vedlo k tomu, že v lednu 2020 byly přijaty nové právní předpisy, které pracovníkům v cizí domácnosti umožňují opustit v průběhu pracovní smlouvy, dočasně, nebo trvale, Katar, pokud si to přejí, což znamená, že pracovníci, na něž se nevztahuje pracovní právo, zejména pracovníci v cizí domácnosti, již nepotřebují výjezdní víza. Toto opatření představuje další klíčový krok na cestě ke zrušení systému *kafala*, kterým se řídí zaměstnávání migrujících pracovníků a který zaměstnavatelům historicky umožňuje rozsáhlou kontrolu nad zaměstnanci.

Dne 9. prosince v Bruselu pokračovaly konzultace o lidských právech se Spojenými státy, přičemž obě strany znovu potvrdily své pevné odhodlání prosazovat demokratické zásady a lidská práva, jak je stanoveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Konzultace pokrývaly širokou škálu otázek včetně genderové rovnosti, žen, míru a bezpečnosti, svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, včetně vězňů svědomí, podnikání a lidských práv, pracovních práv, obchodních nástrojů a obránců lidských práv.

Kromě toho se v červnu v Káhiře konalo šesté zasedání podvýboru EU–Egypt, na němž se obě strany zaměřily na dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci v oblasti lidských práv, demokracie, právního státu a boje proti korupci.

Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva

Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR) se i v roce 2019 osvědčil jako jedinečný nástroj financování na úrovni EU i na mezinárodní úrovni za účelem prosazování a podpory demokracie a lidských práv po celém světě.

EIDHR se díky svým hlavním výhodám, jimiž jsou možnost působit bez souhlasu vlády hostitelského státu a globální dosah, nadále zaměřoval na citlivé otázky a obtížné situace a využíval inovativní přístupy a spolupracovat přímo s izolovanými a marginalizovanými organizacemi občanské společnosti. V roce 2019 EIDHR úspěšně splnil svých pět cílů.

V roce 2019 poprvé dosáhl svého cíle přidělit nejméně 25 % prostředků na cíl 1 v oblasti podpory lidských práv a obránců lidských práv v situacích, kdy jsou nejvíce ohroženi. Na tento účel bylo přiděleno o 15 % více prostředků než v předchozím období (2014–2017). V roce 2019 byl o tříleté období prodloužen fond EU na mimořádné události pro obránce lidských práv, čímž byla zajištěna ad hoc podpora poskytovaná obráncům lidských práv v ohrožení v souvislosti s narůstajícími hrozbami a zužujícím se občanským a demokratickým prostorem v mnoha zemích na celém světě. V listopadu 2019 byla zahájena nová fáze mechanismu ProtectDefenders v délce tři let a s celkovým rozpočtem 15 milionů EUR, která zajišťuje nepřetržitou podporu obránců lidských práv. V prosinci 2019 začala nová fáze fondu EU na mimořádné události, jehož cílem je rovněž poskytovat pomoc obráncům lidských práv. Oba mechanismy (ProtectDefenders a fond na mimořádné události) budou fungovat až do roku 2022. Navíc bylo prostřednictvím krizového nástroje pro oblast lidských práv v roce 2019 financováno 12 projektů, čímž se dostalo podpory lidským právům v zemích, kde je politická a právní situace nejnáročnější.

Pokud jde o cíl 2 EIDHR – podporu jiných priorit EU v oblasti lidských práv –, celosvětová výzva k předkládání návrhů z roku 2018 vedla k výběru 11 projektů týkajících se prosazování a ochrany lidských práv LGBTI osob a zrušení trestu smrti v celkové hodnotě 17 milionů EUR. Finanční prostředky EU rovněž usnadňují celosvětovou účast zástupců původního obyvatelstva na fórech OSN pro lidská práva prostřednictvím podpory poskytované technickému sekretariátu, který provozuje Centrum původních obyvatel pro dokumentaci, výzkum a informace (DoCip).

Delegace EU si zvolily v rámci cíle 2 na období let 2018 a 2019 pro využití prostředků přidělených hostitelským zemím tato hlavní témata: požívání všech lidských práv ze strany žen a dívek; boj proti diskriminaci; hospodářská, sociální a kulturní práva; trest smrti a mučení; práva dítěte; životní prostředí a lidská práva a svoboda náboženského vyznání nebo přesvědčení. EU nadále podporuje projekt Indigenous Navigator, který tvoří rámec pro sběr údajů pro domorodé obyvatelstvo a prováděný domorodým obyvatelstvem s cílem monitorovat míru uznávání a uplatňování jejich práv.

Cílem 3 EIDHR je podpora demokratických prvků, včetně podpory domácích volebních pozorovatelů, projektů v oblasti rozvoje sdělovacích prostředků, projektů na podporu digitalizace, účasti žen a mládeže v politice, jakož i podpory parlamentů a odpovědných institucí. Jen v samotném roce 2019 byly v rámci EIDHR zahájeny ve 14 zemích nové projekty a programy v celkové hodnotě 7 milionů EUR. Celosvětová výzva k předkládání návrhů v roce 2019 kromě toho vedla k poskytnutí grantů na projekty v Brazílii, Kambodži a Střední Asii v celkové hodnotě 5,2 milionů EUR, které mají podpořit využívání digitálních technologií s cílem zvýšit demokratickou účast.

Pokud jde o pozorování voleb ze strany EU, v rámci cíle 4 EIDHR bylo do partnerských zemích v roce 2019 vysláno celkem osm volebních pozorovatelských misí, sedm volebních misí odborníků a sedm povolebních návazných misí.

Pokud jde o cíl 5 – podporu cílových klíčových aktérů a procesů –, bylo potvrzeno, že EIDHR představuje významnou podporu multilateralismu a klíčových institucí v rámci struktury v oblasti lidských práv na celém světě. V průběhu roku 2019 i nadále poskytoval podporu mimo jiné Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR), Mezinárodnímu trestnímu soudu (MTS), jakož i regionálním mechanismům a nástrojům v oblasti lidských práv. Kromě toho EIDHR prostřednictvím globálního kampusu pro lidská práva dále podporoval globální síť univerzit pro vzdělávání v oblasti lidských práv, a to na akademický rok 2019–2020 částkou 4,75 milionu EUR.

Nástroj na podporu politik v rámci nástroje partnerství

V roce 2019 byl v rámci nástroje Služby nástrojů zahraniční politiky na podporu politik v rámci nástroje partnerství zahájen pilotní projekt „Podpora politiky v oblasti lidských práv“, který má na období 18 měsíců rozpočet 1 milion EUR. Toto opatření posiluje uplatňování mezinárodních norem a osvědčených postupů v oblasti lidských práv ze strany třetích zemí a prosazuje unijní a mezinárodní společné zásady a hodnoty.

Projekt má tři hlavní cíle: i) zajistit vhodná opatření v návaznosti na politické dialogy a dialogy o lidských právech s partnerskými zeměmi; ii) přispět k propojení odborných znalostí EU a partnerských zemí za účelem prosazování osvědčených postupů v oblasti lidských práv; a iii) podpořit a posílit monitorování závazků zemí zvýhodněných v režimu GSP+/EBA na základě sedmi základních úmluv o lidských právech v rámci GSP.

V rámci nástroje pro lidská práva se ve dnech 24. a 25. října v Tchaj-peji uskutečnila dvoudenní akce zaměřená na prosazování lidských práv LGBTI osob. Cílem této akce bylo vytvořit síť, která propojí vládní úředníky a aktéry občanské společnosti z tohoto regionu, aby si mohli vyměňovat zkušenosti, informace o svých vnitrostátních politikách v oblasti genderové rovnosti a osvědčené postupy EU v oblasti podpory požívání veškerých lidských práv LGTBI osobami.

U příležitosti Mezinárodního dne lidských práv dne 10. prosince 2019 se konala akce, jejímž cílem bylo zamyslet se nad právy dítěte, zákazem diskriminace a právem na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky. Tato akce nabídla možnost sdílení praktických zkušeností, což umožnilo nevládním organizacím působícím v oblasti lidských práv, diplomatickým zastoupením třetích zemí a úředníkům EU navázat vzájemně kontakty, a na místě byla distribuována brožura s 12 pokyny EU týkajícími se lidských práv s cílem zdůraznit pevné odhodlání EU prosazovat lidská práva.

SEZNAM ZKRATKOVÝCH SLOV A INICIÁLOVÝCH ZKRATEK

AFAWA	pozitivní finanční opatření pro ženy v Africe
AfDB	Africká rozvojová banka
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
ASEM	setkání Asie–Evropa
AU	Africká unie
CEDAW	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
COHOM	Pracovní skupina pro lidská práva
DoCip	Centrum původních obyvatel pro dokumentaci, výzkum a informace
ECOSOC	Hospodářská a sociální rada
EEF	nadace East Europe Foundation
EIDHR	evropský nástroj pro demokracii a lidská práva
EIGE	Evropský institut pro rovnost žen a mužů
ERD	Evropské rozvojové dny
ERF	Evropský rozvojový fond
ESVČ	Evropská služba pro vnější činnost
EU	Evropská unie
EUAM	poradní mise EU
EUCAP	mise EU zaměřená na budování kapacit

EULEX	mise EU na podporu právního státu
EUTM	výcviková mise EU
FIDH	Mezinárodní federace pro lidská práva
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
G20	G20 (nebo také G-20 čili skupina dvaceti) je mezinárodní fórum vlád a guvernérů centrálních bank Argentiny, Austrálie, Brazílie, Kanady, Číny, Francie, Německa, Indie, Indonésie, Itálie, Japonska, Mexika, Ruské federace, Saúdské Arábie, Jihoafrické republiky, Korejské republiky, Spojeného království, Spojených států a Evropské unie
G7	skupina sedmi neboli G7 je skupina, kterou tvoří Kanada, Francie, Německo, Itálie, Japonsko, Spojené království a Spojené státy
GCERF	Mezinárodní fond pro angažovanost společenství a odolnost
GCTF	Globální fórum pro boj proti terorismu
GHD	řádné humanitární dárcovství
GRECO	Skupina států proti korupci
GRULAC	skupina latinskoamerických a karibských států
GSP	všeobecný systém preferencí
GSP+	zvláštní pobídkový režim pro udržitelný rozvoj a řádnou správu věcí veřejných
ICTJ	Mezinárodní centrum pro přechodné soudnictví
IIIM	mezinárodní, nestranný a nezávislý mechanismus

IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
LGBTI	lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby
MOP	Mezinárodní organizace práce
MTS	Mezinárodní trestní soud
NATO	Severoatlantická aliance
OAS	Organizace amerických států
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODIHR	Úřad pro demokratické instituce a lidská práva
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEWG	otevřená pracovní skupina
OHCHR	Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva
OCHA	Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí
OIC	Organizace islámské spolupráce
OMCT	Světová organizace proti mučení
OSN	Organizace spojených národů
SBOP	společná bezpečnostní a obranná politika
SZBP	společná zahraniční a bezpečnostní politika

UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNFPA	Populační fond OSN
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	Dětský fond OSN
UNODA	Úřad OSN pro otázky odzbrojení
UNODC	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu
VFR	víceletý finanční rámec
